

**Consell Municipal
de Benestar Social**

**Informe participatiu
dels grups de treball
i de la Comissió Permanent
2014-2015**

Ajuntament de Barcelona
Àrea de Drets Socials
Departament de Participació Social
Consell Municipal de Benestar Social
València, 344, 5è
Tel. 93 413 26 60
cmbs@bcn.cat
www.bcn.cat/consellbenestarsocial

Novembre de 2015

Índex

Introducció	4
Consideracions i propostes dels grups de treball, curs 2014-2015	7
Acció comunitària	7
Dones	11
Drogodependències	14
Envelliment	20
Famílies	25
Infància	28
Pobresa	31
Salut	37
Consideracions i propostes de la Comissió Permanent	43
Composició de la Comissió Permanent	47
Composició dels grups de treball	48
Expertes i experts convidats als grups de treball	56
Programa de treball dels grups	58
Annexos	62
Debat de la Comissió Permanent. L'atenció social i l'acció comunitària	62
Sessions de treball del grup Pobresa	
Creació d'ocupació i activitat econòmica	73
Accés a l'habitatge	80
Cobertura de necessitats bàsiques (alimentàries)	89

Introducció

Aquest curs el podríem caracteritzar per la innovació en metodologies de treball dels grups i per l'abordatge de temàtiques comunes que han estat el centre de la reflexió en diferents grups, amb perspectives diferents i complementàries.

Un dels temes centrals ha estat el de la salut, que ha motivat reunions conjuntes entre diferents grups, i que ha abordat temàtiques com la salut nutricional, la tecnologia i la digitalització en l'àmbit de les persones grans i la salut, la salut mental i l'abordatge comunitari o la salut amb perspectiva de gènere.

Un altre dels temes que han centrat el debat ha estat el de l'adolescència, des de la perspectiva de l'impacte dels nous estils de vida, la relació entre adolescents i famílies, les seves dificultats o conflictes, o les necessitats no materials d'infants i adolescents.

Finalment, com a continguts més significatius del treball del curs, s'ha reflexionat sobre com haurien de ser, a mitjà termini, les polítiques de lluita contra la pobresa en l'àmbit municipal, abordant tres grans temes com són la creació d'ocupació i l'activitat econòmica, l'accés a l'habitatge i la cobertura de les necessitats bàsiques.

Cal destacar també el debat i les aportacions realitzades en el marc de la Comissió Permanent del Consell, especialment a l'entorn de l'atenció social i l'acció comunitària. El debat, promogut per la Vicepresidència Associativa del Consell per intentar avançar en les estratègies territorials per a la cohesió social i la lluita contra les desigualtats, partia de la constatació que l'impacte de la crisi posa en relleu la importància del treball conjunt dels dos tipus d'intervenció, enllaçant-los i posant per sobre els interessos generals de la comunitat. Ens trobem en un moment de canvi de context, d'intervencions, de necessitats i de rols professionals, que ens porta a reconèixer el que s'ha aconseguit, però també identificar els límits i les paradoxes, i cercar nous camins, convivint amb la incertesa.

Metodològicament, alguns grups de treball han generat una estructura de debat entre les persones expertes convidades i les persones expertes del propi grup, fet que ha estat molt enriquidor per a la construcció de visions i propostes conjuntes. O s'han plantejat la continuïtat del treball iniciat aquest curs per tal d'arribar a fer propostes més elaborades, com és el cas del grup Acció comunitària i el grup Envelliment. Els reptes d'ambdós grups són importants: la transversalitat de l'acció comunitària, i l'envelliment, tecnologies i societat digital.

Durant el curs els grups també han estat consultats per diferents mesures de govern o desplegament de protocols d'actuació, com la Mesura de govern sobre salut sexual i reproductiva o el Protocol dels serveis socials davant el maltractament a les persones grans.

Aquest curs 2014-2015 els grups de treball han realitzat 48 sessions de treball, en les quals han participat un total de 235 persones, que des de les entitats, organitzacions, serveis públics i universitats –un total de 150– han aportat elements per a la reflexió, el debat i l'elaboració de propostes que posteriorment seran trameses als òrgans de govern corresponents i al conjunt de l'organització municipal.

Aquest any han participat en les sessions de treball 60 convidats i convidades, provinents de tots els àmbits (universitats, entitats, Administració...), que han permès desenvolupar un bon treball i reflexió en els diferents grups.

Com en anys anteriors, el conjunt de propostes elaborades és de gran qualitat. S'ha optat per incorporar, com a annexos al present informe, la transcripció d'algunes de les aportacions fetes en diferents grups de treball. Pensem que es tracta d'un material de gran interès, tant per a l'Ajuntament com per a les entitats del Consell, que permetrà que totes les persones participants i les persones interessades aprofundeixin en les propostes que fa el Consell aquest curs.

Pel que fa a les propostes d'aquest curs, que a continuació es troben detallades, en destaquem algunes que estan altament relacionades.

En relació amb la transversalitat de l'acció comunitària, hem constatat l'existència d'iniciatives i experiències comunitàries en àmbits com el de la salut mental, que permeten abordar les situacions de malestar de moltes persones en un context de crisi i de dificultat com el que es viu en els diferents barris de Barcelona.

En aquesta mateixa línia cal destacar l'aportació dels serveis adreçats a adolescents que no estan en l'entorn sanitari ni a la xarxa de salut mental, i que no identifiquen els adolescents i joves com a pacients, ni els medicalitzen o psiquiatritzen.

Cal assenyalar també la reflexió en relació amb l'impacte de les xarxes socials i la digitalització en infants i adolescents i, en concret, en la seva estructura de pensament. En aquest sentit es destaquen les repercussions negatives en el seu desenvolupament (per exemple en els constructes del TDAH) i la necessitat d'afavorir espais i activitats que propicien la reflexió i el pensament abstracte, davant la immediatesa i l'estímul-resposta dels mitjans digitals, així com la necessitat d'aprofundir en les necessitats no materials dels infants i el desenvolupament de la intel·ligència espiritual.

Igualment, s'han tractat els consums de drogues en adolescents i el seu abordatge, posant l'èmfasi en la necessitat de serveis que permeten desangoixar, desestigmatitzar, despenalitzar, desdramatitzar o despatologitzar aquestes conductes adolescents, en un moment vital intens on amb una baixa maduració emocional s'exigeix afrontar reptes de la vida que condicionen el moment actual i futur.

En aquesta mateixa línia cal assenyalar l'aportació de l'orientació familiar com un suport i ajuda a les famílies davant d'aquestes dificultats de la vida quotidiana (amb adolescents,

petita infància o amb persones que requereixen una cura continuada), que permet donar estratègies i eines relacionals per fer ús dels recursos propis i externs de forma funcional, optimitzant i potenciant les capacitats familiars. Cal destacar en aquest sentit la guia elaborada per la Xarxa de suport a famílies cuidadores de l'Acord Ciutadà *I vostè com està?*

Es destaca també que malgrat els esforços realitzats continua sent fonamental incorporar la variable de gènere en tots els estudis epidemiològics que es realitzen a Barcelona, perquè la informació disponible ens alerta que continuen les desigualtats i la discriminació per raó de gènere com un factor de risc per a la salut; així com la recomanació que el sistema de salut incorpori en els protocols la mesura de nivells de substàncies relacionades directament amb determinades malalties que afecten la salut de les dones (fibromiàlgia, fatiga crònica...).

Pel que fa a l'exclusió digital de les persones grans, es constata que és cada cop més complexa i que, tot i que l'exclusió absoluta disminueix ràpidament, persisteix un volum important de persones grans que estan totalment o parcialment allunyades del món digital (les de més edat, les que tenen nivells formatius més baixos, les dones), i això cal tenir-ho molt en compte quan plantegem el potencial dels dispositius digitals en la millora de la qualitat de vida individualment i col·lectivament, i esdevé necessari que els ciutadans i ciutadanes grans tinguin criteri i que els seus drets estiguin protegits.

Finalment, pel que fa al grup Pobresa, els debats realitzats durant els darrers anys han estat marcats per la convicció que estem vivint un canvi de paradigma en la manera com la nostra societat s'enfronta a la pobresa. Per això aquest curs el grup s'ha proposat tancar aquest cicle debatent com haurien de ser les polítiques de lluita contra la pobresa en l'àmbit municipal en una perspectiva de mitjà termini, amb aportacions molt significatives pel que fa a la creació d'ocupació i activitat econòmica, l'accés a l'habitatge i la cobertura de les necessitats bàsiques, específicament alimentàries.

A continuació es recullen les consideracions i propostes dels grups de treball del Consell, que incorporen també les transcripcions d'algunes de les sessions que ja hem destacat, així com la programació detallada del curs, la composició dels grups de treball i les persones expertes convidades a les sessions.

Consideracions i propostes dels grups de treball, curs 2014-2015

Grup de treball ACCIÓ COMUNITÀRIA

Aquest curs el grup Acció comunitària ha treballat com a eix la transversalitat de l'acció comunitària, entesa com una metodologia que pot estar al servei de diferents àmbits d'actuació (salut, serveis socials, educació, esports, etc.). Aquest tema havia anat apareixent des de l'inici de la creació d'aquest grup, especialment en relació amb el context de crisi actual i la necessitat de conèixer la utilització d'aquesta metodologia des d'àmbits diversos a partir d'algunes preguntes: En quins àmbits d'actuació podem trobar anàlisis i respostes plantejades des de la perspectiva comunitària a la ciutat? Què aporta aquest enfocament a la població i als territoris? Quins són els actors implicats en aquestes iniciatives i/o experiències? Quins són els límits, contradiccions i dificultats d'aquesta perspectiva?

Consideracions

Les primeres sessions les vàrem dedicar a la salut i a la salut mental des de l'orientació comunitària.

Inicialment es va presentar el programa que porta a terme l'Agència de Salut Pública de Barcelona des de l'enfocament comunitari amb l'objectiu de reduir les desigualtats socials de salut. Aquest programa s'ha activat en l'àmbit de ciutat en 11 barris considerats com a vulnerables o desafavorits (Llei de Barris, 2004) i es fonamenta en la identificació i anàlisi de situacions i/o problemes socials que tenen un impacte en la salut. Aquests són identificats a partir de la realització d'un diagnòstic amb la participació dels actors i agents socials de cada un dels territoris. El grup va discutir sobre si l'objectiu de reduir les desigualtats socials que té aquest programa no hauria de ser un dels objectius de l'acció comunitària que es fa a tota la ciutat. També es va discutir sobre la metodologia que utilitza el programa, l'adaptació d'aquest segons els territoris i les característiques dels actors que hi participen. Finalment, es va abordar el tema de l'avaluació i com aquesta en l'àmbit de salut (comunitària) és intrínseca al programa. En aquest sentit, l'avaluació està més integrada en la cultura dels professionals en l'àmbit de salut que en l'àmbit social, on continua sent una etapa del procés que s'ha de potenciar i facilitar els mitjans per poder-la dur a terme.

Alguns dels diagnòstics de salut comunitària que s'havien presentat ens mostraven com a preocupació –en alguns dels barris prioritària– la situació de salut mental de la població infantil i adulta. En aquest sentit es van presentar tres experiències que responen a iniciatives que incideixen en la salut des d'una orientació comunitària. Les experiències Obertament i Relacionar la Vida tenen en comú que atorguen el protagonisme a les persones, des del reconeixement dels sabers i coneixements que representa viure amb un trastorn mental i des d'aquí apoderar-se per denunciar i emprendre campanyes contra la discriminació i l'estigma. La tercera experiència que es va presentar és Equilibradament, una iniciativa que sorgeix des de la Comissió de Salut del PDC del Poble Sec i la Xarxa d'intercanvis de coneixements (XIC). Aquesta comissió està integrada per diferents agents socials i veïns i veïnes del barri del Poble Sec que, davant del patiment que van identificar en la gent del barri arran de la crisi, van decidir posar en marxa el projecte. És un bon exemple d'una iniciativa concreta circumscrita a un barri, que té per objectiu millorar l'estat d'ànim i la percepció de salut de la gent del barri, especialment de

la població adulta. En el debat es va reconèixer que en el moment actual aquest tipus d'iniciatives de salut comunitària, per petites i concretes que siguin, són molt necessàries. Al mateix temps es va posar èmfasi en la importància de poder mostrar els efectes de millora de la salut de persones que han estat derivades des del centre d'atenció primària. També es va discutir sobre el lloc de les emocions respecte de l'acció comunitària. Com des d'aquesta metodologia i pràctica es poden afavorir les relacions i incidir en la creació de vincles entre persones adultes que viuen al mateix barri i que són diverses per edat, gènere, classe, ètnia i culturalment.

Tal i com ja s'havia fet l'any anterior, enguany també es va fer una sessió conjunta amb el grup Pobresa per abordar el tema de la cobertura de necessitats bàsiques des de la intervenció social. Es va fer evident que l'abordatge de les necessitats bàsiques sovint es fa de forma fragmentada, des dels diferents serveis, sectors i territoris. Una reflexió que es va fer és com es pot actuar des d'una visió de benestar global de la persona o família, evitant reduir la intervenció a una necessitat concreta. Les necessitats s'han de poder pensar de forma conjunta, entre els serveis socials de base i els serveis especialitzats, entre l'administració pública, les entitats del tercer sector també com a proveïdors o gestors de serveis, i especialment amb les persones en situació vulnerable a causa de les desigualtats. Per anar cap a respostes més col·lectives i comunitàries s'han de fer canvis en l'actual model d'atenció primària en serveis socials i especialment en les pràctiques d'intervenció social. Aquestes cada vegada es troben més col·lapsades per procediments administratius, valoració de situacions i elaboració d'informes socials, en detriment dels processos d'acompanyament que situen el subjecte al centre de l'atenció. Des de l'administració local no es pot només delegar l'acció comunitària a les entitats del territori. La reflexió passa per demanar una major implicació d'aquesta i dels professionals dels serveis socials per acompanyar les persones a capgirar les situacions adverses que els fan vulnerables des d'una orientació comunitària, és a dir, amb les persones, des dels seus coneixements i des del lloc on viuen, transiten o operen, des de les seves xarxes. Incidir en les necessitat bàsiques de les persones apel·la als drets socials, a la integració, a la cultura i a l'educació, entre d'altres, i suposa necessàriament la transversalitat d'accions des de la implicació de diferents actors i agents socials presents en els barris.

Dins de l'eix de transversalitat també es van presentar i discutir actuacions realitzades a l'espai públic des de l'enfocament comunitari a través dels projectes que porten a terme dues cooperatives: Raons Públiques i Desenvolupament Comunitari. Aquest debat es va fer a partir de la presentació i discussió de dues experiències, la del projecte Paral·lel i l'experiència de mediació comunitària en relació amb els usos de l'espai públic per part dels joves. Ambdues experiències van posar de relleu l'existència del conflicte com una categoria o dimensió important en els processos comunitaris, i el diagnòstic compartit per conèixer la naturalesa del conflicte i alhora com a estratègia per transformar les relacions entre els actors i previsiblement el propi conflicte. La trajectòria i experiències d'ambdues cooperatives mostra la importància de comprendre els barris com espais vius i en transformació, del treball de presència i proximitat a l'espai públic, dels diferents significats de la participació i la utilització de la creativitat social a l'hora de desplegar eines per transformar el conflicte. Des de tallers de deliberació i consens, passant per tenir les portes obertes i difondre les actuacions que s'estan portant a terme en els diferents barris de la ciutat, fins a la publicació dels resultats del projectes realitzats en la mediació comunitària a través d'un llibre.

Propostes

- La transversalitat de l'acció comunitària no només vol dir que es poden impulsar o promoure iniciatives, projectes o processos comunitaris des de diferents àmbits, sinó que també apel·la a la construcció comuna d'aquests projectes des d'una lògica de territori, especialment en barris de forta concentració de desigualtats. Aquesta lògica territorial hauria d'actuar com a vector de les accions amb i per a la comunitat. Apel·la a definir objectius compartits d'intervenció col·lectiva i implica no només el disseny o la construcció del projecte de forma compartida entre els actors i agents socials del

territori, sinó també poder mesurar els efectes que té l'acció comunitària en el territori.

- Un exemple d'aquesta transversalitat d'accions comunitàries en els territoris amb una forta concentració de situacions de desigualtat ens porta a proposar connectar més l'àmbit social amb l'àmbit de la salut. Des de fer emergir iniciatives específiques que tinguin per objectiu incidir en la millora de la salut des d'un enfocament global dels determinants socials de la salut, fins a poder conèixer els efectes que tenen les accions comunitàries que es fan als barris en la salut de les persones en general i específicament en la seva salut mental. Aquest exemple de transversalitat convida a aproximar marcs conceptuals i metodològics, però també cultures organitzatives i professionals diferents.
- Treballar amb la comunitat no ha de ser només una voluntat dels professionals perquè hi "creuen". S'ha de contemplar en el mandat, en el disseny de les actuacions, en la planificació dels serveis, des del treball de presència constant en el territori. S'ha de potenciar l'acció comunitària perquè molts problemes que afecten a la gent que viu als barris de la ciutat tenen una dimensió col·lectiva i les respostes s'han de poder construir amb la gent.
- Per promoure aquesta transversalitat de l'acció comunitària en els barris es proposa que la formació en comunitari es faci de forma compartida, amb la implicació de tots els actors i agents del territori.
- Els projectes han de poder tenir continuïtat, han de poder ser sostenibles en el temps. Per facilitar la sostenibilitat de l'acció comunitària, aquesta ha de partir d'una aposta política que comporti continuïtat en el finançament i implicació dels actors del territori, reconeixent una major dedicació d'uns actors respecte dels altres. S'han de poder construir aliances des d'una lògica de territori.
- S'ha de seguir insistint en la necessitat d'avaluar els efectes de l'acció comunitària. Quina capacitat té l'acció comunitària de ser transformadora? Com una estratègia que porti elements que justifiquin la continuïtat o no de les accions i projectes. S'ha de promoure un canvi en la cultura organitzativa i professional de l'àmbit social que contempli temps per realitzar la sistematització i l'avaluació dels processos i projectes, així com es fa en altres àmbits com el de la salut. L'avaluació no només ha de ser tècnica; s'ha de contemplar la implicació de tots els actors i agents socials implicats. En aquest sentit, es recomana continuar amb la difusió de la guia operativa d'avaluació de l'acció comunitària elaborada per l'IGOP per encàrrec del Departament d'Acció Comunitària, l'Institut Municipal de Serveis Socials i el Departament de Serveis Socials Bàsics. Es podria afavorir la cultura i el procediment de l'avaluació, donant a conèixer els resultats de les avaluacions ja realitzades per part dels mateixos actors i compartint les eines que han fet servir en el marc d'una jornada o seminari específic obert als agents socials que impulsen l'acció comunitària en l'àmbit de ciutat.
- Els darrers anys hem vist com alguns projectes que s'han creat en uns barris de la ciutat han estat implementats en altres, com per exemple el projecte Radars. Des del grup ens plantejem la necessitat d'aprofundir en els elements que fan que un pro-

jecte pugui ser replicable i les condicions de transferència del coneixement i la seva adaptació a la realitat d'un altre territori.

- Els darrers anys han aparegut nous actors i agents socials en l'acció comunitària, des de noves entitats d'iniciativa social, passant per nous moviments ciutadans urbans, així com alguna fundació privada que també està impulsant projectes de desenvolupament comunitari. Quines són les concepcions i visions sobre l'acció i el desenvolupament comunitari de cada un dels actors? Seria interessant poder aprofundir en el coneixement tant de tipus teòric com metodològic que hi ha al darrere d'una diversitat d'experiències que estan impulsades per actors diversos. Aquest coneixement pot contribuir al reconeixement de la diversitat de pràctiques comunitàries existents a la ciutat, i a veure quins són els punts en comú i aquells singulars o específics.
- En relació amb aquest darrer punt aquest grup considera que les necessitats bàsiques s'han de pensar de forma conjunta des de l'administració, les organitzacions, els veïns, etc. El treball comunitari no passa només per delegar a les entitats. Quin ha de ser el rol de l'administració pública local?
- D'altra banda, hi ha molts grups de treball a tot arreu amb objectius diferents i molts objectius comuns, i no es pot participar en tants grups. S'ha de pensar en la creació d'estructures de coordinació d'accions comunitàries per evitar duplicitats, per organitzar els temps i espais de l'acció comunitària i facilitar la tasca als actors implicats.
- Les respostes de tipus comunitari, que emergeixen des de la pròpia ciutadania, en relació amb les necessitats, demanen d'una major flexibilitat de les normes, reglaments i procediments de l'administració pública. Es tracta de poder encaixar millor els temps de l'administració amb els temps de les persones i col·lectius i això representa repensar la burocràcia municipal.
- Des de les entitats d'iniciativa social també proposen una major coordinació i definició d'objectius compartits entre àrees de l'Ajuntament i els districtes, que sovint fa que assumeixin el rol de "frontissa" o "connector" entre unitats de la mateixa administració.
- Es proposa potenciar les aliances entre l'administració local, les entitats del tercer sector i les universitats per tal de potenciar la creació de coneixement en l'àmbit de l'acció comunitària. A partir dels graus, màsters, doctorats i grups de recerca es poden promoure formes de col·laboració que contribueixin a enfortir l'enfocament comunitari tant teòric com empíric, des de la perspectiva de creuament de sabers. Aquest enfocament reconeix els sabers i coneixements que cada un dels actors aporta. En aquest mateix sentit, es planteja la necessitat d'enfortir el protagonisme i la participació de les persones per fer aflorar les realitats, què representa viure des de la vulnerabilitat i com s'activen iniciatives des de la pròpia ciutadania per fer front a les desigualtats, les discriminacions i la injustícia social.

Grup de treball DONES

Aquest curs el grup de treball Dones ha volgut continuar amb la línia de treball de la prevenció de la violència de gènere en dones joves, específicament el ciberassetjament i l'impacte dels estereotips en la violència de gènere. També s'ha aprofundit en la salut amb perspectiva de gènere, treballant conjuntament amb el grup de treball Salut.

Consideracions

Sobre la prevenció de la violència de gènere

El ciberassetjament és una translació de l'assetjament clàssic (*bullying*) a l'espai virtual, amb una ampliació dels fets, amb conseqüències pitjors a les que tenen lloc fora de la xarxa i amb impunitat de les persones que el practiquen.

Tècnicament és una usurpació de contrasenyes, d'identitats, del perfil... La cessió voluntària de contrasenyes de les noies cap als nois és un "acte de confiança, d'amor...". En definitiva, són velles narracions que necessiten noves estratègies. Cal, doncs, desenvolupar noves estratègies preventives de la violència masclista en entorns digitals adreçades a professionals de l'educació, abordant la identitat a la xarxa i les relacions socials i afectives, amb l'abordatge metodològic que ofereixen les pròpies xarxes.

Una altra manera d'abordar la prevenció de la violència de gènere és a través de la literatura, que pot ajudar a la construcció o desconstrucció d'estereotips masclistes i sexistes entre adolescents i joves. La mirada amb què observem el món és una mirada apresada i la mirada que hem après és una mirada androcèntrica; hem de desaprendre aquesta mirada, que no té res a veure amb la realitat femenina. Pel que fa a la prevenció de la violència, cal entendre que les relacions entre les persones han de portar benestar i creixement personal i mai han de representar dolor ni destrucció psíquica.

Gemma Lienas detalla com a través dels llibres que ha escrit, amb models i referents femenins diferents, i de la seva lectura, es poden fer intervencions de prevenció.

La literatura, els llibres, la lectura, poden ser una eina de prevenció de la violència de gènere i contribuir a la construcció d'estereotips no sexistes, aportant figures i continguts de referència per a les noies. Alguns criteris que cal considerar en aquest sentit serien: crear continguts diferents i igualitaris de referència per a les noies i els nois; combatre la idea de l'amor romàntic entès com a submissió de les noies; apoderar les noies perquè facin projeccions de futur creatives i positives en relació amb elles mateixes (no només les que transmeten el cinema o la televisió); combatre el model masculí de poder i que els nois expressin totes les emocions, que aprenguin a cuidar i a respectar.

Sobre la salut amb perspectiva de gènere

El grup de dones enfoca el tema de salut i gènere sobre els eixos de donar importància a les accions preventives (paral·lelament a l'atenció), així com incorporar la salut emocional i la variable de gènere.

Tots els estudis constaten que existeixen diferències de salut per sexe i també per gènere. És a dir, diferències derivades de la condició biològica i diferències derivades de l'expressió social de la condició masculina o femenina.

Els principals problemes que es detecten en les dones són els derivats de situacions d'estrès crònic ocasionades per la manca de conciliació (conegut com el factor "triple jornada"); la pitjor percepció de

la qualitat de vida i un nivell de medicalització més alt; aspectes relacionats amb la salut reproductiva i psicoafectiva, i l'increment de la patologia mental i del risc de suïcidi. Hi ha factors que cal considerar en la morbiditat diferencial en base a investigacions com la mesura de determinades substàncies en analítiques (vitamina D, ferro) o malalties autoimmunes (tiroïditis autoimmune). La discriminació en el treball (dificultats de conciliació, salaris baixos, etc.) influeix en la baixa autoestima de les dones i té efectes en trastorns menstruals, dolors musculoesquelètics...

Hi ha, però, paradoxes en les desigualtats de gènere en l'àmbit de la salut: tot i que la majoria dels indicadors són pitjors per a les dones, aquestes posseeixen una esperança de vida superior a la dels homes, però amb menys qualitat de vida (una de cada quatre dones pateix tiroïditis). Hi ha estudis sobre l'impacte dels estrògens ambientals i farmacològics en l'origen d'algun tipus de càncer, com el càncer de mama. En aquest sentit, cal desenvolupar l'ecologia ambiental i avaluar l'impacte de l'estat de l'aigua, aire i alimentació en la població. S'han creat xarxes com són la xarxa d'accions contra els pesticides o de dones europees per a la prevenció dels efectes dels pesticides.

Propostes

Sobre la salut amb perspectiva de gènere

- Continuar amb l'enfocament de gènere en els estudis sobre salut en general, salut mental i salut laboral, aprofundint en problemàtiques i malalties emergents que afecten especialment les dones (càncer, fibromiàlgia, etc.) i creuant dades amb els estudis de condicions de vida.
- En aquesta mateixa línia, es recomana que s'estudiïn i analitzin els efectes de la sobremedicalització en dones per franges d'edat i en l'àmbit de districte, amb especial atenció a la derivada dels efectes de la precarietat laboral i econòmica.
- Atès que les professionals que treballen en la cura d'altres persones són més susceptibles de patir una situació d'estrès, es proposa estudiar quin tipus de suport psicològic es pot proporcionar a les persones que treballen en un sector tan feminitzat.
- Per tal d'incidir sobre la prevenció de l'estrès cronificat en dones mares, es proposa la creació de grups de mares o grups d'ajuda mútua en els espais que freqüenten: espais familiars 0-3 anys, accions comunitàries als barris i altres.
- A més de continuar vetllant per la qualitat mediambiental, vistos els resultats d'alguns estudis sobre l'impacte dels estrògens ambientals en l'origen d'alguns tipus de càncer (per exemple, de mama), es proposa ampliar l'estudi de l'impacte que la contaminació té sobre la producció d'estrògens.
- Recomana al sistema de salut que incorpori en els protocols la mesura de nivells de substàncies relacionades directament amb determinades malalties que afecten la salut de les dones (fibromiàlgia, fatiga crònica...), com la vitamina D.

Sobre la prevenció de la violència de gènere i el ciberassetjament

- Continuar obrint nous canals i metodologies per promoure la prevenció en violència de gènere des de la infància/adolescència que puguin arribar als llocs i espais propis dels adolescents i joves.

- Demanar a l'Observatori de les Dones en els Mitjans de Comunicació que observi la hipersexualització de la infància, especialment en el cas de les nenes, de manera que es puguin promoure recomanacions per a la prevenció i detecció d'aquestes situacions.
- Aprofundir en l'abordatge psicoafectiu en els programes de salut sexual i reproductiva.
- Incrementar l'estudi i els recursos de la prevenció del ciberassetjament en el món educatiu i en les xarxes socials.

Grup de treball

DROGODEPENDÈNCIES

Aquest curs el grup de treball Drogodependències s'ha plantejat tractar els temes de la regulació dels clubs de cànnabis com un element prioritari des del punt de vista polític, i els consums d'adolescents i joves des de diferents perspectives. I com ja és habitual en aquests darrers anys s'han fet sessions conjuntes amb diferents grups de treball del Consell.

L'Agència de Salut Pública de Barcelona situa en un lloc destacat dels seus interessos tots aquells temes sobre la vulnerabilitat en salut, i en els cas específic del grup de drogues es destaca l'aportació que significa el Pla d'acció sobre drogues, que és un model per a moltes ciutats. I més en concret, la importància de les relacions entre els joves, l'oci i els hàbits de vida saludable, i el consum d'alcohol, temes on cal una forta estratègia, que inclogui l'abordatge de la regulació dels clubs de cànnabis.

Consideracions

Sobre l'Informe de Salut 2013

L'Informe de Salut a la ciutat de Barcelona 2013 destaca que als centres d'atenció i seguiment (CAS) a les drogodependències s'han atès 4.122 persones per inicis de tractament (2012: 4.324). La primera causa d'inici de tractament és l'alcohol amb el 48% de casos en homes i 51% en dones, seguida de la cocaïna.

De les dades de l'Informe de Salut, preocupa el consum i la fàcil i àmplia accessibilitat a l'alcohol. Cal disposar d'informació segregada per grups d'edat i gènere; les dades generals indiquen que el percentatge de persones més grans de 65 anys que inicien el tractament és del 10%. No menys preocupants són les dades de la continuada medicalització de les dones per resoldre la situació de crisi, o que els joves entre 16 i 18 anys es van igualant en el percentatge del *binge drinking* segons l'enquesta FRESC.

Sobre els consums heterogenis en joves

L'adolescència no és una malaltia, però sí un moment vital intens on, amb una baixa maduració emocional, s'exigeix afrontar reptes de la vida que condicionen el moment actual i de futur i on moltes vegades hi ha un desenvolupament d'habilitats personals i socials escasses.

El grup ha tractat els consums d'adolescents en joves perquè a més de les dades resultants de l'Informe de Salut, el grup ja havia detectat la importància de saber escoltar els adolescents i els joves, més que no pas medicar situacions que formen part del seu cicle vital.

Els experts convidats han presentat el Servei per a Adolescents i per a Famílies amb Fills i Filles Adolescents i el Servei d'Orientació sobre Drogues (SOD).

S'han valorat molt positivament tots dos serveis des d'intervencions força diferenciades: el Servei per a Adolescents posa a l'abast recursos d'autoconeixement, autoestima i millora de les habilitats dels adolescents i joves, i el SOD, un servei de prevenció indicada amb funcions de trobada, cribratge i detecció, ofereix dos tipus de programes: el de mesures alternatives (a la denúncia per tinença i/o consum de drogues il·legals a l'espai públic i el de denúncia per consum d'alcohol a l'espai públic –aquest iniciat el 2012–) i el d'atenció a l'adolescent amb consum de risc i a les seves famílies. Així mateix, el grup ha valorat el treball en xarxa i la coordinació amb d'altres serveis (CAS, CSMIJ) i els Mossos d'Esquadra.

Quant al tipus d'assessorament o intervenció amb la família, el que es pretén és ubicar i contextualitzar el consum i això passa per desangoixar, desestigmatitzar, despenalitzar, desdramatitzar, despatologitzar, reorientar, reinserir i derivar. El SOD no treballa directament amb l'abstinència perquè comportaria un rebuig per encarar el treball amb els joves.

Sobre les famílies migrants davant l'alcohol i altres drogues; de l'autoatenció a l'atenció especialitzada

Es va posar l'interrogant sobre què passa en el període que transcorre des que les famílies migrades llatines detecten que hi ha un problema fins que es pren la decisió d'entomar-lo, ja sigui des de l'àmbit informal com la família o des de l'àmbit de les institucions especialitzades.

Cal parar atenció sobre les dificultats dels pares per poder afrontar els consums de drogues: què passa quan aquests han perdut l'autoritat –i no tan sols en les famílies migrades?

La presentació del Programa de prevenció i sensibilització “Les famílies migrants davant l'alcohol i altres drogues” té com a objectiu millorar la pertinença i l'impacte dels programes de prevenció, mitjançant el reconeixement dels capitals culturals (sabers profans) i la seva validació com a estratègies de salut comunitària i, alhora, poder combatre certs rumors sobre les conductes de famílies migrades llatines amb fills adolescents consumidors.

El programa, que consta d'una part d'investigació qualitativa i una altra d'elaboració d'unes guies, posa de manifest que en alguns consums de substàncies es dona la mateixa trajectòria que en alguns patrons familiars entre població vulnerable, independentment que sigui migrant, i que sembla que respon més a un entorn social i cultural.

Pel que fa als models de pares, es constata que no hi ha un model de pare “adult ideal” perquè ells també es troben perduts en la nova societat. Per tant, el procés de socialització que prové d'una família institucionalitzada és molt diferent al d'una societat més flexible, i alhora més exigent, on els joves han de rebre una educació familiar que en el futur els permeti regular-se i prendre decisions. I aquí, els recursos de les famílies són una peça clau: recursos culturals, econòmics, de formació... No disposar d'aquests recursos i no poder socialitzar-se dona peu a situacions d'exclusió.

D'altra banda caldria qüestionar fins a quin punt la individualització és un mite o una realitat: s'ha d'explicar als joves que sense les xarxes de cooperació i ajuda mútua no es pot fer res.

Hi ha una tendència a l'homogeneïtzació dels consums entre la població autòctona i l'al·lòctona que comparteix diferents aspectes de vulnerabilitat social. De tota manera, s'ha de tenir present que la manca de regularització de documentació incrementa la vulnerabilitat d'aquesta última.

Quines diferències o similituds hi ha entre famílies migrades i autòctones en l'autoatenció? L'autoatenció la porten a terme totes les cultures per resoldre situacions vitals bàsiques i és la xarxa social més immediata la que actua. En aquest cas, de quina manera es busquen les solucions depèn dels diferents estils familiars i la contextualització dels diferents processos migratoris. A Llatinoamèrica la idea de família és de cura i reconeixement, però cap al si de la família, i la nova societat on es troben els ofereix altres serveis i recursos que han d'aprendre a utilitzar.

Cal tenir present com els nous models familiars, el de famílies horitzontals, amb un equilibri de rols, o el de les famílies més democratitzades on els seus membres tenen tots els mateixos drets, fan perdre les asimetries entre pares i fills i obren el debat de com gestionar l'autoritat paterna.

L'anàlisi de les històries individuals acaba mostrant la importància dels determinants socials en tots aquest processos.

Sobre la reglamentació dels clubs de cànnabis a la ciutat de Barcelona

La regulació dels clubs de cànnabis ja es va tractar el curs anterior i tant des de la Generalitat com des de l'Ajuntament s'han elaborat diferents normatives. Però la regulació no està tancada, motiu pel qual

el grup va ser consultat i es va posar en comú el document *Propostes de criteris de salut pública per a la regulació dels clubs socials de cànnabis en l'àmbit de la ciutat de Barcelona. Criteris administratius, d'accés, sobre el consum i estructurals*.

El document de treball al qual es fa referència en les propostes del grup és el següent:

Criteris administratius

1. Els clubs socials de cànnabis han d'estar inscrits al Registre d'associacions de la Direcció General de Dret i Entitats Jurídiques del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

2. Els clubs hauran de complir amb la regulació dels clubs privats de fumadors de tabac (Llei 42/2010, de mesures sanitàries enfront del tabaquisme).

«Disposició addicional novena. Clubs privats de fumadors.

Als clubs privats de fumadors, legalment constituïts com a tals, no els és aplicable el que disposa aquesta Llei, relatiu a la prohibició de fumar, publicitat, promoció i patrocini, sempre que es realitzi a l'interior de la seva seu social, mentre en aquestes hi hagi presència únicament i exclusivament de persones sòcies. Als efectes d'aquesta disposició, per ser considerat club privat de fumadors s'ha de tractar d'una entitat amb personalitat jurídica, no ha de tenir ànim de lucre i no ha d'incloure entre les seves activitats o objecte social la comercialització o compravenda de qualssevol béns o productes consumibles. En cap cas es permet l'entrada de menors d'edat als clubs privats de fumadors.»

3. Els clubs hauran de sol·licitar una llicència d'activitat/comunicació prèvia d'activitat.

4. S'hauran d'inscriure en el Registre municipal de clubs socials de cànnabis a la ciutat. (S'ha de crear i establir un observatori per al seguiment dels clubs inclosos en el Registre).

Criteris d'accés

1. Ser major de 18 anys.

2. Estar avalat/da per una altra persona membre de l'associació.

3. Limitació d'accés als locals exclusivament per a les persones associades al club.

4. Període de carència de 15 dies des de la seva adscripció a l'associació.

5. Accés només per a persones residents a Barcelona ciutat.

6. Limitació horària de funcionament dels clubs. No podran obrir més de 8 hores diàries, establint com a hora límit de tancament les 22 h, i els divendres i dissabtes les 24 h.

Criteris sobre el consum

1. Limitació de la quantitat màxima de consum de cànnabis en el local i/o per endur-se. Màxim 5 g/dia amb una concentració de THC no superior al 10%.

A les legislacions europees i americanes dels països que permeten el consum i venda per a l'autoconsum aquesta quantitat oscil·la entre 40 g/mes a l'Uruguai, 1 unça/setmana (29 g) als EUA o 5 g/dia a Holanda.

2. Informació i assessorament professionalitzats en reducció de riscos i danys adreçats als treballadors, socis i sòcies, amb especial atenció a les persones de 18 a 21 anys.

3. Informació i coordinació amb els centres de la xarxa de tractament de drogues.

4. Prohibició de la venda de tabac i begudes alcohòliques dins els clubs.

5. Prohibició de les activitats de publicitat en qualsevol suport (paper, web, etc.) de l'associació o dels seus establiments, locals o clubs.

6. Prohibició de les activitats de promoció del consum de cànnabis ja siguin directes o indirectes (cartells, rètols publicitaris o qualsevol altre suport en paper o electrònic, setmanes cannàbiques, rutes cannàbiques, campanyes informatives sobre la cultura del cànnabis, receptes de cuina, etc.).

Criteris estructurals

1. Aforament del local limitat d'acord amb criteris de seguretat contra incendis i ventilació i evacuació.

2. Respecte a la normativa mediambiental i, particularment, el descans dels veïns: Extracció de fums per xemeneia a taulat, control de sorolls i normes higièniques igual a la que s'aplica a locals de pública concurrència, com per exemple bars i restaurants.

3. Distància mínima entre els diferents clubs i entre ells i els centres educatius, esportius i parcs infantils.

El grup va fer les següents aportacions als criteris presentats i va expressar el temor que la negociació que s'està duent a terme entre les federacions catalanes de cànnabis i l'Ajuntament se centri només en seguretat i interior, i no es tinguin en compte, i de manera prioritària, criteris de salut i cohesió social.

Sobre els criteris administratius:

- Caldria concretar quins aspectes serien aplicables a la regulació dels clubs de cànnabis i no fer comparatives amb la Llei del tabac.
- Pel que fa a la llicència d'activitats, es va demanar de no confondre els clubs de cànnabis amb locals públics. Sembla que més aviat se'ls hauria d'aplicar la normativa de clubs privats de fumadors, que és el que són.
- Pel que fa al registre, es va demanar que atès que ja existeix un registre per part de la Generalitat, l'Ajuntament es regeixi també per aquest mateix registre, per tal de no duplicar papers inútilment. Es va demanar si quan s'admet a tràmit el registre d'una associació, aquesta situació ja es pot considerar favorable a la mateixa de manera automàtica. Per tant, es qüestiona la necessitat d'un registre municipal.

Sobre els criteris d'accés:

- Afegir com a criteri per a l'accés que siguin persones amb consum previ. Incorporar el consentiment informat.
- Ampliar l'accés a persones que tinguin una recomanació mèdica de consum terapèutic de cànnabis. Es va insistir a no barrejar l'ús recreatiu de cànnabis amb l'ús terapèutic. En aquest sentit, l'opinió general era que la tasca de substitució que estan fent ara els clubs en relació amb aquest segon ús s'hauria d'anar traspasant a les instàncies corresponents sociosanitàries.
- No restringir l'accés sols a persones residents a Barcelona, ja que podria ser anticonstitucional.
- Limitació horària de funcionament: el criteri aplicat no s'entén i s'opina que no està justificat.

Sobre els criteris del consum:

- Eliminar la limitació de quantitats màximes de consum.
- Es qüestiona si la informació i l'assessorament ha de ser fet només per professionals.
- Substituir "informació i coordinació" del punt 3 per "informació i derivació".
- Prohibició de la venda de begudes alcohòliques limitant-la a les d'alta graduació.
- La prohibició de les activitats de publicitat i promoció entra en contradicció amb la necessitat d'informació. Caldria definir bé què es pot fer i què no.

Sobre els criteris estructurals:

- En referència al criteri de distàncies entre diferents clubs i centres amb presència de menors, es qüestiona la necessitat d'establir distàncies mínimes, perquè va en contra de criteris de proximitat a les persones usuàries i pot donar lloc a l'aparició de macroclubs.

Finalment, es va insistir també a no desaprofitar aquesta ocasió històrica de tenir les federacions de clubs cannàbics com a interlocutors per establir una normativa, que ells mateixos són els primers a reclamar, per representar un sector conscient de la inclusió de les polítiques de reducció de riscos en la manera d'abordar la qüestió, i una manera de valorar l'associacionisme i la participació de què tant es parla. Si es deriva en una normativa estrictament "administrativista", es pot acabar afavorint el "sector negocis" que, aprofitant precisament la falta d'una regulació precisa, s'ha introduït al món dels clubs cannàbics sense més criteris que el del profit econòmic; en tractar-se d'empreses amb molta més capacitat econòmica que la de les associacions, es podrien adequar a aquell tipus de normativa que no tingués en compte els criteris esmentats.

Propostes

Sobre l'Informe de Salut 2013

- Cal anar adaptant els sistemes d'informació, ja força precisos, a les necessitats que es van detectant any rere any.
- Cal consolidar la feina que contribueixi a pal·liar la vulnerabilitat de certs usuaris de drogues.
- Cal assegurar els drets socials bàsics, un element transversal en salut, que també afavoriran les persones drogodependents més vulnerables.
- Com a mesura per facilitar la prevenció es podria incloure a l'Informe de Salut la delinqüència funcional relacionada directament amb les drogodependències.

Sobre els consums heterogenis en joves

- Consolidar i ampliar els llocs d'escolta dels adolescents i joves no sanitaritzats ni amb l'etiqueta de serveis socials, com una necessitat preventiva.
- Fer un centre de dia –ni psiquiàtric, ni judicial– amb contenció, i que sigui de recurs a llarg termini per complementar la xarxa de recursos que ofereix l'Ajuntament.

Sobre les famílies migrants davant el consum d'alcohol

- Valorar i reconèixer el sabers profans, per treballar de manera més eficaç. Això es concreta en sistematitzar i valorar els diferents estils familiars per treballar amb ells els diferents consums problemàtics.
- Per aconseguir l'objectiu anterior cal ampliar la formació dels professionals que treballen diàriament amb les diferents tipologies de models familiars i disposar dels suports tècnics que ho possibilitin.
- Difondre i donar a conèixer les guies sobre les famílies migrants davant l'alcohol i altres drogues per a professionals realitzades en l'estudi *Les famílies migrants davant l'alcohol i altres drogues*.
- Treballar en xarxa amb entitats de persones immigrades.

Sobre la reglamentació dels clubs de cànnabis a la ciutat de Barcelona

- Tenir com a criteris principals de la normativa de regulació dels clubs de cànnabis els relacionats amb la salut, la reducció de riscos i la seva gestió per part d'associacions responsables.
- Crear un Observatori o Consell Regulador dels clubs de cànnabis que permeti un seguiment i avaluació del funcionament dels mateixos (així com la informació a les persones consumidores), i del qual en formin part entitats i Administració.

- Arribar a un consens sobre la llista de les malalties susceptibles de ser tractades amb l'ús de cànnabis.
- Caldria que en els clubs hi hagi informació sobre les substàncies que s'ofereixen, així com informació sobre els riscos i reducció de danys.

Grup de treball

ENVELLIMENT

El curs 2014-2015 el grup ha treballat sobre el tema “Les persones grans com a usuàries i consumidores en la societat digital”. Continuant l'experiència d'anys anteriors, juntament amb els grups Salut, Drogodependències, Dones i Infància, ha participat en una sessió conjunta sobre el l'Informe de Salut de Barcelona 2013. Així mateix, el grup ha participat en les diferents sessions de treball de la IV Convenció Les veus de les persones grans, tant a les conferències preparatòries com a les sessions finals de la Convenció celebrades el 3 i 4 febrer.

Consideracions

Les persones grans com a usuàries i consumidores en la societat digital

Avui és molt freqüent llegir l'enunciat “les TIC i les persones grans”, un enunciat que no és recent i que se sol associar amb els ordinadors, PC de sobretaula o portàtils. En canvi, és menys freqüent reflexionar sobre l'envelliment en un entorn digitalitzat en múltiples vessants.

Aquesta és la perspectiva on ens hem situat a través de l'anàlisi sobre els entorns actuals, les tecnologies i les persones grans i les aplicacions de suport en la cura i en la vida quotidiana que Carmen Domínguez-Alcón (UB) va elaborar per a la sessió.

Actualment les tecnologies estan per tot arreu i a totes les esferes de les vides de les persones: la compra de bitllets de transport; els robots en les diferents formes; els *drons* per controlar el manteniment de les línies elèctriques; els caixers automàtics i la banca a distància; les gestions amb serveis, administracions...; serveis a casa; adaptacions de la llar per facilitar-compensar, seguretat...

Al grup ens hem preguntat sobre les imatges del binomi entorn digital - persones grans. Algunes imatges mostren expressions contraposades com ara: el que és nou i el que és caduc, persones competents i persones sense habilitats suficients, el formar part o el quedar fora involuntàriament. Aquestes imatges són il·lustratives de com les persones poden sentir-se en un entorn on les tecnologies són cada vegada més presents en múltiples camps. Des de les pantalles en la informació, la comunicació i la interacció, l'oci, els consums de productes i serveis, les gestions o la creació de continguts fins als dispositius, alguns presents des de fa temps, com la teleassistència, les adaptacions a la llar o els robots assistents personals en diferents àmbits.

A la vegada, les transformacions generades i els impactes que se'n deriven són múltiples; podem pensar en els relatius a les relacions familiars, l'amistat o la soledat, o en d'altres com les relacions amb màquines. En l'àmbit laboral, l'èxit o el fracàs en un nou entorn, els nous treballs, o la redefinició de la relació amb el treball. A les ciutats també podem trobar múltiples expressions d'aquells impactes. També, però, cal situar aquelles transformacions i els impactes en les experiències personals, en el nivell *micro* / més proper. Aquí trobem les experiències en el treball de familiaritzar-se, el sentir-se incompetent o sentir-se tractat com a incompetent o el tenir problemes reiterats en la realització d'una determinada tasca. També les experiències de desconfiança o inseguretat en la realització de determinades gestions o en comunicacions que esdevenen invasores de la privacitat perquè apareixen sobtadament en un entorn considerat íntim.

Certament el tema planteja múltiples vessants que resulten impossibles d'abordar en un període de treball. A continuació es presenta un resum dels continguts tractats a les sessions del grup Envel·liment.¹

1. Complementàriament vàrem tractar el tema en una sessió organitzada conjuntament amb el grup de treball Salut amb el títol de “La tecnologia i la digitalització en l'àmbit de la salut i la gent gran: desafiaments i reptes de futur. Experiències impulsades des del TicSalut”. Les idees de la sessió i les propostes es troben detallades a l'apartat del grup Salut.

La inclusió i la exclusió digital: manifestacions diverses entre les persones grans

Amb la presentació de la recerca, Eva Alfama (UAB)² va argumentar l'interès de treballar amb la noció "inclusió / exclusió digital" en lloc d'utilitzar el terme "bretxa digital". En parlar de les esclotxes digitals sovint s'emfatitza en el component tecnològic mentre que l'estudi fa palès que fonamentalment es tracta de fractures socials amb diferents dimensions: psicològiques, relacionals, institucionals i espacials. Estem, doncs, davant un fenomen que és dinàmic i multidimensional.

Tant les tecnologies com els dispositius tenen diversos patrons d'ús. Al respecte s'observa, d'una banda, la consolidació de models d'ús estratificats que mostren diferències significatives entre grups i, d'altra, que els usos són dinàmics, és a dir, que no són lineals.

Pel que fa als no-usuaris s'observa que no són homogenis. Davant la visió estereotipada que sol posar-los en "un mateix sac" s'ha constatat que els "no-usuaris" no corresponen a una situació permanent: n'hi ha d'intermitents, desertors, evasors desconnectats, com també hi ha "no-usuaris" absoluts, d'altres no practicants, i d'altres ocasionals. L'ús i el no-ús no són condicions simples, ans al contrari, tant l'una com l'altra es corresponen amb necessitats i motivacions complexes.

Encara hi ha poc coneixement sobre què fa que la inclusió digital se sostingui en el temps; aquest és, doncs, un tema pendent d'estudi. Pel que fa a la relació amb l'edat, es reconeix la influència de processos involuntaris i voluntaris com ara la jubilació, els problemes de salut, les limitacions funcionals, la pèrdua de xarxes relacionals, la disminució d'ingressos i la falta d'actualització de coneixements (com a aspectes que hi influeixen negativament); a la vegada també s'assenyala la manca d'iniciatives engrescadores per apropar les TIC i fer palesa la seva utilitat i el potencial d'ajuda.

Tanmateix resulta d'interès comprendre quines són les tipologies actuals de persones grans usuàries. Es distingeixen els següents grups:

- a) Persones no-usuàries i usuàries bàsiques: que no usen o ho fan puntualment en contextos molt específics (per exemple en cursos de formació). Algunes persones no tenen accés als coneixements bàsics necessaris per manegar-se mentre que d'altres sí que els tenen (és molt freqüentment després de la jubilació). És habitual que en desconeguin les utilitats quotidianes i/o que pensin que no són útils, rellevants ni necessaris. Es tracta de persones amb un nivell baix de familiaritat amb les tecnologies.
- b) Persones usuàries mitjanes: que usen les TIC de forma instrumental, principalment per comunicar-se amb el seu entorn relacional i per cercar informació.
- c) Persones usuàries avançades: que són similars a la mitjana social o fins i tot més avançades; usen jocs/multimèdia, produeixen continguts, estan a les xarxes socials. Es tracta d'un perfil molt minoritari però emergent. Solen ser més joves que els altres tipus i han usat les TIC durant la seva vida laboral. Entre aquest tipus d'usuaris, n'hi ha que expressen la voluntat de compartir els seus coneixements a través de les TIC.

L'exclusió digital de les persones grans és cada vegada més complexa. Per bé que l'exclusió absoluta disminueix ràpidament, persisteix un volum important de persones grans que estan totalment o parcialment allunyades del món digital (aquesta condició es manifesta entre les persones de més edat, les dones, i les persones amb nivell de formació més baix). Simultàniament es manifesta amb força l'anomenada "segona fractura digital", és a dir, la relativa a la capacitat per interactuar amb les TIC. A més hi ha un altre fenomen que convé no deixar de banda: la manca d'adaptació de les tecnologies a les limitacions vinculades a l'edat pot generar la desvinculació de sectors ja inclosos.

En conseqüència, a mitjà termini es pot produir la convivència de l'exclusió digital significativa amb els usos normalitzats. És entre els usuaris/àries baixos i mitjans on es pot produir la principal fractura digital, perquè malgrat que augmentin els nivells d'ús, la intensa velocitat dels canvis dificulta la plena equiparació. Per això, cal que les iniciatives d'inclusió es despleguin en els diferents nivells parant

2. Recerca "Envejecimiento activo, ciudadanía y participación" (Proyectos Cero 2011 en Envejecimiento) UAB.

atenció als diferents graus de motivació i de competència tecnològica. Actualment, la formació sol centrar-se en programes concrets i no té en compte interessos, activitats i necessitats contextualitzades en la vida quotidiana de les persones grans, com ara la gestió de fotos, les xarxes socials o com manejar-se amb l'e-administració. Es constata la manca de reflexió sobre la inclusivitat en les iniciatives d'e-govern, e-participació i e-administració i/o la manca de desenvolupament de mecanismes de suport.

Propostes

El grup de treball, en aquesta direcció, formula la recomanació de diversificar les estratègies d'inclusió i proposa les accions següents:

Respecte a l'oferta formativa:

- 1) Mantenir l'alfabetització bàsica, innovar en els programes d'alfabetització digital mitjana i impulsar la formació avançada en TIC, tot abordant més intensament la manca de motivació; cal profunditzar en les causes i traçar estratègies ajustades a la varietat de contexts.
- 2) Processos d'aprenentatge més sostinguts en el temps i flexibles, que les persones grans valorin com a útils per enfrontar les pors i les dificultats que identifiquen i que permetin abordar les resistències.
- 3) Entorns de formació: incidir més enllà dels centres específics de persones grans.
- 4) Metodologies: promoure metodologies més actives i amb més protagonisme de les mateixes persones grans, com ara activitat d'acompanyament, eines d'autoaprenentatge i visualització dels avenços. En aquestes coordenades, estimular, i si escau, acompanyar l'activitat de voluntaris i voluntàries.

Respecte a la producció de continguts:

El Grup valora que, davant l'escassetat d'experiències centrades en la producció de continguts que contribueixin a reduir els estereotips, convé estimular continuadament la producció d'iniciatives –des d'entorns associatius i comunitaris, educatius i culturals– que mostrin visions no estereotipades i fer-ne el seguiment; a la vegada, cal facilitar la difusió.

Respecte a l'exercici de ciutadania:

El grup valora que la manca de reflexió sobre la inclusivitat de les persones grans en àmbits com ara les iniciatives d'e-govern, e-participació i e-administració esdevé un obstacle per a la plena ciutadania. Per aquest motiu, proposa d'una banda propiciar la reflexió –facilitant l'estudi sobre els usos en aquests àmbits– i d'altra banda, desenvolupar iniciatives concretes, valorant-ne els resultats per estendre'n l'ús.

Respecte a l'accés:

Tot i que les dades presentades indiquen que la dotació de tecnologia serà menys central atès que les generacions intermèdies ja solen comptar amb dispositius d'accés, el

grup de treball valora que cal considerar els condicionants econòmics i cercar formes de facilitar l'accés als dispositius i a la connexió a Internet, especialment entre les persones de més edat i amb rendes més baixes.

La prevenció de la dependència i la millora de l'autonomia personal en la societat digital

Per abordar aquest tema, el grup pren com a punt de partida la reflexió sobre la tecnologia al servei de les persones plantejada per Gemma Rocés (Creu Roja)³, reflexió en què se sosté la importància de parar atenció a les manifestacions no esperades. Aplicant aquest criteri, es pot apreciar l'interès que revesteix una dada no esperada: en el servei de teleassistència només el 6% de les comunicacions efectuades eren per raó d'emergències. Aquest enfocament condueix a explorar possibles noves utilitats.

A la vegada, enfocar la tecnologia al servei de les persones comporta posar en el centre preguntes, i respostes, fonamentades en l'ètica com ara: el geolocalitzador és un element d'intrusió dins la intimitat? Són qüestions que es relacionen amb aspectes com la intimitat, la protecció, la legislació i altres actuacions de les persones en context de desenvolupaments tecnològics, les expectatives i límits, la privacitat i seguretat, o el dret a decidir de la persona.

Posar la tecnologia al servei de les persones també pot analitzar-se des de la perspectiva de la innovació, i concretament de les persones grans com a creadores d'innovacions.

Les investigacions i els principis presentats per Daniel López (UOC)⁴ ens van permetre identificar i reflexionar sobre una sèrie de punts clau pel que fa a les formes de definir i considerar les persones grans.

Molt habitualment les persones grans són definides per factors com l'edat, l'aïllament social, la discapacitat, la manca d'educació tecnològica, i assignades a rols de pacient, beneficiari d'assistència i cura, usuari de tecnologies assistencials i subjectes d'avaluacions de tot tipus. Mentrestant es deixen de banda no solament les experiències i competències sinó també la capacitat de la gent gran per innovar. En aquest sentit no es reconeix el valor de la seva experiència vital com un mitjà per contribuir a desenvolupar i redissenyar productes i tecnologies.

Actualment, en l'estudi dels productes dissenyats per a les persones grans, els aspectes problemàtics es poden dividir en tres blocs. El primer està relacionat amb l'ús del producte; el disseny es focalitza totalment en la funció i deixa de banda l'estètica. El segon bloc de problemes concerneix al tipus de producte que es dissenya; es tracta de productes centrats en les ajudes tècniques, que únicament tenen en compte les disfuncions de l'usuari. I el tercer bloc és el relatiu a la percepció de l'usuari, que està influenciada per l'edatisme de la nostra societat. Aquests problemes esdevenen obstacles en la solució que volen oferir.

3. *La tecnologia al servei de les persones grans.*

4. *Aportació de les persones grans a la innovació en tecnologia. Revisió sobre l'actualitat internacional.*

Freqüentment, les persones grans creen arranjaments per facilitar la utilitat del producte de manera creativa amb estris de la vida quotidiana, arranjaments que no solen ser catalogats per elles ni per altres com a innovació, mentre que són generadors de solucions.

El grup de treball recomana propiciar la innovació participativa i proposa que: les persones grans se situïn com a coprotagonistes al costat d'enginyers i dissenyadors en el procés d'innovació⁵. També proposa la promoció i la difusió d'experiències que es fonamentin en dinàmiques d'apoderament amb l'objectiu de revaloritzar els coneixements i les capacitats de les persones grans.

El grup recomana que en la planificació municipal, les tecnologies, eines, continguts o dispositius siguin inclusives, *user-friendly* i tinguin en compte els condicionants de l'edat, i que les persones grans siguin reconegudes com a codissenyadores.

Finalment, el grup vol posar de relleu com és de crucial que les persones grans, en la seva heterogeneïtat, construeixin la perspectiva crítica on fonamentar les seves eleccions i la presa de decisions. Davant la tesi, àmpliament difosa, sobre el potencial dels dispositius digitals en la millora de la qualitat de vida en els àmbits individual i col·lectiu, i en l'afrontament de reptes globals com l'envelliment de la població o la prevalença de les malalties cròniques, esdevé necessari que els ciutadans tinguin criteri i que, a la vegada, els seus drets estiguin protegits.

5. Hi ha experiències desenvolupades en diferents projectes europeus.

Grup de treball FAMÍLIES

El grup Famílies ha centrat el seu treball en l'orientació a les famílies en la vida quotidiana: infància, adolescència, madurescència i envelliment. Entenent la família com a procés, les famílies passen per diferents moments o fases que tenen riscos i oportunitats. El grup s'ha plantejat aprofundir en l'estratègia de l'orientació, diferenciant-la de la informació o la teràpia, veient diferents experiències al llarg d'aquest cicle familiar.

Consideracions

La reflexió i el debat del grup de treball Famílies durant aquest curs ha partit de l'anàlisi d'aquest cicle familiar, marcat per etapes que van des de l'emancipació de la família d'origen, la constitució de parelles, l'arribada dels fills i filles i la criança –des de la petita infància, l'adolescència, la joventut–, fins a la madurescència i l'entrada en la vellesa. En cadascuna d'aquestes etapes hi ha circumstàncies que poden requerir d'un procés d'orientació (amb relació al rol de pares i mares en la criança, situacions de separació o divorci, relacions de cura i suport...).

El grup ha analitzat diferents experiències per identificar els processos d'orientació que es donen o es poden donar davant d'aquestes diferents circumstàncies del cicle familiar.

Sobre l'orientació a les famílies en la petita infància

Es va presentar el treball de suport al desenvolupament infantil i atenció precoç, que es realitza des d'un CDIAP (Centre de Desenvolupament i Atenció Precoç). En primer lloc, des del CDIAP es destaca que, pel que fa a la intervenció amb les famílies, la parentalitat és una experiència subjectiva, relacionada amb la pròpia personalitat i les experiències viscudes des de la infància. No es pot ensenyar a ser pare o mare, però sí que es pot ajudar a exercir adequadament i gaudir de la parentalitat tot potenciant les competències parentals buscant els seus propis recursos per satisfer les necessitats dels infants: afectives, fisiològiques, cognitives, socials; ajudar-los a establir bones pràctiques de criança i modalitats interactives adequades; possibilitar la formulació de dubtes, expressar l'angoixa, rebuig, depressió. Es diferencia aquesta estratègia dels tallers de competències parentals.

Sobre l'orientació a les famílies en l'adolescència

Es va analitzar la relació i interacció entre adolescents i famílies en el context actual, des de la perspectiva de serveis que treballen amb adolescents.

Hi ha una evidència que és el malestar dels adolescents, i davant aquest malestar s'està medicalitzant i no s'està acompanyant. No sabem acompanyar adolescents, els fem pacients. De manera que en el futur ens podem trobar amb una generació d'adolescents medicalitzada (TDH...) que poden convertir-se en pacients crònics complexos.

Els adolescents transiten en un món on en lloc d'idees clares, que funcionin, es troben amb una nebulosa cibernètica, i on el que més importa és el seu cos. Més que parlar amb les famílies o amb el altres, parlen amb el seu cos. Amb un cos en transformació, l'adolescent no sap què fer-ne, i les seves manifestacions tenen més a veure amb l'autoerotisme que amb la sexualitat. En aquest procés els adolescents precisen d'acompanyament per tal que puguin parlar i no tant actuar. Els adolescents no reconeixen els recursos, no en fan demanda. En aquest context, cal no fer de les preocupacions dels pares (consum de drogues, fracàs i abandonament escolar, violència...) un destí funest.

Des d'aquesta perspectiva cal que els serveis per a adolescents tinguin temps, temps per modular l'angoixa de pares i adolescents, temps per poder comprendre el que està passant l'adolescent abans d'actuar. Els processos d'acompanyament requereixen temps, temps que no tenim. Cal també que les famílies incorporin la idea que no hi ha una patologia.

És significativa l'aportació que es fa des de serveis a adolescents (com el SOD, Servei d'Orientació sobre Drogues) que no es troben en l'entorn sanitari ni a la xarxa de salut mental i que no identifiquen els joves com a pacients.

Sobre l'orientació a les famílies en les dificultats de la vida quotidiana

L'orientació familiar és una ajuda per a les famílies en les dificultats de la vida quotidiana que:

- Dóna estratègies i eines relacionals per fer ús dels recursos propis i externs de forma funcional.
- Optimitza i potencia les capacitats familiars.
- Evita l'estancament de conflictes i crisis, i facilita relacions funcionals.
- Ajuda a reconèixer la coherència entre el que és explícit i el que és implícit.
- Ajuda a cada un dels membres i al conjunt del grup segons l'etapa evolutiva.
- És una intervenció puntual, curta i focalitzada.

És una orientació psicosocial, no és una orientació educativa, que influeix en els processos de relació i en els estils educatius familiars. Va adreçada tant a famílies competents (que tenen capacitat de cobrir i resoldre les seves necessitats, que solen resoldre les seves crisis adequadament, però que poden necessitar orientació en alguna fase del cicle vital) com a famílies vulnerables (que funcionen de forma funcional, tot i que davant de crisis conjunturals o transicions de major fragilitat o davant d'algun element disruptiu o no previst poden necessitar ajuda puntual).

Sobre el suport a les famílies cuidadores s'analitza l'aportació que des de la Xarxa de famílies cuidadores de l'Acord Ciutadà s'ha fet per donar suport a persones que cuiden familiars malalts o dependents. "Al costat de cada persona malalta, de cada persona que envelleix o que perd la capacitat de valer-se per ella mateixa, acostuma a haver-hi una persona que la cuida. Que també necessita suport": aquesta és la base de la qual parteixen les recomanacions que ha fet la xarxa adreçades a professionals dels serveis socials i de salut, i que aquests haurien de tenir en compte quan es relacionen amb les persones cuidadores. Es tracta d'una guia que permet entendre la situació per la qual passa la persona cuidadora, des del moment de la incertesa i del diagnòstic, al moment que assumeix la realitat de cuidador o cuidadora i s'enfronta a situacions de sobrecàrrega i/o esgotament, fins que potser ha de viure la pèrdua i el dol.

Propostes

Sobre l'orientació a les famílies en la petita infància

- Pel que fa a l'orientació a famílies, s'hauria de donar continuïtat a l'enfocament i mirada d'intervenció que aporten els serveis per la petita infància (CDIAP) i estendre'ls a altres etapes de la vida d'infants i adolescents.
- Caldria ampliar la mirada des de l'enfocament específic cap a un enfocament més social. Estudiar com a partir de les intervencions que es fan individualment es poden abordar accions més comunitàries per fomentar la capacitat de les famílies per observar o detectar les expressions/necessitats dels infants i respondre-hi adequadament.

Sobre l'orientació a les famílies en l'adolescència

- Potenciar serveis d'orientació per a adolescents i les seves famílies que no estiguin dins l'entorn sanitari ni dels serveis socials, i que no identifiquin les problemàtiques adolescents com a patologies ni els medicalitzin.

Sobre l'orientació a les famílies en les dificultats de la vida quotidiana

- Desproblematitzar les situacions familiars de la vida quotidiana.
- Sensibilitzar les famílies sobre la demanda d'orientació com una estratègia per reduir les dificultats de la vida quotidiana.
- Crear serveis d'orientació i/o fer orientació a les famílies dins els serveis existents.
- Crear a l'Ajuntament un departament que aglutini la mirada a les famílies en els diferents cicles vitals i més enllà de les famílies amb fills.
- Difusió del recurs "Temps per a tu" per a famílies amb infants amb discapacitats i per a famílies cuidadores de persones amb dependència a programes de TV i altres.
- Canviar la cultura de la cura, i pensar en recursos de suport per a la cura.
- Difondre de manera àmplia la guia *I vostè com està*, de la Xarxa de Famílies Cuidadores: MIR, universitats, xarxa sanitària, xarxa de serveis socials, hospitals, serveis d'atenció domiciliària... i traduir-la al castellà per a difusió d'àmbit estatal.
- Organitzar sessions formatives / recomanar la formació als professionals sobre la guia.
- Posar en un lloc visible i fàcil la informació sobre famílies cuidadores.
- Cal un telèfon de referència per a famílies cuidadores que no saben on anar o a qui demanar.

Grup de treball INFÀNCIA

Aquest curs el grup de treball Infància, tot i donar continuïtat a temes plantejats el curs anterior com van ser les intel·ligències múltiples, ha posat l'èmfasi sobre els estils de vida. Així, s'han tractat els hàbits de consum des de l'òptica de l'economia circular, la digitalització de la societat i com aquesta altera i modifica els hàbits i finalment les necessitats no materials dels infants des de l'ètica i el benestar espiritual.

L'economia circular, entre d'altres, imita la natura, on el funcionament és un cercle (del bressol al bressol) i està relacionada amb conceptes com sostenibilitat, producció i consum biomimètic, ecologia industrial, 3R (reduir/reutilitzar/reciclar), "Aprofitem-ho tot", proximitat i km 0, economia col·laborativa... L'economia circular aplicada es pot entendre com una oportunitat per innovar.

Els principis de l'economia circular són: els residus són aliments, la diversitat és la força i l'energia ha de venir de fonts renovables.

Consideracions

Sobre les xarxes socials, la digitalització en infants i adolescents; una nova estructura de pensament. A propòsit del TDAH

La digitalització i el TDAH no formen un binomi, però cal posar atenció a com el funcionament del món digital té paral·lelismes amb el que s'entén per TDAH. Els constructes, no trastorns, del TDAH són un reflex, un fenomen cultural de la digitalització dels infants en el món actual.

El TDAH ens permet analitzar un possible impacte d'aquesta digitalització en el funcionament del pensament dels infants i adolescents, que pot tenir repercussions negatives en el seu desenvolupament, sobretot en la forma d'abordar-lo tant des de l'escola com des del sistema de salut. Però la digitalització també ofereix noves oportunitats i possibilitats que estan canviant estructures de pensament. Cal arribar, segurament, a un pacte entre el món digital i l'analògic dins l'àmbit educatiu, però també dins l'àmbit familiar.

Sobre les necessitats no materials i el desenvolupament de la intel·ligència espiritual en els infants

S'entén que les necessitats no materials dels infants són necessitats reals i són una part fonamental del seu desenvolupament integral. La Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets de l'Infant parla, en quatre dels seus articles (17, 23, 27 i 32), de benestar social, espiritual o moral de l'infant, així com de desenvolupament cultural, espiritual, moral o social. Per obtenir un nivell de vida adequat no n'hi ha prou amb satisfer les necessitats bàsiques, sinó que l'infant ha de poder desenvolupar-se materialment i espiritualment. Fins i tot a les societats desenvolupades, la cobertura de les necessitats materials continuen sent prioritàries, en detriment d'un treball al voltant de les necessitats no materials.

El Manifest de Montserrat va promoure una reflexió conjunta sobre les necessitats no materials de la infància, entenent-les com un dret humà a preservar i protegir, per tal de veure com es podien abordar.

En aquest manifest es fa una clara diferenciació entre espiritualitat i religiositat o confessionalitat, entenent l'espiritualitat com el "créixer amb un sentit de transcendència" i, per tant, com un dret humà relacionat amb els valors i el creixement de la persona (capacitat de discerniment, creixement moral, sentit ètic...).

Es presenta l'origen del concepte d'intel·ligència espiritual, en contextos com el d'intel·ligències múltiples o d'intel·ligència emocional. També es pot parlar d'intel·ligència existencial o transcendent. Es tracta d'una intel·ligència que ens faculta per a determinades coses i facilita la interacció amb els altres. Només es desenvolupa si s'educa o potencia. Es necessita un entorn apropiat perquè aquesta capacitat es desenvolupi.

Els entorns actuals són hiperactius i hipersaturats; caracteritzats per la velocitat i l'acceleració, pel que s'anomena "habitacions sense parets" (cadira i pantalla) i per l'utilitarisme.

El repte actual d'institucions públiques i privades és desenvolupar aquesta intel·ligència espiritual, sense connotacions religioses o confessionals.

Propostes

Sobre els estils de vida que promouen l'excés i l'abús en el consum material i nous models per innovar en la societat

Aquestes propostes estan concebudes per aplicar els principis de l'economia circular al treball amb infants i famílies. Es tracta d'estratègies educatives i de sensibilització que es poden fer amb les famílies, però també als casals, ludoteques i centres oberts.

- Reciclatge o reutilització: adquirir coses pensant en la reutilització, entretenir-se arreglant-les, "si no el vols jo el vull", treballar amb l'adolescent que pugui intercanviar o deixar aquell mòbil que ja no vol; aprendre a cuinar reutilitzant el menjar que queda; incorporar intercanvis: jocs, llibres, roba; passar per les cases a recollir allò que no s'utilitza; reciclatge de jocs; horts en els centres de protecció, casals, ludoteques, centres oberts; incorporar impressores 3D als equipaments i que els nens fabriquin jocs.
- Formació: infants que formen altres infants; tallers formatius per arreglar electrodomèstics, formació per a monitors de casals i ludoteques per reciclar joguines amb els infants o crear-ne de noves amb components sostenibles.
- Economia col·laborativa: incorporar aquestes estratègies en plans o accions comunitàries comptant amb el conjunt d'entitats i de xarxes; economia col·laborativa entre usuaris, empreses, serveis públics, serveis privats; creació de xarxes de suport mutu entre famílies.
- També es recomana, des de la perspectiva de la participació dels infants en la definició de les polítiques d'infància, presentar el projecte de l'economia circular a casals i ludoteques... recollir idees d'infants i fer devolució als infants, retornar l'impacte i resultats de les seves propostes.

Sobre les xarxes socials, la digitalització en infants i adolescents; una nova estructura de pensament. A propòsit del TDAH

- Afavorir espais i activitats que propicien la reflexió i el pensament abstracte, davant la immediatesa i l'estímul-resposta dels mitjans digitals.
- Cal un abordatge professional psicosocial i interdisciplinari del TDAH, no exclusivament psiquiàtric.
- Sensibilitzar de la importància d'invertir en educació en detriment de la despesa farmacèutica que actualment s'està destinant a abordar el tractament del TDAH.
- Cal repensar com s'han d'introduir les tecnologies a les aules per integrar models analògics i digitals.
- Plantejar que les problemàtiques de l'escola s'han de resoldre amb mesures educatives i evitar abordatges excessivament medicalitzats o psiquiatritzats de problemàtiques com les que s'identifiquen amb els protocols del TDAH.
- Potenciar una oferta educativa de videojocs diferents si volem abordar alguns dels impactes negatius de la digitalització; actualment el 90% són pulsionals (sexu i mort).
- Proposar al Mobile World Congress que inverteixi en estudis i aplicacions per un ús responsable de les TIC i amb uns continguts diferents.

Sobre les necessitats no materials i el desenvolupament de la intel·ligència espiritual en els infants

- Atès que el concepte d'espiritualitat s'ha confós sovint amb el de religiositat, i que és complex i difícil de transmetre, cal difondre'l com a dret de l'infant a promoure i protegir.
- Cal fer pedagogia i diferenciar entre la dimensió social (solidaritat, igualtat, amicitat, civisme) i la dimensió espiritual (transcendència, consciència, identitat, contemplació, serenitat interior...). No s'arriba a l'espiritualitat des de l'educació en valors, encara que els valors poden alimentar l'espiritualitat.
- Cal educar la dimensió espiritual des de la perspectiva del nen com a subjecte de dret, i afavorir aquest creixement espiritual en els diferents espais que treballen amb infants (escoles, centres oberts, esplais...).
- Per avançar en l'educació espiritual cal educar en la sensibilitat estètica, la sensibilitat ètica (generositat, tolerància, solidaritat...), la sensibilitat espiritual (atenció plena al que es fa, capacitat de meravellar-se, silenci, profunditat en la mirada, investigar...).
- Donar a conèixer bones pràctiques sobre intel·ligència espiritual com per exemple els quaderns d'Aldees Infantils SOS o la tasca desenvolupada pels Salesians.

Grup de treball POBRESA

Els debats realitzats pel grup Pobresa del CMBS durant els darrers anys han estat marcats per la convicció que estem vivint un canvi de paradigma en la manera com la nostra societat s'enfronta a la pobresa. No vivim un parèntesi ocasionat per la crisi sinó un procés de transformació en la formulació i execució de polítiques d'atenció a les persones en situació de vulnerabilitat social.

En els darreres anys hem estat explorant els equilibris entre la resposta a l'emergència social i el plantejament d'accions i mesures preventives i de llarg recorregut; hem reflexionat sobre la necessitat de portar a terme polítiques desvinculades d'un mercat laboral que no deixarà d'excloure una proporció rellevant de població, i hem intentat aportar idees sobre nous marcs de relació entre les administracions i la societat civil, organitzada o no.

Aquest curs el grup s'ha proposat tancar aquest cicle preguntant-nos com haurien de ser les polítiques de lluita contra la pobresa en una perspectiva a mitjà termini (2020), dins l'àmbit municipal, en tres eixos clau: la creació d'ocupació i activitat econòmica, l'accés a l'habitatge i la cobertura de les necessitats bàsiques.

El grup ha plantejat una dinàmica diferenciada a la d'altres anys i hi ha participat un grup important de persones expertes en aquests eixos plantejats.

El resultat de la reflexió del grup creiem que justifica la inclusió del recull d'aportacions com a annex a aquest informe participatiu del Consell.

Consideracions

Creació d'ocupació i activitat econòmica

El debat del grup ha girat al voltant de qüestions com la creació d'economia productiva als territoris des de la iniciativa social i/o la iniciativa pública; la generació d'ocupació de qualitat des de la iniciativa social en un entorn d'altres taxes de desocupació; el paper de l'Administració municipal i de la iniciativa social per contribuir al creixement de l'economia social i, finalment, la capacitat de trencar l'extensió de la pobresa entre les persones ocupades a través de la creació de dinàmiques laborals alternatives.

La lectura detallada de les diferents aportacions es pot trobar a l'annex de l'Informe.

1. Amb la crisi del sistema econòmic i financer s'ha provocat una dinàmica tan complexa que requereix una altra mirada i construir altres paradigmes d'intervenció. Programes com el de Franja Besòs, inspirat en el Programa de regeneració ecològica i social al llarg del riu Emscher (una zona al sud d'Alemanya), o el model francès de *Régies Quartiers* poden mostrar nous camins a explorar per treballar al territori, amb nous estils de relacions i de cooperació entre societat civil, agents econòmics i Administració pública, amb prevalença dels interessos generals i del bé comú; amb innovació social col·laborativa; fent xarxa, comunitat, creant cohesió al territori i, a més, sent eficients.
2. Les dades ens indiquen que les cooperatives i altres formes d'economia social responen millor davant la crisi que altres models d'empresa. Segons les dades dels darrers cinc anys, a Catalunya

hi ha hagut 2.174 llocs de treball nous a les cooperatives el 2014, un 5,6% d'increment respecte al 2013. Les empreses cooperatives estan creant més ocupació que altres tipus d'empresa, però per potenciar-ho cal una visió estratègica: consolidar el mercat social al territori i apoderar els moviments socials.

3. Cal ampliar la definició d'economia social: no és només cooperativisme i activitat econòmica emmarcada en transferències monetàries. També ho és quan uns quants veïns s'organitzen per satisfer les seves necessitats (prestar-se crèdits, muntar una xarxa d'aliments), amb metodologies més o menys apoderadores o assistencialistes.
4. Pel que fa a la relació de l'Administració i les empreses de l'economia social, caldria parlar de cooperació públic-cooperativa (com a forma de treballar, no limitada a la forma jurídica cooperativa). Això és una aposta política per treballar amb l'economia social, no només externalitzant a través de concursos públics, sinó una nova forma de relació entre l'Administració i l'economia social (treball als barris, associacions de veïns, organitzacions vinculades al territori), que pot generar aliances que portin a la creació d'ocupació.
5. Pel que fa a l'economia social i posant el focus en les persones més excloses, l'Administració bonifica, protegeix, fa contractació responsable, etc. Una part de l'ocupació que crea l'Administració s'ha de protegir per incorporar les persones més vulnerables. Estem pensant, identificant i establint mecanismes, de manera cooperativa a tot el sector social (Administració pública i Tercer Sector). Cal tenir en compte, però, que pel que fa a la inserció laboral, crear llocs de treball específics o buscar nínxols laborals específics té un risc clar: la segmentació dels mercats laborals, un mercat laboral de supervivència.
6. Hem canviat el dret a un treball estable amb protecció social pel "dret" a l'ocupabilitat permanent al llarg de la vida, marcat pel desemparament en què està gran part de la població. Això no se solucionarà amb polítiques d'ocupació; cal un sistema de rendes garantides. Hem passat d'una pobresa marginal, identificada amb barris i comportaments marginals, a una pobresa desqualificadora. Hem de revisar les nostres praxis quotidianes per veure si nosaltres generem més desqualificació, perquè no és el mateix disposar d'una renda, per petita que sigui, sense haver de donar explicacions, que haver de peregrinar per diferents serveis per trobar petites ajudes que al final constitueixen una petita ajuda per anar subsistint.

Accés a l'habitatge

El debat del grup ha girat entorn de qüestions com l'estimació de la incidència de les diferents formes d'exclusió habitacional (que inclogui també la realitat de les llars en habitatges massificats, en habitacions de relloguer, pisos sense subministraments...); la valoració de la capacitat de resposta de l'habitatge protegit a les necessitats de les persones i les llars més empobrides; les barreres que generen les polítiques d'habitatge social a qui més les necessita; l'acció de l'Administració pública (especialment la municipal) per evitar desnonaments i llançaments, o les noves alternatives com els habitatges amb serveis comuns o habitatges comunitaris (*co-housing*) de lloguer, en règim de cooperativa i altres per grups específics.

1. Les categories que s'estableixen a ETHOS (European Typology on Homelessness and Housing Exclusion) –desenvolupada per FEANTSA per millorar el coneixement i l'avaluació de les polítiques de lluita contra l'exclusió vinculada a l'habitatge– són un bon marc de referència per recollir les dades d'exclusió habitacional i classificar-les. Recollint aquestes dades es podria conèixer quantes persones hi ha en situació d'exclusió habitacional i fer comparacions amb dades d'altres països d'Europa. A més de treballar amb dades actuals, cal fer-ho també amb projeccions (com es fa amb gent gran).
2. El percentatge de despesa en protecció en matèria d'habitatge a Europa és el més baix de tota la protecció social. Els grans gruixos són sanitat, ensenyament o seguretat. L'habitatge és molt baix a tot Europa (entre un 0,8% i un 1% del PIB) i a Catalunya no arriba al 0,2% del PIB. El debat sobre els recursos que es destinen a política d'habitatge no hauria de ser un debat post-pressupostari sinó pre-pessupostari. Entre els elements pre-distributius que fan que la població no arrenqui amb desigualtats hi ha l'educació, les rendes garantides de ciutadania o rendes mínimes i l'habitatge.

3. Com a criteri, tota ciutat catalana hauria de tenir un mínim del 15% d'habitatges d'ús principal destinat a algun tipus de polítiques d'habitatge (concepte de solidaritat urbana importat de França i inclòs a la Llei d'habitatge catalana). El 15% d'habitatge protegit al qual s'hauria d'arribar inclou ajuts al lloguer, habitatges privats que estan en lloguer protegit, ajudes a la rehabilitació vinculades al fet que l'habitatge es destini a lloguer social, etc.
4. El problema estructural de l'habitatge públic i social és evident i condiona la resta. L'oferta és molt escassa comparativament amb les necessitats reals. Cal buscar fórmules originals i innovadores. En aquest sentit es planteja promoure habitatges amb serveis comuns o habitatges comunitaris (*co-housing*) de lloguer en règim de cooperativa i altres per grups específics com a polítiques en les quals està tot per descobrir i implementar en el nostre context. Hi ha una part de la població que pot tenir les característiques i la capacitat de resoldre i gestionar el tema habitacional des del cooperativisme. Avui en dia és un espai que no té prou marc com per desenvolupar-se i caldria avançar en aquest sentit.
5. Igualment cal explorar diferents tipus d'habitatge, com els habitatges amb serveis per a gent gran, o el *co-housing* autogestionat amb persones de diverses edats (comparteixen espais comuns i es responsabilitzen de les compres i la cuina de manera col·lectiva), que és una política d'habitatge que fa que hi hagi més mobilitat en el mercat d'habitatge. El nou Pla d'habitatge de Barcelona ha de permetre reflexionar col·lectivament sobre les necessitats d'habitatge des de totes les perspectives.
6. El concepte d'habitatge protegit ha perdut credibilitat i prestigi des de la bombolla immobiliària perquè es va veure sotmès a una inflació dels preus molt semblant a la dels preus del mercat. Necessitarem el concepte d'habitatge protegit en el futur, malgrat aquest desprestigi, perquè la idea subjacent de la seva funció s'haurà de mantenir: provisió d'habitatges fora del mercat, amb el preu controlat administrativament, per atendre les necessitats; amb igualtat d'oportunitats i condicions d'accedir-hi i la desvinculació de l'ús especulatiu de l'habitatge.
7. Front als desnonaments i llançaments calen polítiques d'habitatge sostingudes en el temps i importants pel que fa al volum en els propers anys. L'única política realment preventiva és destinar recursos a les polítiques d'habitatge. No obstant cal impulsar també estratègies paral·leles, com revisar i començar a aplicar el marc legal europeu pel que fa a la moratòria dels desnonaments pels deutors de bona fe; la pressió i incentius a grans propietaris d'habitatge buit perquè passi a ser habitatge assequible; incidir més amb la mediació i intentar que els lloguers o hipoteques que no es poden pagar es transformin en lloguers socials; incidir en les estratègies de les entitats financeres perquè aturin de forma immediata els desnonaments, amb mesures sancionadores, però també arribant a algun tipus d'acord per reconduir els préstecs.
8. Sobre la regulació i taxació del preu del lloguer, hi ha opinions diverses. Pot facilitar l'accés i tenir un efecte sobre el preu de venda, ja que el fet que els preus de lloguer siguin més o menys estables fa que el preu de venda no estigui tan subjecte a la bombolla. Però també pot portar a fer desaparèixer el mercat del lloguer. A Alemanya, el preu del lloguer, que és privat, es regula per barris i es decideix pels seus habitants. A Suècia les associacions de llogaters pacten el preu cada any.
9. Amb perspectiva de futur, a Barcelona no hi ha espai per a construir, per tant cal fomentar la via dels ajuts d'una banda i, de l'altra, regular el mercat. Els ajuts al lloguer, si s'utilitzen bé, poden ser una fórmula de mixtura social.
10. L'urbanisme i els serveis socials han de treballar plegats. A Suècia, a la Llei de serveis socials dels anys 80 es va incloure una mesura estructural: quan es fa un pla urbanístic, és obligatori consultar els serveis socials, per la seva experiència social i coneixement de les comunitats i de cada barri. En l'àmbit de l'habitatge s'haurà de perfeccionar la coordinació entre l'Àrea d'Urbanisme i Habitatge i l'Àrea de Serveis Socials.

Cobertura de necessitats bàsiques (alimentació)

1. Segons la Llei de serveis socials de Catalunya, els serveis socials s'ocupen de les necessitats bàsiques i les necessitats socials (concepte molt ampli i ambigu). La connexió entre necessitats bàsi-

ques i socials a vegades s'ha donat per massa evident. Però la lògica d'abordatge de les necessitats bàsiques i la d'abordatge de les necessitats socials són diferents, així com el tipus de qüestions que cal fer i en molts casos els públics o poblacions. Hi ha persones que tenen necessitats bàsiques per cobrir però no tenen necessitats socials, i viceversa. Actualment les necessitats no només estan en qüestió per a un segment exclòs de la població, sinó per a sectors importants de la població que poden tenir feina.

2. Hi ha diferència entre la lògica de la intervenció pública i la del sector voluntari o del Tercer Sector pel que fa al suport alimentari. La intervenció pública ha de respondre a una lògica de drets. El Tercer Sector pot aplicar certa discrecionalitat, ja que la seva acció és voluntària i per tant podrà discutir internament quins són els criteris d'acció, però té la llibertat de decidir com atorga i distribueix els seus suports. Per exemple, els bancs d'aliments no són una eina d'acció pública per garantir les necessitats bàsiques, però són absolutament legítims dins del Tercer Sector, i poden tenir un paper important en l'abordatge de les necessitats socials.
3. En el marc teòric, en el procés de presa de consciència de la situació de pobresa hi ha un procés de desqualificació social en el qual hi ha persones que es troben en una situació de fragilitat social que no entren en contacte amb serveis assistencials, ni públics ni privats, perquè hi ha una consciència de problemes econòmics, però també grans reticències a acceptar ajuda. D'aquesta posició de fragilitat es passa a una posició de dependència, no en el sentit clàssic de dependència dels serveis socials, sinó dependència temporal per rebre ajuda d'algun tipus. Més tard hi ha una fase de ruptura, quan la persona, després de molts fracassos personals i de l'assistència rebuda, trenca per diverses raons amb els vincles que tenia amb entitats o referents socials.
4. S'ha de poder fer recerca que expliqui els efectes de l'ajuda alimentària sobre les persones, i per això cal preguntar a les persones, per saber com ho viuen i com se senten. Un estudi realitzat al 2014 va estudiar l'efecte que tenen les maneres de proporcionar alimentació sobre aquest procés de desqualificació social, i les diferents metodologies que existeixen, a fi d'intentar mostrar que no tot val a l'hora d'alimentar les persones. Els protocols estableixen que els menjadors serveixen per proporcionar alimentació a aquelles persones que no només no tenen diners, sinó tampoc la infraestructura per cuinar i conservar els aliments, i que a més acumulen alguna problemàtica addicional. Però s'està donant el servei de menjador a gent que en realitat el que necessita no és un menjador, sinó diners. La conclusió és que hi ha una mutació de la manera com es fa aquest tipus d'assistència social que consisteix a acabar donant menjar a qui realment necessita renda.
5. Cal definir i consensuar què és la inseguretats alimentària, i a partir d'aquí veure quines persones poden necessitar suport alimentari. Segons l'Organització Mundial de la Salut, la inseguretats alimentària fa referència a la manca de condicions de les persones o famílies que no tenen accés en tot moment (físic, econòmic i amb dignitat) a una dieta segura, nutritiva, d'acord amb les preferències culturals que permetin satisfer les necessitats alimentàries i viure d'una manera sana i activa. Des d'aquí sorgeixen experiències connectades amb reconèixer la inseguretats alimentària. L'acció contra la inseguretats alimentària requereix d'un enfocament global que contempli totes les dimensions: social, econòmica, cultural, ecològica i política.
6. Una proposta en aquest sentit és la necessitat d'un pla o estratègia de ciutat amb la concepció d'inseguretats alimentària, que defineixi quina és la línia del municipi en l'abordatge d'aquesta situació. Actualment cadascú segueix les seves directrius per afrontar necessitats, però no hi ha una proposta global per cobrir la inseguretats alimentària. Hi ha serveis socials, àpats en companyia, projectes comunitaris, que potser haurien de ser l'eix central, però no és l'única línia de treball. Cal una estratègia que doni paràmetres i línies.
7. En aquest nou marc cal analitzar les experiències alternatives a les tradicionals, tant les de ciutat com les d'altres països; en alguns casos són experiències que neixen de l'autoorganització de la gent, i en altres neixen perquè es donen aliances entre el sector públic i el Tercer Sector (sobretot del moviment comunitari). Al Quebec es poden identificar: cuines col·lectives; grups de compra; horts col·lectius; restaurants populars; tallers conjunts entre pares, mares i infants per treballar els hàbits d'alimentació... La creació d'aquestes pràctiques alternatives planteja un qüestionament i ha implicat modificacions en els menjadors socials, també, a partir de la pressió que exerceix la creació

d'altres tipus d'experiències. També és interessant veure com s'han creat, també al Quebec, agrupacions, taules de concertació i estructures de partenariat (Agrupació de Cuines Col·lectives, que agrupa 1.400 cuines col·lectives de tot el Quebec, Agrupació de Compra Compartida, Agrupació dels Jardins Col·lectius...).

8. La figura de l'organitzador comunitari és central i important. Fa de nexa entre l'àmbit públic i el Tercer Sector. Pel que fa al treball comunitari en relació amb el Tercer Sector i l'Administració pública, l'experiència del Quebec ens mostra que existeixen organitzadors comunitaris tant en el sector públic com en el moviment comunitari. I són diferents i fan funcions diferents, per tant hi ha un reconeixement del treball i la metodologia d'acció comunitària com a necessària i important.
9. El Pla Buits, cedir els espais a les entitats, té sentit quan els espais s'omplen d'entitats i de persones (actualment hi ha 12 espais i més de 200 persones implicades). El Pla Buits no és el projecte en si dins l'àmbit municipal, sinó els projectes i la gent que els mouen, fonamentalment perquè es torna al ciutadà el protagonisme real. Durant anys els ciutadans han estat usuaris. La diferència ara és que les persones no són usuàries, sinó protagonistes. Un exemple de pràctica alternativa és el menjador social de Can Roger, a l'Eixample. És un projecte sense vocació assistencialista, i en un tema, els menjadors socials, que habitualment és responsabilitat de l'Administració. Han trigat un any a construir el menjador, han fet un hort, han treballat de manera comunitària, han implicat un grup d'artistes per pintar les façanes... És un exemple de formes d'autoorganització, de processos comunitaris, i fora de l'Administració, tot i que estan en un marc institucional, perquè estan en un programa. A través d'aquest tipus de projectes, la societat civil s'avança a l'Administració en alguns aspectes.

Propostes

Sobre la creació d'ocupació i l'activitat econòmica

- Cal explorar noves fórmules per treballar al territori, amb nous estils de relacions i de cooperació entre societat civil, agents econòmics i Administració pública, amb prevalença dels interessos generals i del bé comú.
- Cal promoure formes cooperatives d'organització empresarial.
- Cal orientar els mecanismes municipals de promoció econòmica cap a sectors capaços d'ocupar a persones amb baixos nivells de formació.

Sobre l'accés a l'habitatge

- Calen polítiques d'habitatge sostingudes en el temps i importants pel que fa al volum en els propers anys. S'hauria de dotar d'un mínim del 15% d'habitatges d'ús principal destinat a algun tipus de polítiques d'habitatge.
- Cal explorar diferents tipus d'habitatge amb serveis comuns o habitatges comunitaris.
- Cal recollir dades sobre la categoria ETHOS per conèixer quantes persones hi ha en situació d'exclusió habitacional i fer comparacions amb dades d'altres països d'Europa.

Sobre la cobertura de necessitats bàsiques

- Cal un pla o estratègia de ciutat amb la concepció d'inseguretat alimentària, que defineixi quina és la línia del municipi en l'abordatge d'aquesta situació. Tenint en compte que les lògiques d'abordatge de les necessitats bàsiques i d'abordatge de les necessitats socials són diferents.
- Cal pressionar institucions supramunicipals per avançar cap a un sistema de garantia de rendes real.
- Davant la inexistència d'aquesta garantia de rendes, els municipis han d'evitar crear ajudes econòmiques *ad hoc* per a cada situació de necessitat sobrevinguda. Compactar les ajudes i facilitar l'accés a través de criteris objectius seria el primer pas cap a una renda mínima d'àmbit municipal i evitaria la multiplicitat de tràmits i el col·lapse dels serveis socials bàsics.

Grup de treball SALUT

El grup Salut ha iniciat el seu treball, com cada curs, amb la presentació de l'Informe de Salut 2013, que ha focalitzat la primera sessió de treball tot fent una aproximació epidemiològica a les principals necessitats detectades a partir dels indicadors exposats. La identificació dels aspectes més significatius de l'Informe en relació amb l'estat de salut de la ciutat ha estat la base per al disseny de les sessions de treball del grup, que s'han plantejat majoritàriament de manera transversal amb la resta de grups de treball del Consell.

Consideracions

La reflexió i el debat del grup de treball Salut durant aquest curs ha estat la transversalitat de les polítiques de salut: la salut amb visió de gènere, l'envelliment i la salut o el consum de drogues, plantejant sessions conjuntes amb els grups Dones, Envelliment, Famílies, Infància i Adolescència.

Sobre l'Informe de Salut 2013

L'estat de salut dels ciutadans i ciutadanes de Barcelona continua sent bo, tant en termes absoluts com en comparació amb els nivells observats en ciutats dels països de renda alta del nostre entorn.

No obstant, continuem constatant que la crisi econòmica mantinguda en l'àmbit de la microeconomia familiar perllonga la situació de vulnerabilitat de col·lectius ja de per si fràgils, a la vegada que mostra un augment de persones susceptibles d'entrar en situació de risc.

En aquest sentit, s'observa un increment de l'atenció als centres de salut mental, que han atès 37.894 adults (34.518 al 2012) i 8.071 persones als centres de salut mental infantil i juvenil (7.875 al 2012).

Igualment augmenten les malalties professionals (regulades pel RD/1299/2006), com ara les derivades de moviments repetitius i també les malalties relacionades amb el treball tractades als CAP i derivades a la Unitat de Salut Laboral de l'ASPB (principalment de trastorns ansiosos i depressius).

S'observa també que l'alcohol continua sent la primera causa d'inici de tractament, amb el 48% de casos en homes i 51% en dones, seguida de la cocaïna, i continuen les conductes de consum excessiu i abús d'alcohol especialment entre adolescents i joves.

Pel que fa a les malalties de transmissió sexual, hi ha un increment de la detecció de sífilis: 457 casos (340 l'any 2012) dels quals el 92,6% (423) eren homes i el 76,4%, homes que fan sexe amb homes (HSH); de gonocòccia: 533 casos (359 l'any 2012) dels quals el 89,7% (478) eren homes i el 58,9%, HSH. Hi ha, per tant, pràctiques de risc persistents.

Referent al VIH, es mantenen els nivells de detecció d'anys anteriors, en què el 87% (329) eren homes. La via de transmissió més freqüent en els homes van ser les relacions homosexuals (269, el 82% dels casos).

Finalment, quant a la salut sexual i reproductiva, en dones de 15 a 49 anys la taxa de naixements es manté estable i s'incrementa lleugerament la d'interrupcions voluntàries de l'embaràs (IVE), i en dones adolescents de 15 a 19 anys es mantenen les taxes de fecunditat, les d'IVE i les de naixements.

Els programes de protecció de la salut i les actuacions mantingudes sobre aspectes de salut mediambiental demostren una millora global dels nivells de qualitat de l'aire a la ciutat durant l'any 2013, llevat de certs contaminants relacionats amb el trànsit de vehicles en determinats punts de la ciutat i en determinades franges horàries. Només se supera el valor límit de la mitjana anual de NO₂, en les dues estacions de trànsit molt intens.

Pel que fa a la seguretat alimentària, s'han fet 5.618 inspeccions a establiments alimentaris de la ciutat i la conformitat mitjana respecte a la normativa vigent supera el 90% en tots els sectors i aspectes controlats. L'excés de pes (suma de sobrepès i obesitat) ha anat augmentant en l'edat infantil en els darrers anys, encara que habitualment tendeix a decreïxer progressivament a partir de l'adolescència. I és important destacar el paper del Programa de vigilància d'al·lèrgies i intoleràncies alimentàries als menjadors escolars.

Finalment, cal destacar una lleugera baixada de l'esperança de vida: l'any 2012 l'esperança de vida era de 79,9 anys en homes (2011: 80,0) i de 85,7 anys en dones (2011: 86,2), així com l'impacte de la demència senil i vascular com a primera causa de mort en les dones, mentre que entre els homes continua sent la malaltia isquèmica de cor.

Es valora que el grup de treball Salut podria fer un treball reflexiu sobre els determinants de causalitat amb un enfocament transversal.

Sobre l'efectivitat de diferents actuacions realitzades a la ciutat en l'espai públic: mobilitat i espai públic a Barcelona

Es presenta una proposta elaborada al llarg de molts anys de transformació radical de l'espai públic a la ciutat, que permeti a la ciutadania recuperar l'ús de la ciutat. Proposta que té la base en la creació de "grans illes o super-illes" com a base per a la millora de la mobilitat a la ciutat, potenciant els recorreguts a peu; aparcament de bicis, intercanviadors amb transport públic; proximitat de la població al transport públic; planificació dels circuits interiors per a vehicles residents, recollida de residus, càrrega i descàrrega interna; millora del paisatge urbà mitjançant la presència del verd urbà, l'arquitectura, el so, etc., o augment de les condicions de confort tèrmic, lumínic i acústic en els espais urbans.

Un model en el qual el trànsit transcorri fora de les super-illes, recuperant així moltes cruïlles i carrers com a espai d'ús per als vianants, i recuperant així el dret d'ús de l'espai públic per part de la ciutadania i la multiplicitat d'usos i funcions.

Aquest nou disseny de la ciutat requereix un impuls decidit de millora del transport públic, especialment les línies de bus ortogonals, i la restricció del trànsit rodat dins d'aquestes illes a 10 km/h.

Aquest disseny permet construir una ciutat més equilibrada: entre la compressió necessària perquè sigui productiva i competitiva, que funcioni com a ciutat; però a la vegada que permeti el relaxament i el confort de la ciutadania.

L'impacte d'aquesta proposta en la salut seria molt important, ja que disminuiria la contaminació atmosfèrica i acústica, i s'incrementarien els espais verds i la biodiversitat a la ciutat. Aquest nou disseny de la ciutat permetria incrementar-ne l'índex d'habitabilitat, el confort acústic, el confort tèrmic, la qualitat de l'aire, la percepció visual del verd... I també tindria impacte pel que fa a disposar de barris més inclusius i una ciutat més cohesionada.

Un model on es passa d'un espai "urbanitzat" a un altre on el ciutadà pot exercir els seus drets a l'espai públic. És un model que proposa canviar els usos dels espais sense comprometre la funcionalitat del sistema i tornar-li la ciutat al ciutadà.

És un model de ciutat més saludable on el primer benefici pot ser una reducció del nombre de ferits i morts a causa dels accidents viaris.

La ciutat esdevé un espai on l'estadant adquirirà veritable carta de naturalesa com a ciutadà. On es crearà un espai convivencial amb una expressió de multidrets com a ciutadà com a conseqüència de la socialització dels espais urbans i de la construcció d'una ciutat equilibrada.

El model intenta compaginar la ciutat amb la vida interior del ciutadà. S'incrementa la biodiversitat, i es redueix la contaminació ambiental, acústica i lumínica.

Sobre la salut nutricional: la nutrició essencial com a objectiu de salut pública

Les malalties al·lèrgiques s'han duplicat en els últims 15 anys en els països desenvolupats i han arribat a afectar el 25% de la població. Es preveu que en un parell de dècades puguin afectar la meitat de la població. Aquest increment és més important en la població pediàtrica, i l'asma és la malaltia crònica més prevalent al llarg de la infància i l'adolescència.

Segons la Societat Catalana d'Al·lèrgia i Immunologia Clínica, a Catalunya hi ha un milió i mig de persones afectades. A més d'aquesta prevalença elevada, i que va en augment, també s'observa un increment d'al·lèrgies complexes que impliquen diversos orígens alhora i pacients amb múltiples al·lèrgies, la qual cosa en complica el diagnòstic i tractament, i fa que sigui la causa d'elevats costos sanitaris, socials i familiars.

Segons la nova normativa europea, la informació alimentària obligatòria estarà disponible i serà fàcilment accessible. Obliga a identificar les substàncies que poden provocar al·lèrgies o intoleràncies (llista positiva d'al·lèrgens). Obliga a especificar l'origen dels greixos i olis vegetals.

Durant la Segona Conferència Internacional sobre Nutrició a Roma (19-21 de novembre de 2014) els governs adopten la Declaració de Roma sobre la Nutrició, juntament amb el Marc d'Acció que aporta recomanacions de gran abast per als responsables de formular les polítiques nacionals, destinades a combatre la malnutrició i situar l'alimentació saludable i la sostenibilitat del medi ambient en el centre de la producció i distribució d'aliments, des de l'explotació agrícola fins a la taula del consumidor. El compromís és incloure solucions que abordin la malnutrició en totes les seves formes, des de la fam fins a l'obesitat.

El processament d'aliments és un element clau per a la conformació del sistema alimentari mundial i per a la determinació de les condicions de salut i de benestar relacionades amb l'alimentació.

És necessari potenciar el paper dels consumidors mitjançant informació i educació sobre salut i nutrició millorades i basades en dades objectives, per fer possible l'adopció de decisions informades sobre el consum de productes alimentaris a fi de seguir pràctiques alimentàries saludables.

S'analitza la doble càrrega de la malnutrició: problemes de malnutrició per dèficit que coexisteixen amb malnutrició per excés, associada a l'increment de pes. És necessari educar sobre la necessitat de realitzar un balanç energètic, entre la despesa energètica i la ingesta energètica. Les guies alimentàries són, segons la FAO, un instrument essencial de les estratègies d'educació nutricional destinades al públic en general.

Cal més informació als consumidors dels productes que compren; actualment està en vigor el reglament (UE)1169/2011, relatiu a la informació que cal facilitar al consumidor i que va entrar en vigor el 13 de desembre de 2014. Així mateix, s'està desenvolupant un reglament sobre informació nutricional, que entra en vigor el 13 de desembre de 2016.

Cal regular el mercat en la relació de preus dels productes invertint la tendència actual en què els productes processats són més barats que els naturals.

El comportament alimentari és molt complex i introduir canvis en els hàbits alimentaris en persones adultes és molt difícil. Cal, però, aprofitar la quantitat d'oferta de fruita fresca que hi ha a tots els barris de la ciutat.

Sobre la salut amb perspectiva de gènere: marc conceptual per a l'anàlisi de la salut en perspectiva de gènere

Es va presentar la relació entre sexe, gènere i salut, les diferències de sexe en la salut, així com un marc conceptual per a l'anàlisi de les desigualtats de gènere en la salut.

La primera conclusió és que existeixen diferències de salut per sexe i també per gènere. És a dir, aquelles derivades de la condició biològica i aquelles derivades de l'expressió social de la condició masculina o femenina.

Les diferències de salut poden explicar-se com la resultant de la intersecció de tres conjunts de variables: les provinents de la socialització del gènere, les derivades de la desigualtat de poder i accés a recursos i, finalment, les de la divisió sexual del treball.

Constatem la discriminació per raó de gènere com un factor de risc per a la salut i les condicions de vida de les persones.

Els principals problemes que es detecten en les dones són els derivats de situacions d'estrès crònic ocasionades per la manca de conciliació (conegut com el factor "triple jornada"); una pitjor percepció de la qualitat de vida i un nivell de medicalització més alt; aspectes relacionats amb la salut reproductiva i psicoafectiva (que tenen a veure amb la desigualtat social del repartiment del poder i les relacions socials), i l'increment de la patologia mental i del risc de suïcidi en les dones.

Hi ha, però, paradoxes en les desigualtats de gènere en l'àmbit de la salut: tot i que la majoria dels indicadors són pitjors per a les dones, aquestes posseeixen una esperança de vida superior a la dels homes.

Les posicions socials i els arquetips de gènere condicionen així mateix una major probabilitat de patir riscos per a la salut. Tot i que la configuració de la masculinitat pot variar entre comunitats, el desenvolupament d'una identitat masculina heterosexual generalment implica assumir riscos per a la salut: hàbits menys saludables, més comportaments amb risc d'accidents; importància d'una aparença forta o d'exhibir un comportament agressiu i de domini físic; resistència a admetre febleses; escassa atenció als missatges de promoció de la salut; menor ús dels serveis sanitaris quan són necessaris.

Sobre tecnologies i gent gran: La tecnologia i la digitalització en l'àmbit de la salut i la gent gran

La sessió es va dedicar a la tecnologia i la digitalització en l'àmbit de la salut i la gent gran: desafiaments i reptes de futur, a partir de les experiències impulsades des del TICSalut.

Cat@Salut La Meva Salut (LMS) és un espai digital *on line* segur, personal i intransferible a través del qual el Departament de Salut posa a disposició de cadascuna de les persones majors d'edat que viuen a Catalunya les dades més rellevants de la seva salut i altres serveis. Es tracta d'un procés per posar a l'abast de la ciutadania tota la informació disponible per al pacient: de passar d'un repositori d'informació a un instrument estratègic dins del model d'atenció integrada centrat en les persones.

El Cat@Salut La Meva Salut integra serveis per millorar la qualitat de vida de la ciutadania, garantint la qualitat de les dades, la seguretat en l'accés i l'eficiència. LMS aporta grans beneficis a les persones usuàries, però també a altres actors, com són els proveïdors de serveis sanitaris i la pròpia Administració. En aquest context cal explicar i difondre els drets ARCO (accés, rectificació, cancel·lació i oposició) per garantir els drets de la ciutadania.

Propostes

Sobre l'Informe de Salut 2013

- Incorporar a l'Informe de Salut més dades desagregades per gènere (per exemple en salut mental) així com dades de violència masclista.
- Igualment incloure dades desagregades territorialment, per exemple en temes d'obesitat infantil, i veure la correlació amb altres indicadors de desigualtats socials.
- Incorporar dades per franges d'edat del consum d'alcohol.

Sobre l'efectivitat de diferents actuacions realitzades a la ciutat en l'espai públic: mobilitat i espai públic a Barcelona

- Necessitat d'assolir un ampli consens social i de les forces polítiques per desenvolupar a mitjà termini un model de “grans illes” o “super-illes” i el seu impacte en la salut, generant les aliances estratègiques necessàries per fer-lo possible.
- Informar i comunicar aquest model de ciutat per tal que els ciutadans en coneguin els avantatges per ajudar a establir un consens ampli sobre la necessitat d'establir-lo, a través dels consells de salut i altres consells de la ciutat.
- Reclamar dels poders públics i els partits polítics municipals sensibilitat vers aquest model.

Sobre la salut nutricional: la nutrició essencial com a objectiu de salut pública

- Potenciar l'apoderament dels consumidors a fi que puguin disposar d'informació clara i entenedora de l'etiquetatge dels productes i que també sigui assequible als infants.
- Potenciar el coneixement del concepte de la nutrició essencial i el desenvolupament de polítiques que assegurin la nutrició essencial dels ciutadans, com aquella nutrició (suficient des del punt de vista calòric i equilibrada nutricionalment) que sense excessos ni carències esdevé un factor de salut positiva i contribueix a un bon estat de salut. Per exemple, des de la facilitació de l'accés de determinats aliments, l'impuls de determinades polítiques comercials, l'educació nutricional a l'escola o a la comunitat o la informació nutricional a mercats i hipermercats, supermercats... fins a la cobertura de necessitats bàsiques alimentàries, si escau.
- Incorporar estratègies multidepartamentals que afavoreixin la conciliació social que faciliti hàbits alimentaris saludables com a estratègia integral de salut pública.
- Potenciar la producció casolana mitjançant horts urbans a les terrasses, horts verticals...
- Aprofitar les experiències que proporciona la multiculturalitat per millorar aspectes nutricionals.
- Considerar l'aspecte educatiu que poden exercir els mercats municipals com a difusors d'educació nutricional a la ciutadania.

Sobre la salut amb perspectiva de gènere

En base a l'escenari epidemiològic i social, els grups Dona i Salut focalitzen les actuacions de salut vers les dones en tres eixos:

- Incorporar la variable de gènere en tots els estudis epidemiològics que es realitzin a Barcelona. Incloure de forma sistemàtica la diferenciació estadística entre homes i dones per aconseguir una anàlisi de factor de gènere. Especialment en el que fa refe-

rència a: trastorns en salut mental, situacions laborals, estat de salut: vellesa, medicalització, causes de mort/incapacitat, etc. Creuar estadístiques amb dades de violència masclista (física i psicològica).

- Dissenyar accions preventives o de promoció de la salut que contemplin la perspectiva de sexe i de gènere especialment per disposar d'informació vàlida per al disseny d'estratègies o programes preventius específics. Així, convindria disposar de dades sobre: la medicalització de les dones en relació amb els homes, les dades d'intents/suïcidis en població femenina a la ciutat, els efectes en dones grans de la medicalització, els efectes en la salut mental de l'atur i la precarietat laboral en dones joves, per citar alguns dels més rellevants.
- Incorporar l'anàlisi de la "salut emocional" com un dels eixos preventius en polítiques de salut basades en el gènere. Així, continuar les estratègies de prevenció en salut sexual i reproductiva des d'una perspectiva psicoafectiva. Introduir la variable de treball psicoafectiu en l'àmbit de la prevenció de trastorns ginecològics i malalties de transmissió sexual i embarassos no desitjats. Contemplar la perspectiva del gènere masculí en la responsabilitat de la conducta afectivosexual i reproductiva que afavoreixi una major implicació dels homes en prevenció i control de problemes prevalents. O avaluar els efectes de l'estrès crònic en dones-mares que treballen (horaris laborals, manca de flexibilitat, manca de conciliació-coresponsabilitat) entre d'altres àmbits d'estudi.

Sobre tecnologies i gent gran: la tecnologia i la digitalització en l'àmbit de la salut i la gent gran

- Difondre entre els ciutadans i ciutadanes la informació sobre què és la carpeta La Meva Salut, fent referència als drets ARCO que l'emmarca (dret d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició) per garantir els drets de la ciutadania.
- Disposar de mecanismes de protecció digital que garanteixin a la ciutadania que la informació sobre qüestions relacionades amb la salut que es mostra a determinades pàgines web és de qualitat, està contrastada, és segura i que la persona que la utilitza no serà víctima d'abusos o frauds. Com per exemple: estudiar la possibilitat de creació d'un marc on els webs d'informació sanitària es puguin acreditar i tinguin un segell que doni seguretat als usuaris fent-lo efectiu a través dels webs dels col·legis professionals, de societats científiques, consells professionals...). Es tracta de transmetre la idea que no tot val.
- Continuar incentivant l'ús de les tecnologies digitals com a instruments de cohesió i suport especialment de les persones grans amb risc d'aïllament.
- Reconèixer la diversitat existent entre les persones grans usuàries (nivell bàsic, intermedi, avançat) i considerar-la com un factor que en condiciona l'abast i la implementació.
- Posar en valor que el procés de disseny de productes i serveis incorpori les aportacions de les persones grans, especialment quan es tracti de productes i serveis destinats a elles.

Consideracions i propostes de la Comissió Permanent

Atenció social i l'acció comunitària

La qüestió del model d'atenció social i d'acció comunitària ha estat un dels nuclis del debat de la Comissió Permanent a partir de la següent reflexió:

“El treball centrat en l'atenció social i l'acció comunitària estan immersos en un canvi de context i, per tant, els actors, les intervencions i les necessitats poden ser unes altres. Aquest fet obliga a fer preguntes estratègiques com ara: l'atenció social des del sector públic i des de les entitats ha de ser la mateixa cosa? L'acció comunitària des de l'Administració i la societat civil, és el mateix? Com podem articular en un territori les estratègies d'atenció social i l'acció comunitària?”

En relació amb el model d'atenció social i d'acció comunitària, les consideracions i propostes plantejades són:

- L'acció social incorpora l'acció comunitària, per tant, quan es parli d'acció social o d'atenció social no es pot separar un concepte de l'altre. L'acció social és comunitària i és territorial, i aquesta inclou tècniques d'intervenció individual i tècniques comunitàries.
- L'eix del model de treball als barris en els darrers anys ha estat l'individual. Potser cal tornar a obrir el debat sobre els percentatges de dedicació dels professionals al treball individual, grupal i comunitari. El treball individual no es pot convertir en el 100%.
- L'enfoc de l'acció comunitària significa canviar moltes coses i canviar l'enfoc del treball social, sobre el tipus d'intervenció i sobre els resultats que se n'esperen. L'acció comunitària parteix d'una visió de persones que viuen en un territori, que tenen drets i quelcom a dir, i no tant de la visió d'usuaris d'una cartera d'ajuts. El repte és tenir consciència que l'acció comunitària requereix un procés i requereix un temps i no donarà fruits de manera immediata. Hem de tenir més present el treball preventiu.
- Per afrontar aquests reptes s'ha de tenir una visió territorial, de manera que es puguin abordar les desigualtats que hi ha entre els territoris a Barcelona. Cal fer accions arrelades al territori, que responguin a les necessitats de les persones, però també als desitjos, al que volen. Programes comunitaris a cada territori, no de la ciutat. Cal articular o integrar accions que es fan al territori amb una mirada transversal a totes les desigualtats que es donen i que ha d'impregnar tota l'acció comunitària.

- En l'àmbit dels serveis socials es treballa sobre tres eixos: socioeducatiu, sociosanitari i socioeconòmic. Tots tres han d'incorporar l'acció comunitària i no necessàriament els han de dur a terme exclusivament treballadors/es i educadors/es socials.
 - Caldria passar de prestació de serveis a prestació de suports, que situa la persona al centre i dóna una integralitat que la prestació de serveis pot donar limitadament.
 - Les administracions són o no les úniques que poden prescriure? La prescripció social sorgeix del diagnòstic social que fan els treballadors i treballadores socials i no necessàriament tot ha de passar per la línia d'atenció primària municipal. Si es vol posar "la persona" al centre d'atenció, les prescripcions socials i l'execució de l'acció s'haurien de poder fer més enllà de l'atenció primària, als serveis especialitzats o als serveis d'una entitat social.
 - Preocupa molt la fragmentació de les ajudes: ajudes fragmentades pensades des de la perspectiva professional i no de com afecta la persona, la seva vida i les seves rutines i vida familiar. Si alliberem els serveis socials de fer tantes ajudes fragmentades, recuperem temps perquè puguin acompanyar les persones i famílies. Això és especialment important en el cas de famílies amb fills. La llei ha deixat a la primària la intervenció amb els infants en situació de risc lleu i moderat. Si s'alliberen els professionals de la gestió de tants ajuts parcials, es podran dedicar al que realment cal, és a dir, al suport a les famílies en la criança dels fills.
 - Tenim urgències socials, necessitats a les quals cal donar resposta, però cal pensar si l'abordatge de la urgència es fa des de l'acció comunitària o des del cas a cas. Treball individual sempre n'hi haurà, però la manera d'aproximar-s'hi s'haurà de canviar. Ens cal pensar la tramitació incorporada dins un projecte d'intencionalitat comunitària, tenint en compte no només la persona sinó el barri on viu. Treballar sobre el model de l'emergència social no significa que no aspirem a lluitar contra les desigualtats i per la redistribució, lluitant per una veritable transformació social de fons.
- A l'hora de fer l'atenció d'urgència cal tenir en compte igualment l'enfoc de drets, que situa en el centre a les persones i genera una altra dinàmica. Des de l'enfoc de drets les ajudes fragmentades no apoderen sinó que generen dependència dels ajuts, impliquen entrar en cicles de dependència de les ajudes per sobreviure. L'enfoc de drets ha d'assegurar condicions de vida o assegurar ingressos bàsics perquè les persones no hagin de justificar fins al darrer euro rebut.
- Cal redefinir estratègies més enllà dels recursos, redefinir el focus. I cal trobar un equilibri entre la resposta a les urgències i el treball de fons que fan els serveis socials. Part de l'escenari no depèn només de l'Ajuntament (per exemple una renda garantida) i en algunes de les coses no cal només pensar sinó modificar processos legislatius. Necessitem regles del joc noves.
 - Volem uns serveis socials universals, de qualitat i de proximitat, que actuïn per eradicar els factors que generen exclusió, que lluitin contra l'emergència, que atenguin les persones i els col·lectius vulnerables i que tracin itineraris d'inclusió a partir de l'apoderament personal i comunitari.

En relació amb les persones, les consideracions i propostes plantejades són:

- Cal un enfocament d'apoderament de les persones des de les quatre dimensions: personal, econòmica, política i social-comunitària. Apoderament vol dir que les persones tenen capacitat de decisió sobre les seves vides, accions, i distribució de recursos a la comunitat. Hem de trobar una altra manera d'intervenir per tal que la persona es senti útil i generi activitat i fins i tot riquesa.
- Cal fer les persones protagonistes de les seves pròpies vides i del seu entorn, donant-los un rol i passant a veure-les com a persones actives. Aquest aspecte és primordial per fer un pas més en l'acció social, apoderant les persones amb qui treballem, i per això cal un canvi d'estratègia social des de la pròpia Administració.
- L'acció comunitària implica la participació activa, real i efectiva, que no generi dependències. Des de la capacitat i participació de les persones participem per prendre decisions sobre el que es vol a la comunitat i per vincular els diferents actors de la comunitat.
- Cal traspasar la frontera professional i implicar el ciutadà (ciutadania activa), perquè no hi ha intervenció professional sense implicació de veïns i veïnes, i aquí hi ha moltes diferències entre els territoris, alguns són més actius i altres menys. Però cal avançar en la tasca i voluntat de coresponsabilitzar la ciutadania en els objectius de la intervenció social.
- Cal garantir autonomia financera per tal que la gent faci i pugui satisfer les seves necessitats com vulgui i on vulgui, i que conegui els seus drets. Cada cop més les persones desconeixen quines són les tipologies d'ajudes que poden demanar o a què tenen dret depenent de les seves necessitats.

En relació amb els i les professionals, les consideracions i propostes plantejades són:

- S'ha de plantejar que els equips professionals han de treballar amb tot l'entramat veïnal i comunitari per tal de no duplicar o triplicar dispositius de personal que no està a la base i que, per tant, està allunyat del sistema de treball dels serveis socials bàsics.
- Cal aprofitar l'expertesa dels equips professionals amb més experiència en els barris amb més dificultats, on aquesta expertesa és més necessària. I cal garantir el parai-gües de la supervisió i suport que permeti que això sigui així. L'acompanyament hauria de ser una de les bases del nou model, tant de persones com de professionals.
- Caldrà continuar tenint personal generalista però també especialitzar els i les professionals: formar amb una base comuna i una especialització posterior. S'hauria de plantejar un pla de formació de les treballadores i treballadors municipals en aquest sentit.

Finalment, a nivell més general, es va considerar que:

- Cal que el nostre model d'intervenció social incorpori elements objectius i objectiva- bles en la definició de les polítiques (com podria ser l'impacte de les transferències de rendes en la reducció de la pobresa), establint en quina forma, amb quins percen- tatges i sobre quins col·lectius cal actuar.
- L'estratègia tècnica i l'estratègia política s'han de poder avaluar fins on s'ha arribat amb el treball fet fins ara i alhora identificar els errors, les dificultats i detectar les oportunitats de millora. Estem davant l'oportunitat de tornar a gestionar un canvi, par- tint del reconeixement de tot el que hem fet molt bé, però també sabent que neces- sitem una manera diferent de fer les coses.
- Buscar de nou el clima d'il·lusió per un projecte de canvi compartit. Cal col·laborar en el canvi, fer-ho conjuntament, amb implicació professional i col·lectiva. L'Administració, el Tercer Sector, els moviments veïnals, els col·legis professionals, els sindicats... han de poder definir un nou pacte per un nou model.
- Hi ha un repte públic, assumit per l'Ajuntament, orientat a avançar en la planificació de l'atenció social a la ciutat en base a les necessitats i nivells de pobresa dels dife- rents barris. Però cal millorar un sistema real de planificació i avaluació que eviti buits i duplicitats de serveis i intervencions per part del conjunt d'entitats de la ciutat, en part també perquè les entitats no ho tenim en compte. Les entitats podem tenir visió de l'impacte qualitatiu de la feina que es fa, però cal la visió quantitativa, la visió global objectiva, per saber com i on van els recursos i si allò que fem ho estem fent bé.
- Cal avançar des de la perspectiva de la coproducció de polítiques: des del disseny, planificació, fins a la execució i avaluació de les polítiques.
- La integració sociosanitària: no només d'una manera instrumental d'optimització i d'impacte de la seva acció, sinó politicoconceptual i estratègica, des de la concepció de drets socials.

Composició de la Comissió Permanent

Presidència

Maite Fandos i Payà Tinenta d'alcalde de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports

Vicepresidència associativa

Mercè Torres Fuentes Vicepresidenta de Creu Roja a Barcelona

Vicepresidència segona

Irma Rognoni Viader Regidora de Família, Infància, Usos del Temps i Discapacitats

Membres representants de la Corporació Municipal

Imma Moraleda Pérez Regidora del Grup Municipal PSC
 Glòria Martín i Vivas Regidora del Grup Municipal PP
 Ricard Gomà i Carmona Regidor del Grup Municipal ICV-EUiA
 Joan Laporta i Estruch Regidor del Grup Municipal Unitat per Barcelona
 M. Assumpció Roset Grup Municipal CiU

Representants d'entitats socials, organitzacions i fundacions

Salvador Busquets Vila
 Mercè Darnell Càritas Diocesana de Barcelona
 Àngels Guiteras Mestres Taula del Tercer Sector Social
 Francina Alsina Canudas Federació Catalana de Voluntariat Social (FCVS)
 Felisa Pérez Antón Federació Catalana de Drogodependències (FCD)
 Josep Lluís Rabell
 Sylviane Dahan Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona (FAVB)
 Sònia Martínez Marfil Federació d'Entitats d'Atenció i Educació a la Infància i Adolescència (FEDAIA)
 Teresa Crespo Entitats Catalanes d'Acció Social (ECAS)
 Fina Rubio Serrano Fundació SURT

Representants de l'àmbit universitari i professional

Núria Carrera Comes Col·legi de Treball Social de Catalunya
 Rafel López Zaguirre Col·legi d'Educadors i Educadores Socials de Catalunya

Representants de les associacions empresarials i gremials i de les centrals sindicals

Juan José Casado Unió General de Treballadors de Catalunya (UGT)
 Joan Segarra Ferran Confederació de Cooperatives de Catalunya

Experts, expertes, coordinadors i coordinadores dels grups de treball

Josep M. Canyelles Pastó Expert
 Begoña Roman Maestre Experta
 Gemma Cánovas Sau Coordinadora del grup de treball Dones
 Rafael Guayta Escolies Coordinador del grup de treball Salut
 Marta Llobet Estany Coordinadora del grup de treball Acció comunitària
 Mercè Pérez Salanova Coordinadora del grup de treball Envel·liment
 Josep Villena Segura Coordinador del grup de treball Infància
 Oriol Romaní Alfonso Coordinador del grup de treball Drogodependències
 Albert Sales Campos Coordinador del grup de treball Pobresa

Representació de l'Ajuntament

Àngel Miret Serra	Gerent de l'Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports
Àngels Canals Vila	Gerent de l'Institut Municipal de Serveis Socials
M. Glòria Figuerola Anguera	Directora executiva de l'Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports
Josep Villarreal Moreno	Director d'Estratègia i Innovació de l'Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports

Secretàries

Emilia Pallàs Zenke	Secretària
Sensi Arquillo	Secretària adjunta

Convidats

Toni Vilà	Expert i membre del Plenari
Miquel Esteve	Comissionat d'Immigració i Acció Comunitària

Composició dels grups de treball

Acció comunitària

Coordinadora

Marta Llobet Estany	Professora de Treball Social de la Universitat de Barcelona
---------------------	---

PARTICIPANTS

Representants de les entitats membres del Consell

Lourdes Arrando Belles	Grup Municipal Unitat per Barcelona
Saray Bazaga	Surt, Fundació de Dones
Afra Blanco Rodríguez	UGT Avalot, Joves UGT Catalunya
Mercè Claramunt Bielsa	Col·legi d'Advocats de Barcelona
Núria Codern i Bové	Creu Roja a Barcelona
Xavi Franch	Col·legi d'Educadors i Educadores Socials de Catalunya
Mireia Garrido	Grup Municipal PSC
M. Carmen Lamazares	Col·legi de Psicologia de Catalunya
Antoni Latres i Sallent	Grup Municipal CiU
Mireia Petitpierre Arxé	Fundació "la Caixa" Obra Social
Jonatan Sánchez Rico	
Judith Hernández	Fundació Pere Tarrés

Tècnics i tècniques municipals

Lourdes Egea i Soldevila	Agència de Salut Pública de Barcelona
Amor González i Fernández	Districte Sants-Montjuïc
Núria Pérez Blanch	Departament d'Acció Comunitària
Núria Serra Busquets	Departament d'Acció Comunitària

Representants d'altres entitats

Josefina Altés	Associació Salut i Família
German Casetti	La Casa Amarilla
Marina Comellas	Pla Desenvolupament Comunitari Sagrada Família

Ferran Cortes	Expert
Mercè de la Torre	Per l'altre Cor Cremat de Barcelona - Ajut al Quart Món
Juan Elvira	AAVV Porta
Rubén Fernández	Cooperativa Estratègies Transformació Comunitària Sostenible (ETCS)
Roger Fonts Beuter	Associació CAF, Comunitats Autofinançades
Esther Garcia	Pla Desenvolupament Comunitari Poble Sec
Alf Grafulla	Xarxa comunitària de Sant Antoni
Elisa Gutiérrez	Associació Benestar i Desenvolupament (ABD)
Rosa M. Lunas Manou	Federació Organitzacions Catalanes de Gent Gran, Dones i Família
Laura Marino	Defensem l'Acció Comunitària
Montse Pedret	
Xabier Fraga	Associació Raons Públiques
Rosa Romeu Tarragona	Fundació Catalana de l'Esplai
Roser Rovira i Pagès	Associació Catalana de Malalts Epilèptics
Noelia Sotus	Col·lectiu de professionals del Treball Comunitari

Dones

Coordinadora

Gemma Cánovas Sau Experta, psicòloga especialista en psicologia de la dona-maternitat-infància

PARTICIPANTS

Representants de les entitats membres del Consell

Olga Arderiu Ripoll	Col·legi d'Advocats de Barcelona
Montserrat Benedí Altés	Grup Municipal Unitat per Barcelona
Sara Berbel Sánchez	Experta
Laura Cañadell	Surt, Fundació de Dones
Sylviane Dahan	Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona
Carmen Expósito González	UGT de Catalunya
Raquel de Haro González	CCOO del Barcelonès
Assumpció Franquesa Segura	Càritas Diocesana de Barcelona
Anna Gimeno i Febrer	Grup Municipal CiU
Maria Hernández Huguet	Consell de la Joventut de Barcelona
M. Lluïsa Ibáñez i Boira	Grup Municipal PP
Verònica Martínez Paris	Grup Municipal PSC
Maria Sánchez Jiménez	Col·legi de Psicòlegs de Catalunya
Elena Saura Portillo	Fundació "la Caixa"

Tècnics i tècniques municipals

Lidia Ballesteros	Guàrdia Urbana de Barcelona
Carla Fàbregas	Guàrdia Urbana de Barcelona
Mercè Fernández Gesalí	Direcció Programa de Dona
Maria Rosa Pons Vilarasau	Consell Municipal de les Dones de Barcelona
Natalia Rosetti	Consorti de Serveis Socials de Barcelona
Toni Pérez	Consorti de Serveis Socials de Barcelona
Marina Sánchez Casanovas	Direcció de Serveis d'Immigració i Interculturalitat

Representants d'altres entitats

Gemma Altell i Albajes	Fundació Salut i Comunitat
Nausica Castelló	Associació Benestar i Desenvolupament
Marianna Chiossi	Casa Eslava

Consol Farré i Anguera	Associació "in via"
Maria Rosa Lunas	Federació d'Organitzacions Catalanes de Gent Gran, Dones i Família
Marta Mas i Perulles	Espais per a la Igualtat
M. Rosa Micàs i Estalayo	Acció Contra la Violència Domèstica Barcelona
Roser Moix	CIPAIS, Centre d'intervenció psicològica, anàlisi i integració

Drogodependències

Coordinador

Oriol Romaní i Alfonso	Catedràtic d'Antropologia Social de la Universitat Rovira i Virgili (URV)
------------------------	---

PARTICIPANTS

Representants de les entitats membres del Consell

Francisco Blázquez Martínez	Col·legi d'Advocats de Barcelona
Laura Cañada	Consell de la Joventut de Barcelona (CJB)
Magda Cebrian	Federació Catalana de Drogodependències
Josefa Dorado Carrión	UGT de Catalunya
Maria Estrada i Capmany	Col·legi de Farmacèutics de Barcelona
Albert Granero Lázaro	Col·legi Oficial d'Infermeria de Barcelona
Antonio Latres i Sallent	Grup Municipal CiU
Miquel Monràs i Arnau	Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya
Laia Nebot Soler	Grup Municipal Unitat per Barcelona
Felisa Pérez i Antón	Federació Catalana de Drogodependències
Ribas Muñoz, Natalia	Col·legi de Treball Social de Catalunya
Isabel Ribas Seix	Grup Municipal ICV-EUiA
Betty Saez Adrián	Fundació "la Caixa"
Carmen Santana González	Grup Municipal PP
Ernesto Sierra	Creu Roja a Barcelona
Anna Trujillo	Creu Roja a Barcelona

Tècnics i tècniques municipals / altres administracions

M. Teresa Brugal Puig	Agència de Salut Pública de Barcelona
Conrad Casas i Segalà	Agència de Salut Pública de Barcelona
Marta Giral i Maldonado	Direcció Programa d'Adolescència i Joventut
Joaquín Gil	Regió Policial Metropolitana de Barcelona. Mossos d'Esquadra
David Montserrat Argelaguet	Regió Policial Metropolitana de Barcelona. Mossos d'Esquadra
Juan Carlos Pascual Téllez	Guàrdia Urbana de Barcelona
Pilar Solanes Salse	Direcció del Programa de Salut

Representants d'altres entitats

José Afuera	Federació d'Associacions Cannàbiques de Catalunya (CATFAC)
Anna Altabàs i Reñé	Fundació Àmbit Prevenició
Angel Benito	Federació d'Associacions Cannàbiques Autoregulades de Catalunya
Glòria Cabrera Deulofeu	Federació Catalana de Locals d'Oci Nocturn (FECALON)
José Carbonell Viscasillas	Asociación de Pacientes Dependientes a Opiáceos
Ruth Castillo Garcia	Projecte Home
Mercè Cervantes Sanjuán	ATRA Associació
José Ramón Collado	Institut Genus, SL
Mariona Corbella i Virós	Fundació ESPORTSALUS
Gemma Lago	Federació d'Associacions Cannàbiques de Catalunya (CATFAC)

Jaume Larriba	Associació Promoció i Desenvolupament Social (PDS)
David Pere Martínez Oró	Fundació IGenus
Enriqueta Moyano Devenat	Grup Ajuda Mútua per a Alcohòlics Rehabilitats
Núria Oyarbide	Institut per a la Promoció Social i de Salut (IPSS)
Alicia Pascual i Martí	Institut Genus, SL
Laurio Perdiguero i Cámara	AAVV Porta
Josep Rovira Guardiola	Associació Benestar i Desenvolupament
Joan Segura i Vallès	Fundació Catalana de l'Esplai
Rosa Suárez i Vázquez	Centre d'Estudis sobre Promoció de la Salut
Joan Trujols	Grup IGIA
Maite Tudela i Marí	Fundació Salut i Comunitat
Laura Vilallonga	Institut per a la Promoció Social i de Salut (IPSS)

Famílies

Coordinadora

Secretaria del Consell

PARTICIPANTS

Representants de les entitats membres del Consell

Montse Aguilera	Grup Municipal ICV-EUIA
Montse Benedí i Altés	Grup Municipal Unitat per Barcelona
Josefa Cabiscol Pujol	Col·legi Oficial de Treball Social / Consorci de Serveis Socials de Barcelona
Mercè Claramunt Bielsa	Col·legi d'Advocats de Barcelona
Dolors Gómez Mena	UGT de Catalunya / Unió de Pensionistes i Jubilats
Daniel Inglada Carratalà	Grup Municipal PSC
Chelo Matías de Castro	Creu Roja a Barcelona
Maria Moreu Guix	Càritas Diocesana de Barcelona
Belen Pajares Ribas	Grup Municipal PP
Joan Trullàs Graells	Consell Assessor de la Gent Gran

Tècnics i tècniques municipals

Carmina Català Galofré	Departament de Planificació i Processos
Joana Chinchilla Moreno	Direcció de Programa de Temps i Qualitat de Vida
Anna Montolio Fornons	Departament de Família i Infància

Representants d'altres entitats

Sònia Bardají Bofill	Federació Estatal de Famílies Monoparentals
Vicent Borràs	Associació Famílies Lesbianes i Gais
Carme Calafat Siquier	Associació Benestar i Desenvolupament
Àngels Carbonell	Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina
Nanci Costa	Federació Catalana de Famílies Monoparentals
Teresina Fons Solé	Associació Famílies Acolloïdores de BCN
Charo Liébanas	Federació Catalana de Famílies Monoparentals
M. Rosa Lunas Masnou	Federació d'Organitzacions Catalanes de Gent Gran, Dones i Famílies
Maite Marín Martí	Associació de Famílies Nombroses de Catalunya
Maribel Martínez	
Pepi Ruiz Pina	Suara Cooperativa
Pilar Núñez	Institut de Treball Social i Serveis Socials (INTRESS)
Joan Torio Altus	Associació Fons de Coneixement i Experiència (CONEX)
Pilar Verona Humel	Associació Familiars i Amics Oncològics de Barcelona

Envelliment

Coordinadora

Mercè Pérez i Salanova

Psicòloga i tècnica assessora de l'Àrea d'Atenció a les Persones de la Diputació de Barcelona

PARTICIPANTS

Representants de les entitats membres del Consell

Lluís Aranda	Fundació "la Caixa"
Sergi Arenas Guarch	Universitat a l'Abast. Universitat Autònoma de Barcelona
Francesc Carmona Pontaque	Grup Municipal ICV-EUiA
Antoni Cervera Alemany	Col·legi Oficial de Metges de Barcelona
Carmen Domínguez Alcón	Departament de Sociologia i Anàlisi de les Organitzacions. Facultat d'Economia i Empresa. Universitat de Barcelona
Imma Fernández Díaz	Cáritas Diocesana de Barcelona
Montserrat Lacalle Sistere	Col·legi de Psicòlegs de Catalunya
Antonio López Martínez	CCOO del Barcelonès, Secció Jubilats
Montserrat Marco Rovira	Grup Municipal PSC
Mercè Mas i Quintana	Experta
Montserrat Mora Fernández	Col·legi de Politòlegs i Sociòlegs de Catalunya
Jordi Muñoz Iranzo	Col·legi d'Advocats de Barcelona
Josep Muñoz Puerta	Consell Assessor de la Gent Gran
Miquel Nadal Rosàs	Grup Municipal CiU
Domingo Parejo	UGT de Catalunya
Lourdes Peracaula Guasch	Fundació "la Caixa"
Maite Ramírez Faidella	Fundació Família i Benestar
Gemma Rocés Bellmunt	Creu Roja a Barcelona
Assumpció Ros Florenza	Federació d'Entitats d'Assistència a la Tercera Edat
Joaquim Sánchez Paredes	Grup Municipal Unitat per Barcelona
Rosalina Sicart Pons	Col·legi de Pedagogs de Catalunya

Tècnics i tècniques municipals

Magda Blaco	Avismón Catalunya
Antoni Fernández Lozano	Consell Assessor de la Gent Gran
Glòria Navarro Latorre	Departament de Gent Gran

Representants d'altres entitats

Sandra Alanzor Coma	Fundació Amics de la Gent Gran
Conrad Ensenyat Sacristan	Belluga't
Gregorio Giménez Romero	Federació Catalana de la Unió Democràtica de Pensionistes i Jubilats (FCUDP)
Montserrat Llopis Graells	Associació Catalana de Recursos Assistencials (ACRA)
Rosa M. Lunas Masnou	Federació d'Organitzacions Catalanes de Gent Gran, Dones i Família
Àngel Marcos Martín	Asociación Foro Defensa Tercera Edad
Esther Pascual Acosta	Avismón Catalunya
Alba Porras	Institut per a la Promoció Social i de la Salut (IPSS)
Concepció Pujolar Cantijoch	Associació Familiars d'Alzheimer de Barcelona (AFAB)
Pilar Rodríguez Benito	Associació Benestar i Desenvolupament

Infància

Coordinador

Josep M. Villena i Segura

Expert, psicòleg, president de l'Associació Diomira i president de la Taula per la Infància i l'Adolescència de Catalunya

PARTICIPANTS

Representants de les entitats membres del Consell

Josep M. Alonso Varea	Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya
M. Dolores Balibrea Pérez	Audiència Provincial de Barcelona
Pitu Buxó Borràs	Grup Municipal PSC
Paco Estellés Pérez	Federació d'Entitats d'Atenció i Educació a Infància i Adolescència (FEDAIA)
Jose Fernández Barrera	Experta
Assumpció Franquesa Segura	Càritas Diocesana de Barcelona
Núria Galan	Grup Municipal PSC
Eva Giralt	Col·legi de Treball Social de Catalunya
Jordi Giró Castañer	Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona
Laura López Simón	Consell de la Joventut de Barcelona
Silvia Mata	Grup Municipal Unitat per Barcelona
Jordi Morató Aragonés	Federació d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes de Catalunya
Xavier Puigdollers i Noblom	Grup Municipal CiU
Norma Ráfols Machado	UGT de Catalunya
Assumpta Sagués Rius	Justícia i Pau
Marta Sevillano	Creu Roja a Barcelona
Montserrat Tur Tracero	Col·legi d'Advocats de Barcelona
Maria València Vera	Fundació Pere Tarrés

Tècnics i tècniques municipals / altres administracions

Anna Avellaneda	Departament de Planificació i Processos
Carmina Català Galofré	Departament de Planificació i Processos
Araceli Lázaro Aparicio	Observatori de la Infància. Generalitat de Catalunya
Anna Montolio Fornons	Departament de Família i Infància
Toni Pérez/Natalia Rosetti	Consorci de Serveis Socials de Barcelona

Representants d'altres entitats

Nausica Castelló	Associació Benestar i Desenvolupament
Carme Gómez Granell	Consorci Institut d'Infància i Món Urbà (CIIMU)
Àngels López	Fundació Save the Children
Pilar Núñez Nerín	
Jordina Mora	Institut de Treball Social i Serveis Socials (INTRESS)
José Antonio Ruiz Montes	Fundació Catalana de l'Esplai

Pobresa

Coordinador

Albert Sales i Campos

Professor associat de Sociologia de la UPF, investigador de desigualtats, pobresa i exclusió social, i globalització i drets socials

PARTICIPANTS

Representants de les entitats membres del Consell

Albert Alberich Llavera	Federació d'Empreses d'Inserció de Catalunya (FEICAT)
Marta Balart Portella	Grup Municipal CiU
Pau Carreño i Escoda	Grup Municipal Unitat per Barcelona
Montserrat Catarineu Pérez	Col·legi Oficial d'Infermeria de Barcelona
Maria Hernández Huguet	Consell de la Joventut de Barcelona
Miquel del Pozo Navarro	Creu Roja a Barcelona
Eva Pino Sánchez	UGT Catalunya
Antoni Serratosa	Grup Polític Municipal PSC
David Velasco Mata	Fundació "la Caixa"

Tècnics i tècniques municipals

Carme Fortea Busquets	Departament de Persones Vulnerables
Hermínia Gil Canales	Barcelona Activa
Lourdes Herruz	Departament de Persones Vulnerables

Representants d'altres entitats

Pilar Aguilar	Institut de Reinserció Social (IRES)
Yolanda Burgueño Ruiz	Fundació Privada Trinijove
Lluïsa Berrozpe	Fundació Privada Escó
Cecília Bosch Nuri	Associació d'Alternatives Motivació i Acompanyament (ADAMA)
Juan Antonio Gómez	Fundació Acció Solidària contra l'Atur
Imma Noguera	Fundació Arrels
Ramon Noró Camats	Filles de la Caritat Sant Vicent de Paül
Francesc Patricio Domínguez	Bona Voluntat en Acció
M. Rosa Pradera	Associació Benestar i Desenvolupament (ABD)
Josep Rovira Guardiola	Institut de Reinserció Social (IRES)
Adolfo Sánchez	Fundació Engrunes
Francisco Villarrasa Romero	Fundació Acció Solidària contra l'Atur
Miquel Verdaguer	

Salut

Coordinador

Rafael Guayta Escolies

Director de Projectes i Recerca del Consell de Farmacèutics de Catalunya

PARTICIPANTS

Representants de les entitats membres del Consell

Lidia Albert i Siles	Fundació "la Caixa"
Jordi Blanch	Grup Municipal PSC
Maragda Campañà i Garcia	Grup Municipal Unitat per Barcelona
Laura Cañadas	Consell de la Joventut de Barcelona
Jordi Craven-Bartle Lamote de Griñón	Col·legi Oficial de Metges de Barcelona
Raquel de Haro González	CCOO del Barcelonès
Julia de Miguel Izquierdo	Creu Roja a Barcelona
Maria Estrada Campmany	Col·legi de Farmacèutics de Barcelona
Carles Garcia Ribera	Fundació Congrés Català de Salut Mental
Begoña Martí Cañiz	Col·legi Oficial d'Infermeria de Barcelona
Francesc Pla i Santamans	Grup Municipal CiU
Isabel Ribas Seix	Grup Municipal ICV-EUiA
Josep Sans Diez	Grup Municipal PSC
Carmen Santana González	Grup Municipal PP
Roberto Villaescusa	UGT de Catalunya

Tècnics i tècniques municipals

Marta Giralt Maldonado	Direcció del Programa d'Adolescència i Joventut AQVIE
Cristina Martínez Bueno	Institut Català de la Salut. Servei d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva de Barcelona Ciutat
Pilar Solanes Salse	Direcció del Programa de Salut
Joan Ramon Villalbí Hereter	Agència de Salut Pública de Barcelona

Representants d'altres entitats

Silvia Aldavert Garcia	Associació de Planificació Familiar de Catalunya i Balears
Jordi Baroja Benlliure	Centre Jove d'Anticoncepció i Sexualitat
Montserrat Casamitjana	Societat Catalano-Balear de Salut Pública
Elisenda de la Torre Herver	Lliga Reumatològica Catalana
Mercè Garrigosa	Banco Farmacèutic
Mercè Laborda	Coordinadora d'Usuaris de la Sanitat (CUS)
Cristina Mariano	Fundació Lliga Catalana d'Ajuda Oncològica. Oncolliga
Josep Martí Valls	Centre d'Anàlisi i Programes Sanitaris (CAPS)
Francisco Nebot Genaro	Consell de Salut de Nou Barris
Roser Rovira Pagés	Associació Catalana de Malalts Epilèptics
Carne Sabater Sánchez	Coordinadora d'Usuaris de la Sanitat (CUS)
Lucio Sampietro Elkoroiribe	Associació Ciutadana Antisida de Catalunya
Maria Gràcia Tort	Associació d'Alcohòlics Recuperats TERAL
Anna Varderi Casas	Fundació d'Oncologia Infantil Enriqueta Villavecchia
Mercè Vidal	Nutrició sense Fronteres

Expertes i experts convidats als grups de treball

Manuel Aguilar	Universitat de Barcelona
Albert Alberich	Secretari general de la Federació d'Empreses d'Inserció (FEICAT)
Eva Alfama	Cercadora de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP)
M. Elena Alfaro	Directora de la Fundació ARED
Rosa Alonso	Prohabitatge
Lucía Artazcoz	Directora de l'Institut de Serveis a la Comunitat. Agència de Salut Pública de Barcelona
Elisabeth Barbarà	Directora del Centre de Serveis Socials de Roquetes. Institut Municipal de Serveis Socials. Ajuntament de Barcelona
Xavier Bartoll	Tècnic del Servei d'Informació Sanitària. Agència de Salut Pública de Barcelona
Pascual Bayarri	Cap de Projectes del Consell Econòmic i Social de Barcelona
Patricia Cabre	Xarxa pel Suport a les Famílies Cuidadores (de l'entitat Associació Catalana de l'Hemofília)
Gerard Capó	Director tècnic del Programa Ús digne de l'habitatge. Ajuntament de Barcelona
Núria Casanovas	Xarxa d'habitatges d'Inclusió Social. Fundació Foment de l'Habitatge Social
Conrad Casas	Gerent de l'Agència de Salut Pública de Barcelona
Carmina Català	Cap del Departament de Planificació i Processos. Ajuntament de Barcelona
Ferran Daban	Tècnic de salut als barris. Agència de Salut Pública de Barcelona
Carmen Domínguez	Departament de Sociologia i Anàlisi de les Organitzacions. Facultat d'Economia i Empresa. Universitat de Barcelona
Dídac Ferrer	Cooperativa Tarpuna
Núria Figuera	Sòcia cofundadora i administradora de KUALIGEST
Carme Fortea	Cap del Departament de Persones Vulnerables. Ajuntament de Barcelona
Alberto Garcia	Psicòleg i coordinador a Benito Menni, Complex Assistencial en Salut Mental
Esther Garcia	Tècnica del Pla de Desenvolupament Comunitari del Poble Sec
Desirée Garcia	Càritas Diocesana de Barcelona
Hermínia Gil	Coordinadora de la Línia Economia Social. Direcció Operativa de Promoció del Territori i Comerç. Barcelona Activa. Àrea d'Economia, Empresa i Ocupació. Ajuntament de Barcelona
Antònia Giménez	Adjunta a la Direcció d'Ocupació i Cooperació Internacional. Creu Roja a Catalunya
Marta Giralt	Tècnica de Direcció del Programa d'Adolescència i Joventut
Elvira Guilañà	Coordinadora del Servei d'Orientació sobre Drogues
Patrici Hernández	Cap del Departament de Serveis Socials Bàsics. Institut Municipal de Serveis Socials. Ajuntament de Barcelona
Ramon Jané	Director d'Ocupació i Cooperació Internacional. Creu Roja a Catalunya
David Jové	Director tècnic de Creu Roja a Barcelona
Daniel Jover	APRISE Promocions
Andrea Latorre	Cercadora del grup d'estudis en Psicologia cultural i Política (GEPCIP-UB)

Araceli Lázaro	Analista de polítiques socials i programació d'infància i adolescència i secretària de l'Observatori dels Drets de la Infància. Direcció General d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència. Generalitat de Catalunya
Gemma Lienas	Esriptora
Astrid Lindström	Consultora en polítiques socials i serveis socials
Daniel López Gómez	Professor del Departament de Psicologia i Educació. Universitat Oberta de Catalunya
Àlex Masllorens	Adjunt a Gerència. Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports. Ajuntament de Barcelona
Josep Moya	Psiquiatra
Marta Nieto	Tècnica de l'equip de continguts Drac Màgic
Ramon Noró	Arrels Fundació
Xavier Palos	Xarxa d'Economia Solidària
Maribel Pasarín	Salut als barris. Agència de Salut Pública de Barcelona
Montse Pedret	Tècnica de l'Associació Raons Públiques
Miquel Reñé	Director del Projecte Buits. Àrea d'Hàbitat Urbà. Ajuntament de Barcelona
Raül Robert	Sostre Cívic
Gemma Rocés	Responsable de programes de dones, persones cuidadores i maltractaments. Creu Roja a Barcelona
Salvador Rueda	Agència d'Ecologia de Barcelona
Joan Segarra	Confederació de Cooperatives d'Iniciativa Social de Catalunya
Òscar Solans	TicSalut. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya
Noelia Sotus	Tècnica de la Xarxa territorial i contacte social Obertament
Francesc Torralba	Catedràtic de filosofia de la Universitat Ramon Llull
Eladi Torres	Institut Municipal de Serveis Socials. Ajuntament de Barcelona
Carme Trilla	Presidenta Fundació Habitat3
Joan Uribe	Sant Joan de Déu - Fundació Mambré
Carme Valls	Vicepresidenta del Centre d'Anàlisis i Programes Sanitaris (CAPS)
Sara Vendrell	Fisioterapeuta. Equips interdisciplinaris d'atenció a la petita Infància - Ciutat Vella
Anna Rosa Vidal	Psicòloga. Equips interdisciplinaris d'atenció a la petita Infància - Nou Barris
Mercè Vidal	Nutricionista i antropòloga, i directora de Nutrició sense Fronteres
Toni Vidal	Expert i membre del Plenari del CMBS
Francesc Vilà	Psicòleg i director sociosanitari de Cuina Justa / Fundació Cassià Just
Mercè Zegri	Cooperativa Desenvolupament Comunitari

Programa de treball dels grups

	Pla de treball 2014-2015	Novembre-desembre 2014	Gener 2015	Febrer 2015
Acció comunitària		6/11 Informació del procés i seguiment de la Guia operativa d'avaluació de l'acció comunitària.	28/1 Presentació i proposta de treball del curs: La transversalitat de l'acció comunitària.	18/2 Salut (salut mental) i acció comunitària. Ferran Daban, ASPB; Noelia Sotus, Obertament, i Alberto Garcia, Benito Menni.
Dones	Educació afectivosexual. Hipersexualització. Ciberviolència: gènere i joves.	2/12 Proposta del Pla de treball.	13/1 Ciberassetjament. Marta Nieto, equip de continguts de Drac Màgic.	17/2 Preparació de temes sobre dona i salut per a la sessió amb el grup de treball Salut.
Drogo-dependències	Clubs de cànnabis. Alcohol: joves i gènere.	15/12 Proposta del Pla de treball. 15/12 Presentació de l'Informe de Salut 2013.	12/1 Consums heterogenis en joves. Aquí t'escoltem. Marta Giralt, AQVIE, i Elvira Guilañà, Servei d'Orientació sobre Drogues SOD.	2/2 Proposta de reglamentació dels clubs de cànnabis. Conrad Casas, ASPB.
Envel·liment	Envel·liment, tecnologies i societat digital. Línia transversal: Les persones grans com a usuaris/àries i consumidors/es d'una societat digitalitzada. Procés participatiu IV Convenció Les veus de les persones grans.	11/12 Proposta del Pla de treball. Línies específiques: • Suport a la cura. • Exercici de ciutadania: drets i deures. • Relacions socials. • e-salut i aplicacions. • Panoràmica general des de la recerca. 15/12 Presentació de l'Informe de Salut 2013.	20/1 Estudi sobre envel·liment i tecnologies. Eva Alfama, politòloga i investigadora de l'IGOP.	3 i 4/2 IV Convenció Les veus de les persones grans.
Famílies	Orientació a les famílies en la vida quotidiana.			19/2 Salut nutricional.
Infància	Estils de vida. Tres eixos: • Invertir en infància • Economia circular-social	9/12 Proposta del Pla de treball: • Coneixement del procés Consell Infants. • Eix transversal: Capacitació dels infants, protagonistes de la recerca. 15/12 Presentació de l'Informe de Salut 2013.	20/1 Devolució del qüestionari d'estils de vida. Presentació del document de bases per definir estratègies per prevenir i pal·liar l'impacte de la crisi en la infància i les seves famílies.	3/2 Economia circular. Dídac Ferrer, Coop Tarpuna.

Març 2015	Abril 2015	Maig 2015	Juny-setembre 2015
	15/4 Salut (salut mental) i acció comunitària (II). Esther Garcia, Equilibradament (PDC Poble Sec), i Maribel Pasarín, ASPB.	13/5 Cobertura de necessitats bàsiques. Amb el grup de treball Pobresa.	10/6 Espai públic i acció comunitària. Montse Pedret, Cooperativa Raons Públiques, i Mercè Zegri, Cooperativa Desenvolupament Comunitari. 9/9 Elaboració de propostes del curs.
19/3 Salut amb perspectiva de gènere. Lucía Artazcoz.	14/4 Prevenció de la violència de gènere en adolescents i joves. Gemma Lienas.	11/5 Salut amb perspectiva de gènere (II). Carme Valls i Llobet, vicepresidenta del Centre d'Anàlisi i Programes Sanitaris CAPS.	16/6 Propostes del grup de treball.
	16/4 Seguiment de les propostes plantejades pels grups de salut i drogodependències. Balanç d'actuacions.	4/5 Les famílies migrants davant l'alcohol i altres drogues; de l'autoatenció a l'atenció especialitzada. Andrea Latorre, membre del Grup d'Estudis en Psicologia Cultural i Política (GEPCIP-UB) i del Grup Igja.	8/6 Propostes del grup de treball.
10/3 Tecnologies i gent gran. Aplicacions de suport en la cura i en la vida quotidiana. Carmen Domínguez i Gemma Rocés.	28/4 L'envelliment, les tecnologies i la societat digital. Daniel López Gómez, UOC.	19/5 La tecnologia i la digitalització en l'àmbit de la salut i la gent gran: desafiaments i reptes de futur. Experiències impulsades des del TicSalut. Óscar Solans, TicSalut. Departament de Salut. 30/5 Propostes del grup de treball.	
5/3 Petita Infància. CDIAP. Anna Rosa Vidal, EIPI Nou Barris, i Sara Vendrell, EIPI Ciutat Vella.	16/4 Adolescència. Francesc Vilà, Cuina Justa, i Elvira Guilaña, SOD.		11/6 Orientació a les famílies en les dificultats de la vida quotidiana. "I vostè com està?" Patricia Cabré, Xarxa pel Suport a les Famílies Cuidadores, i Carmina Català, Departament de Planificació i Processos.
3/3 Estils de Vida: Necessitats no materials. Manifest de Montserrat. Araceli Lázaro, Observatori de la Infància.	14/4 Digitalització en infants i adolescents: una nova estructura de pensament. Josep Moya, psiquiatre.	5/5 Estils de Vida: Necessitats no materials. Intel·ligència espiritual. Francesc Torralba, doctor en Filosofia i catedràtic de la Universitat Ramon Llull.	16/6 Propostes del grup de treball.

Pla de treball 2014-2015

Novembre-desembre 2014

Gener 2015

Febrer 2015

Pobresa

La intervenció social a llarg termini en matèria de pobresa.

15/1

Proposta del Pla de treball:

- Creació d'ocupació i activitat econòmica.
- Accés a l'habitatge.
- Cobertura de necessitats bàsiques.

Salut

Proposta de treball a partir de la presentació de l'Informe de Salut a la Ciutat de Barcelona 2013.

15/12

Presentació de l'Informe de Salut 2013.

Proposta de treball: La salut com a eix transversal a les polítiques públiques.

29/1

Mobilitat i espai públic a Barcelona. Salvador Rueda, Agència d'Ecologia de Barcelona.

19/2

Salut nutricional. La nutrició com a objectiu de salut pública. Del dret a la nutrició essencial als problemes alimentaris emergents. Núria Figuera, KUALIGEST, i Mercè Vidal, Nutrició sense Fronteres.

Març 2015

9/3

Creació d'ocupació i activitat econòmica.

Ponents: Daniel Jover, APRISE; Xavier Palos, XES - Xarxa d'Economia Solidària, i Joan Segarra, Confederació de Cooperatives d'Iniciativa Social de Catalunya.

Expertes i experts convidats: Desirée García, Càritas; Albert Alberich, FEICAT; Ramon Noró, Fundació Arrels; Pasqual Bayarri, Consell Econòmic i Social de Barcelona; Ramon Jané, Creu Roja a Barcelona; M. Elena Alfaro, Fundació ARED; Carme Fortea, Departament de Persones Vulnerables; Hermínia Gil, Barcelona Activa/Xarxa d'economia social, i Eladi Torres, Institut Municipal de Serveis Socials.

Abril 2015

21/4

Accés a l'habitatge.

Ponents: Joan Uribe, Sant Joan de Déu - Fundació Mambré; Carme Trilla, Hàbitat 3, i Àlex Masllorens, Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports.

Expertes i experts convidats: Gerard Capó, Consorci de l'Habitatge; Rosa Alonso, Prohabitatge; Raül Robert, Sostre Cívic; Carme Fortea, Departament de Persones Vulnerables; Núria Casanovas, Fundació Foment de l'Habitatge Social. Xarxa d'Habitatges d'Inclusió Social, i Astrid Lindström Karlsson, consultora en polítiques socials i serveis socials.

Maig 2015

13/5

Cobertura de les necessitats bàsiques.

Ponents: Marta Llobet, Albert Sales i Manuel Aguilar, UB.

Expertes i experts convidats: Patrici Hernández Claret, cap del Departament de Serveis Socials Bàsics, i Elisabeth Barbarà, directora del centre de Serveis Socials de Roquetes. Institut Municipal de Serveis Socials; Carme Fortea, responsable del Departament de Persones Vulnerables; David Jové i Antònia Giménez, Creu Roja a Barcelona. Estratègia Compartida Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva. Projecte tractor "Barcelona Garantia Social", i Miquel Reñé, director del Projecte Buits. Àrea d'Habitat Urbà.

Juny-setembre 2015

19/3

Marc conceptual per a l'anàlisi de la salut en perspectiva de gènere. Lucía Artazcoz, directora de l'Institut de Serveis a la Comunitat de l'Agència de Salut Pública de Barcelona.

16/4

Seguiment de les propostes plantejades pels grups Salut i Drogodependències. Balanç d'actuacions.

4/5

Les famílies migrants davant l'alcohol i altres drogues; de l'autoatenció a l'atenció especialitzada. Andrea Latorre, membre del Grup d'Estudis en Psicologia Cultural i Política (GEPPIP-UB) i del Grup Igja.

21/5

La tecnologia i la digitalització en l'àmbit de la salut i la gent gran: desafiaments i reptes de futur. Experiències impulsades des del TicSalut. Óscar Solans, TicSalut. Departament de Salut.

25/6

Elaboració de propostes del curs.

Annexos

Debat de la Comissió Permanent L'atenció social i l'acció comunitària

L'atenció social i l'acció comunitària⁶

La intervenció coordinada de tots els actors que participen d'un mateix territori és fonament de cohesió i d'igualtat. Cal buscar fórmules que generin sinèrgies per combatre les desigualtats i és de vital importància el treball conjunt dels dos tipus d'intervenció, i enllaçar-los, posant per sobre els interessos generals de la comunitat.

Per introduir el debat es van convidar diferents persones del Consell a reflexionar sobre l'atenció social i l'acció comunitària en base a dues preguntes:

- Ens trobem davant un canvi de context, d'actors, d'intervencions, de necessitats, d'experiències, de rol de professionals. L'atenció social de serveis públics i d'entitats ha de ser una altra? L'acció comunitària de les administracions i de la societat civil hauria de ser una altra?
- Reconeixent el que s'ha aconseguit però identificant alhora els límits i paradoxes, com podem articular en un territori les estratègies d'atenció social i l'acció comunitària?

Les tres persones que van iniciar el debat tenen un alt grau d'expertesa en el tema: la Sra. Mercè Darnell, representant de Càritas Diocesana de Barcelona; la Sra. Núria Carrera, representant del Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya, i la Sra. Marta Llobet, coordinadora del Grup de treball Acció comunitària.

Síntesi de l'exposició i debat

1.

En aquests moments, davant d'aquest canvi de context en què hi ha gent que treballa de forma digna, molta gent que no té feina i molta gent que treballa en precari, estem davant d'una mancança en els ingressos de moltes famílies, bé perquè no tenen feina i han exhaurit els subsidis o bé perquè treballen en precari i són treballadors pobres. Es tracta d'un gruix important de gent i un tema estructural.

Pel que fa a l'atenció social, Barcelona té uns serveis socials públics molt importants i ben desenvolupats en el territori (els serveis socials d'atenció primària) i amb una col·laboració de moltes entitats de la ciutat. Hi ha un repte públic, assumit per l'Ajuntament, i és que cal avançar en la planificació de l'atenció social a la ciutat en base als diferents barris, necessitats i nivells de pobresa, perquè encara trobem a faltar un sistema real de planificació i avaluació que eviti buits i duplicitats, de les quals n'hi ha moltes, en part també perquè les entitats privades no ho tenim en compte.

Troblem a faltar una millor avaluació i intervenció dels serveis públics en la planificació real de l'atenció social a la ciutat. Troblem a faltar que els serveis socials als barris més pobres estiguin més ben dotats, tinguin els millors treballadors i treballadores socials, els que són funcionaris, que tenen més anys d'experiència. Troblem a faltar que aquestes treballadores socials cobrin més, que en els barris més pobres

6. Aquest tema va ser proposat per la Sra. Mercè Torres, vicepresidenta associativa del Consell, a la Comissió Permanent de l'11 de novembre de 2014 i va ser objecte de debat a la Comissió Permanent del 24 de febrer de 2015.

es gratifiqui l'experiència. No ens agrada que, quan hi ha mobilitat, les persones que porten menys temps són les que acaben als barris amb més dificultats, perquè és una feina molt dura i no reconeguda. Si volem millorar l'atenció social a la ciutat, això és important.

Planificar i avaluar voldrà dir invertir més on més cal i millorar la distribució de serveis públics en altres nivells. En el cas dels menjadors socials, per exemple, alguns no cal que funcionin al migdia. La llista d'espera és curta, és cert, però no estan ben distribuïts a la ciutat en funció de les necessitats socials, o en funció d'on viu la gent, sinó per altres criteris. Un altre cas són els centres oberts. Tot i que s'ha fet un esforç, tampoc estan distribuïts on calen, ni amb les places que calen. Hi ha barris on n'hi ha, i barris on no. A l'atenció social moltes vegades les entitats socials acabem una mica com a pegat o per cobrir aquests buits.

Ens preocupa molt, en l'atenció social, la fragmentació de les ajudes. Barcelona pot perfectament identificar les famílies amb infants i les persones vulnerables que no tenen ingressos i fer un programa de garantia d'ingressos reals perquè les persones sàpiguen, a principi de mes, amb què comptaran per a la resta del mes, que puguin planificar la seva vida, que tinguin garantides les seves necessitats i que es dediquin la resta del mes a cuidar de la seva família, a mirar si es volen formar o treballar, etc. Estem fracturant la pobresa a trossos, i això és fals. La pobresa és pobresa. Ens estem inventant conceptes com "pobresa energètica", "pobresa infantil", "pobresa residencial", quan això no existeix en realitat com a idees separades. La gent que pateix pobresa energètica també pateix pobresa infantil i tampoc pot omplir la nevera. Com que ens creiem que són realitats fragmentades, estem donant ajudes fragmentades. En l'atenció dels treballadors socials es dedica massa temps a informar la gent de tot allò a què tenen dret, a estar atents a tot allò que no sabem que existeix i a orientar a on ha de demanar i quants informes més ha de fer per aconseguir-ho. Això és feina per al treballador social que no dedica a l'atenció social i és feina de les famílies que no tenen les necessitats bàsiques cobertes.

D'altra banda, en l'àmbit social i des de la nova llei d'oportunitats de la infància, s'ha deixat en mans de l'atenció primària l'atenció al risc lleu i moderat de la infància, mentre que el risc greu correspon als EAIA. No s'ha dotat en absolut l'atenció primària del seguiment real a les famílies amb dificultats – que cada vegada són més perquè pateixen la crisi, no tenen recursos reals (temps dels treballadors socials, educadors familiars, suport a les famílies, tractament i suport real i continuat)– i moltes vegades els casos acaben als EAIA quan ja són greus, quan no s'ha fet la feina preventiva perquè no hi ha els recursos, però en teníem la responsabilitat.

Pel que fa a l'atenció comunitària, existeix un repte important de cohesió social i comunitària, que passa per fer accions de donar i rebre, de reciprocitat. En aquests moments, en acció comunitària, estem fent accions que es basen entre els que poden i els que no poden, entre els que podem ajudar i els que reben ajudes. A moltes de les accions que es fan, a la persona empobrida se la situa diferentment perquè ha passat a ser empobrida i l'acabem culpabilitzant de ser pobra, perquè no s'activa, perquè no troba feina, i s'acaba estant en un sistema paral·lel de recursos. L'acció comunitària ha de donar més oportunitats iguals, tant al que està empobrit com al que està ajudant, han de ser accions que vinculin el donar i el rebre i tot el que és reciprocitat i ajuda mútua. A l'acció comunitària i l'atenció social, de vegades, estem posant molt al damunt necessitats bàsiques no cobertes i no tot s'hi val per cobrir necessitats bàsiques.

Tornant al principi: parcialitzem les ajudes, i és molt difícil fer acció comunitària i que la gent es comprometi en un barri, en una AMPA, quan la seva lluita és la supervivència i anar d'entitat en entitat. La bona notícia és que a Barcelona, entre tots (els serveis socials públics i les entitats) acabem arribant a cobrir-ho tot. A vegades una mica tard, però no es pot dir de forma frívola que la gent passa gana o que li tallen la llum cada dia, o que la gent no té un menjador on anar. Això no seria cert com a concepte. Però com que l'ajuda és fragmentada, a vegades arriba tard, a vegades abans d'hora, etc. Crec que hauríem de contribuir no augmentant les ajudes d'aquesta manera fragmentada.

2.

Actualment tenim gairebé el repte polític i tècnic de poder contrastar el que diem i el que fem. Vull insistir que a vegades es parla i es fan plans amb molta bibliografia, però el que és interessant és poder arribar al què i el com del que estem aplicant. Per tant, en aquest sentit, les desigualtats a Barcelona

i Catalunya s'estenen, s'intensifiquen i es cronifiquen més enllà de l'esforç extraordinari que està fent aquesta ciutat i aquest Govern per aplicar polítiques socials.

El món municipalista, en els seus orígens, pretenia fugir de l'assistencialisme, buscava el consens social, atenia per generar apoderament de la gent, buscava la garantia de drets universals, l'acció comunitària, fortalesa en el territori. Què passa ara en el sector de la gestió de les polítiques socials? (En el món local i, per tant, en el serveis socials municipals.)

Hem de fer un gir per veure i ser conscients que estem explorant espais d'incertesa. Si aquesta voluntat política i tècnica no s'afronta així, la nostra posició en la intervenció social serà dèbil perquè hi haurà una autocomplaença, un "no passa res", però "passa tant" que la nostra acció intervé des de la incertesa. Per tant, des d'aquesta mirada hem de poder seguir avançant. En aquest moment seria interessant pensar en més vincles amb la ciutadania dels que estem fent, sense por, posant en el nostre pla d'actuació polític i tècnic que hem de créixer en aquesta línia. El creixement en xarxes i l'acompanyament de les mobilitzacions de la ciutadania des del món local és obvi. Cal plantejar polítiques d'acompanyament a moviments socials com la PAH o les intervencions últimes de propostes en el Parlament, no buscant l'abstenció del món local, sinó el compromís amb aquella acció. No buscant la subvenció a aquella entitat, per exemple la PAH, sinó el compromís amb aquella acció que estan fent per poder-ho fer junts.

Crec que en aquest moment el discurs tècnic és molt fràgil en el món local en general. Això fa que si el discurs tècnic no és bo no ajuda a l'apoderament de la població, per tant hem de poder reforçar el què i el com som a la nostra intervenció social per poder ser més forts en la suma d'aliances. Apelo a una certa humilitat. Després que hem fet tant, després del final del franquisme, de la revolta (en el sentit que vam construir un sistema), ara aquest sistema se'ns ha desmuntat, i amb aquest sistema desmuntat hem de tenir humilitat per voler aprendre novament d'aquesta nova realitat que és profundament diferent de la construcció que vam tenir no fa molts anys de la recerca d'uns drets universals que en aquest moment estan tan en qüestió.

També voldria fer propostes, reflexió dels tres moments de les polítiques socials. Al final del franquisme teníem una il·lusió extraordinària, i hi havia una certa revolta, perquè estàvem buscant la democràcia i començant a coincidir en el dret de les persones. En la democràcia ens hem convertit en gestors de recursos, no ho hem fet malament, hem generat experiències pilot d'acció comunitària que són extraordinàriament positives. Però ara estem gestionant no recursos de dret, sinó respir per a la gent. Per tant són accions que no són de transformació i estem fent un acompanyament fràgil, que té poca incidència en el canvi, en la possibilitat que la gent pugui, de manera conjunta, buscar un món millor en el seu món local, en la seva realitat, en les seves famílies. En aquest moment el treball social té una extraordinària atenció, no voler veure-ho seria un error. La té perquè té una empatia amb la població, que és molt poderosa en molts casos, però també hi ha por i malestar de ser els portaveus del "no" a aquella sol·licitud d'ajuda que arriba al gestor públic. Darrerament hi hagut algunes incidències que responen en part a això, però no és una situació habitual a Barcelona, els parlo amb certa visió de conjunt, perquè vinc d'un ajuntament que ha viscut situacions d'atrinxerament als seus espais.

Podria ser que en aquest moment (i estant en campanya electoral seria interessant poder-ho debatre) es necessitin polítiques més contundents i no tanta diversificació de propostes. Per exemple, a Barcelona un dels greus problemes és l'habitatge. Si acceptéssim aquesta afirmació, el lloguer social per a les famílies en risc de desnonament hauria de poder arribar a totes aquelles intervencions per evitar els desnonaments, de manera que no n'hi haguessin a la ciutat de Barcelona. Necessitem fer polítiques d'alta intensitat perquè la situació de crisi és tan poderosa que és probable que haguem de concentrar energia i reduir prestacions per entomar els fronts que considerem altament necessaris.

Pel que fa a acompanyar les reivindicacions: si parlem d'acció comunitària, el món local ha d'acompanyar, solidaritzar-se i fer aliança amb les reivindicacions del territori. Hi ha alguna disfunció entre "la suma de" que fa que no siguin reconegudes pels moviments veïnals accions que s'estan produint des del món local i que la gent no acaba de captar que estem sumant junts.

Cal fugir de fer intervenció individual, d'una banda, i plans comunitaris en el territori, de l'altra. Quan el gestor públic atén la persona, té també la missió de fer acció comunitària. I per tant hem de col·locar

indicadors i temps perquè els gestors públics puguin fer acció comunitària. Si no, els professionals que fan atenció individual queden aïllats de la visió de conjunt. I tothom que perd visió de conjunt, perd força. Si hem perdut visió de conjunt, ens hem de plantejar una nova manera d'abordatge del treball social i, per tant, que aflori i conjunti més el treball comunitari.

Cal revisar tota la idea de l'informe social. És realment esperpèntica la idea que s'han de demanar informes socials per a qualsevol subvenció a les persones (gas, llum, aigües, prestacions). Això s'ha de solucionar per protocols, per un sistema que no necessiti un informe social i dedicar els informes socials amb tot el rigor a tot allò relacionat on hi hagi un diagnòstic i un tractament. Si no, no parlem d'informes socials, parlem de protocols d'atenció que és una altra cosa; hi té dret molta gent i per tant ha d'estar ben plantejat i ha de ser senzill. Aquesta situació extraordinària es dona a tot Catalunya i acabarà explotant als treballadors socials i els gestors públics, perquè és un ús que encareix el procés, que endarrerix l'ajuda i que fa que es perdi el valor del diagnòstic i el tractament.

També s'ha mencionat la importància del sistema d'informació. Hi ha molta confusió amb el que s'està fent, tanta que estic segura que, fins i tot, molts treballadors socials de Barcelona no coneixen tots els recursos disponibles. Per tant el sistema d'informació ha de canviar, incorporar Facebook, incorporar el sistema informàtic d'una altra manera. Les xarxes informàtiques han de funcionar de forma diferent, principalment amb realitats tan grans com Barcelona (segurament també en realitats més petites, perquè la confusió en la informació és molt preocupant). Per tant, com podem parlar de treball social comunitari si no sabem el que estem fent?

Cal buscar novament la credibilitat i no la trobarem si no informem molt millor del que estem fent. Insisteixo que Barcelona ha fet un esforç extraordinari, però no és visible i per tant no és creïble, ni tan sols per als gestors públics perquè tampoc no ho saben.

Per últim, cal insistir en la possibilitat de les dissidències professionals. Cal que escoltem més el que diu el professional d'acció directa, que és el que toca i atén la persona, i pensar en un lideratge que no sigui només organitzatiu. Els lideratges organitzatius són molt importants, però ha d'haver-hi lideratges tècnics, també, d'aquelles persones que coneixen el tema, que ens podrien ajudar a modular la nova manera de fer intervenció social.

3.

Voldria plantejar una reflexió teòrica per clarificar la idea del que és l'acció comunitària, qui la fa, qui en són els actors, el seu entorn. Segons alguns autors, existeixen dos eixos: el del consens i el del conflicte. Dintre d'aquests dos eixos trobaríem un ventall de models que fan acció comunitària i des de plantejaments molt diferents, fins i tot contraposats.

En aquest eix consens–conflicte, a més, podem afegir la mirada de diferents marcs polítics des dels quals es pot plantejar el tema de l'acció comunitària: des de marcs polítics que plantejarien una visió de la societat harmònica, on hi ha confrontació d'interessos però on mana l'ordre, a visions des d'un marc polític que pugui resoldre situacions de problemes i desajustos en els barris a partir d'interessos diversos, pal·liant els efectes de les desigualtats, però no incidint sobre les causes, fins a visions que parteixen del reconeixement del conflicte i per tant justament des d'aquesta visió el que es vol és alterar les relacions de poder en el si de la comunitat perquè hi ha un sector que es veu directament perjudicat.

Les diferents visions en aquests dos eixos fan acció comunitària, però la mirada i la visió de l'acció comunitària seria diferent. Tots parlen de comunitat, la pregunta és: des de la mateixa visió de comunitat o des de visions de comunitat diferents? I des de quines diferents visions de comunitat? Amb relació als actors o als seus papers (sigui Administració pública local o d'altres nivells, Tercer Sector, fundacions, sector privat, empreses socials, etc.), també hi ha diferències pel que fa als rols que se'ls atorga, des del consens o des de la visió de conflicte. Per tant, aquest és l'escenari o el repte que justament tenim damunt la taula.

Voldria posar ara en relació l'atenció social amb l'acció comunitària pel que fa als serveis socials d'atenció primària. Segurament es recordarà una recerca que es va fer al llarg d'onze anys en tres territoris de Catalunya, sobre intervenció comunitària, en la qual hi havia implicats diferents equips d'atenció

primària en tres territoris diferents, amb característiques diferents i ciutadans d'aquests diferents territoris. Una de les coses que ens va mostrar aquella recerca era tota una sèrie de dificultats dels marcs organitzatius dels serveis socials d'atenció primària, que dificultaven posar en marxa un abordatge que no fos l'individualitzat, per tant un abordatge de tipus col·lectiu. Fins a quin punt l'organització dels serveis socials d'atenció primària i el model de serveis socials d'atenció primària que tenim està pensada i estructurada per fer un altre tipus d'abordatge que no sigui l'abordatge de tipus individual? Per fer acció comunitària s'han de poder fer canvis a l'organització, a la divisió del treball, en els temps dels professionals; i també potser posar damunt de la taula, mirant també altres models organitzatius (com el del Quebec), si la figura ha de ser generalista o especialitzada. El professional que intervé amb famílies ha de tenir una certa especialització en família, com el que intervé en dependència, etc., i qui fa intervenció comunitària s'ha de poder focalitzar en un tipus d'abordatge (comunitària individual, grupal, etc.). Al Quebec es fa intervenció comunitària de forma continuada des dels anys 60 i treballen amb organitzadors comunitaris en els centres de salut i de serveis socials que tenen com a mandat i com a missió només fer intervenció comunitària. És un possible debat a tenir en compte.

Quan accionem un abordatge de tipus comunitari, la literatura i les recerques ens diuen que donem un rol a les persones i aprenem a veure-les d'una manera diferent. Deixem de veure-les com a assistides i passem a veure-les com a persones, amb possibilitats de poder fer coses, fins i tot de plantejar les solucions i donar respostes als problemes que tenen (alimentació o altres qüestions). Per tant és important, en el context en què estem, pensar com podem canviar la visió que tenen les persones, justament per no afavorir amb la intervenció el que a vegades pot acabar passant sense voler-ho: que des dels propis serveis socials d'atenció primària es reproduïxi la visió estigmatitzada i d'exclusió social.

Per finalitzar, plantejaria la qüestió de com l'abordatge comunitari, que és un abordatge d'una lògica clarament territorial, ens planteja la necessitat de flexibilitzar normatives i reglaments. Poso un exemple de Montreal: l'ajuda alimentària no l'aborden des del concepte "ajuda", sinó des de la seguretat alimentària i el dret a l'alimentació. Per tant, una de les coses que apareixen és com, tant des dels serveis públics com des del Tercer Sector, el fet de tirar endavant altres tipus de respostes (cuines col·lectives, restaurants populars, grups de compra col·lectiva) els ha obligat a flexibilitzar les normatives. És a dir, si un recurs o un dispositiu nou requereix de congeladors i les normatives no ho permeten, ens hem de repensar la normativa o els reglaments. De vegades això costa perquè ens trobem que fins i tot els propis professionals anirien més enllà. Em consta que hi ha treballadors socials en diferents districtes de l'Ajuntament de Barcelona que tenen idees molt interessants en relació amb aquest tema però que no les estan plantejant perquè saben que toparan directament amb la dificultat de com poder portar a terme aquest tipus d'iniciatives o experiències en el marc de l'Administració pública. I també en relació amb el que podria fer en aquest cas el Tercer Sector (creació d'estructures de partenariat, decidint qui fa què, i per tant el rol de cadascun dels actors des d'aquest tipus d'intervenció comunitària).

Pel que fa a la formació, crec que ho hem fet i ho estem fent força malament si al llarg dels anys no hem trencat aquesta dicotomia o fragmentació entre intervenció individual i intervenció col·lectiva. No haurien d'estar separades perquè sense una no es pot fer l'altra, per tant alguna cosa des de l'Acadèmia també devem estar fent malament.

4.

Es planteja el problema de la figura especialitzada o generalista. Nosaltres ja hem fet algunes apostes amb les especialitzades. Vull recordar que el SIS (Servei d'Inserció Social) és una unitat d'intervenció absolutament especialitzada en persones sense sostre. Jo personalment crec en l'especialitzada, sobretot en casos complexos i quan la solució requereix d'un alt nivell de reflexió i de formació. Ens hem trobat amb casos d'un alt contingut ètic, que ja no correspon a situacions de tipus tècnic ni polític, com el cas d'una senyora que diu que la desnonen del seu pis, que diu que té tota una sèrie de problemàtiques de salut no diagnosticades, i que presenta una resistència absoluta a que els serveis d'intervenció mèdica i els serveis socials estableixin un diàleg amb ella. Com abordar una situació d'aquestes en la qual des de la societat es demana una resposta als serveis públics, no solament socials, sinó sanitaris i d'altra mena? Hi ha situacions que requereixen d'un alt grau d'especialització i formació.

Sobre el tema dels informes socials, i el temps i burocràcia que implica per als treballadors socials, aquest ens marca un principi de legalitat i hem d'abordar a fons tres problemes:

- Resistències internes. No solament de tipus sindical, que possiblement també, sinó resistències perquè a tots ens costa abordar noves maneres de fer les coses.
- Normativa. Falta de flexibilitat, normatives molt rígides, com han comentat. Hi ha paradoxes: ens trobem una part del col·lectiu de treballadores socials que ens demanen més flexibilitat, però tampoc són poques les treballadores que ens demanen uns protocols més precisos. Hi ha qui vol tenir un marge per treballar perquè les persones són singulars, úniques i irrepetibles i poden requerir en cada cas un tractament peculiar fet expressament per a elles; i hi ha qui, també amb raonaments acceptables, vol treballar amb uns protocols molt rígids, per un principi d'equitat i perquè hi ha molta gent. Aquí hi ha tensions.
- Recursos. La tinenta d'alcalde ha esmentat el considerable increment de recursos, però a l'àmbit social passa com a l'àmbit sanitari, els recursos són eterns? Podríem arribar a gastar tot el presupost de l'Ajuntament només en l'àmbit social.

Vull fer una reflexió de tipus jurídic i una més operativa. La de tipus jurídic és que els desnonaments no depenen de l'Administració. En un Estat democràtic hi ha una separació de poders i els desnonaments corresponen a una aplicació dels codis singulars i en definitiva derivats del Codi Civil que preveu l'impagament, per exemple, d'una hipoteca, d'un crèdit o d'un lloguer. Per tant, els ordena l'autoritat judicial. No es poden aturar els desnonaments. D'altra banda, no tots els desnonaments que es produeixen són per impagament. A la Llei d'Arrendaments Urbans hi ha opcions diverses que permeten a un propietari recuperar la titularitat de l'immoble que té llogat, per diverses circumstàncies. Aquest és un tema que ens ha preocupat i ens ha ocupat molt a nivell polític i tècnic. Aturar els desnonaments tècnicament és impossible, si per "aturar" volem dir que a cada persona que pateix un llançament o desnonament l'Ajuntament li ha de facilitar un recurs habitacional igual a un habitatge. Això no es pot pagar, és impossible, independentment que requeriria una reflexió molt encertada sobre principis d'equitat. Si la resposta de l'Administració és donar una resposta immediata en forma de pis a les persones que desnonen i tenen unes circumstàncies econòmiques migrades (en aquesta ciutat lamentablement hi ha 100.000 aturats), això ens generaria un conflicte important a nivell intern, perquè hi hauria gent que diria que li va molt malament pagar l'habitatge. Per tant no és que l'Administració no vulgui o no pot, és que no pot la ciutat. El sistema fiscal d'una ciutat com Barcelona s'estructura a l'entorn d'una fiscalitat que no és pròpia del municipi, sinó de l'entorn d'una llei d'hisendes locals, i impedeix des d'un punt de vista estrictament material que es pugui fer front a aquesta universalitat que tots o molts de nosaltres desitjaríem.

5.

En relació amb les intervencions anteriors, som conscients que el conjunt d'ajuts es fa d'una manera fragmentada. Quan fallen tota la resta d'administracions i de recursos per pal·liar la situació, s'ha de fer contenció i ens trobem en la necessitat d'activar aquests recursos i donar-los de la manera més àgil possible. Això és producte de la situació actual, que entenem i esperem que sigui conjuntural.

Hi ha molts recursos que segur que no caldria que avancessin els serveis socials, i cal trobar la via de poder-los activar sense aquest pas. Cert que la tramitació d'un ajut és com és i hi ha un tema legal sobre com es podria ordenar, però no s'hauria d'activar un ajut quan realment no hi ha un problema social sinó justament una manca de recursos i d'ingressos que ha acabat venint als serveis socials.

6.

Quan pensàvem en la possibilitat de compartir informació, i deia que hi havia tanta disfunció amb el coneixement de les parts, crec que en el canvi, i parlo des de l'acció comunitària, hauríem de poder pensar com compartim amb la gent del territori, amb les persones que nosaltres estem atenent. Recordo que un grup de joves deia que volien saber quins són els criteris pels quals donen aquestes ajudes. Hem de fer un pas més sobre com informem del que fem, hi estem obligats com a professionals, compartint taules tècniques de ciutadans sobre què estem fent i com ho estem fent i aquí Barcelona podria fer innovació i un creixement extraordinari.

Pel que fa al tema de l'especialització, em referia a plans integrals. El treballador social o el treballador públic ha de fer una part d'intervenció de les persones que atén, però a la vegada això l'ha de portar

a fer un pla global sobre amb qui farà aliança en aquell sector de població, amb qui farà xarxa per poder créixer. Em refereixo a plans globals, perquè sinó estem fent gestors de respir, perquè no gestionen ni els drets, com feien a l'etapa anterior. Per tant si no donem la possibilitat al treballador social de fer una intervenció més global, cada vegada seran professionals amb més defenses al canvi i aquesta és una mala estratègia. Òbviament ha d'haver-hi especialitzacions (en l'emergència, en el sector de l'acció comunitària), crec que la gent serà més feliç, estarà més conforme, podrà fer més sumes i això són plans d'acció. Simplement plans d'acció, però amb una mirada absolutament més àmplia.

Anant al tema de la dificultat d'habitatge públic en aquest moment a la ciutat de Barcelona. Una obvietat, que no ve d'aquest mandat, que ve d'altres moments. Cal fer una inversió pública de lloguer o propietat i mentre no es fa, els desnonaments que s'estan produint ara i aquí, no solament a la ciutat de Barcelona sinó en el conjunt de Catalunya, ja no són per situacions d'impagaments als bancs, sinó d'incompliments en el lloguer o d'ocupació d'habitatge, i ens podem trobar que molt sovint el propietari d'aquell habitatge és tan pobre i té tantes dificultats per passar el dia a dia com el mateix llogater o la persona que l'ha ocupat. Aquí no hi ha més solució que evitar el desnonament, intervenint molt abans per poder fer la prestació d'ajuda al lloguer amb un temps més llarg i evitar que es produeixi el desnonament. Aquesta és una política que estic segura que altres formacions polítiques aquí i ara en aquesta campanya municipal segur que l'abordaran. Tothom abordarà els desnonaments, fem-ho també des de la mirada professional, perquè serà un dels litigis que ens portaran a com abordar el dolor de la gent ara, perquè és obvi que la gent que no té habitatge està mancada d'un dret digne en el seu dia a dia.

7.

Veig que la situació que tenim de gent amb manca d'ingressos i treball precari és estructural, no conjuntural. També crec que hem de fer un canvi amb el que considerem contingències a la vida. Vam entendre, com a societat, fa uns anys, amb el Pacte de Toledo, que la gent gran, als 65 anys, tenia dret a viure i a tenir una pensió, encara que sigui no contributiva i baixa. Hem de trobar la forma d'entendre que els nens –pel fet de néixer– també han de tenir, ells i les seves famílies, unes necessitats bàsiques cobertes. Si hem assolit la idea que la gent malalta, la gent incapacitada i la gent gran té dret a viure dignament i tenir uns mínims, hem de fer el mateix amb ells, perquè és un problema estructural, no conjuntural. Si no ens ho creiem, ens passarem el dia fent ajudes fragmentades.

Em preocupen les resistències en els treballadors, entre la seguretat i la incertesa, entre els protocols i el ser agosarats, així com el tema dels informes socials. Si tenim la informació dels ingressos de les persones (i això es comprova en les farmàcies, on segons la situació es paga un import o un altre pels medicaments), fem les ajudes en base a aquesta informació i no carreguem d'informes socials els treballadors socials, que l'única cosa que acaben fent és responsabilitzar-se ells de qui és el bon pobre i qui no.

Com a treballadors socials de primària, la visió holística ens ajudaria molt. Des de l'atenció primària veiem que si una cosa caracteritza la pobresa a la ciutat de Barcelona és l'aïllament i la solitud relacional. Els canvis constants d'habitatge que hi ha hagut per la precarietat d'habitatge a Barcelona augmenten els trencaments de les relacions familiars. Fa uns anys al Raval, quan es van fer les cases noves, que van realitzar gent dintre del mateix Raval, es trencaven totes les relacions socials i d'ajuda mútua tot i que la gent canviava d'un edifici a un altre. Hem de tenir una mirada més àmplia a l'esforç des de la primària d'augmentar la xarxa social i relacional del ciutadà, i l'acció comunitària hi té molt a dir. Per exemple, hi ha una experiència pilot al Casc Antic i Sants - La Marina. Hem d'ajudar la gent que atenem a augmentar la seva xarxa relacional i social més immediata de suport, i en base a això es construeix també l'acció comunitària. Quan parlava de reciprocitat em referia a experiències com les cuines comunes, hem de deixar de fer supermercats solidaris i bosses d'aliments (és igual si ho fem per punts o amb diners).

Pel que fa a la fragmentació d'ajudes, no només són els treballadors socials els que no saben a què té dret la gent, sinó que el propi ciutadà està totalment desaperat de la possibilitat de demanar el que necessita. No pot ser que el ciutadà no entengui a què té dret, perquè no ens en sortirem mai. No m'agrada parcialitzar les ajudes amb les companyies subministradores, però he de dir que Agbar fa un descompte a l'aigua que arriba a molta gent, perquè Agbar no demana informes socials, amb un paper de Càritas o de l'Ajuntament que diu que la persona ho necessita n'hi ha prou, i també fan gratis el

canvi de titularitat del comptador. Si s'hagués fet com sempre se n'hagués beneficiat una desena part dels que hi tenien dret. Moltes vegades la persona que té dret, que és més pobre, es queda sense l'ajuda, i l'ajuda la té la classe mitjana, que pot lluitar pels ajuts.

8.

Hem parlat, treballant documents, d'un canvi radical: que els serveis socials estaven centrats en la persona. Avui s'ha dit, però no explícitament, i és molt important que els serveis socials veritablement se centrin en la persona (i el seu entorn familiar, el seu barri, el seu territori), i això vol dir canviar moltes coses, tota l'estructura.

Estem en un moment de canvi, que vol dir un canvi de model, de noves maneres de treballar, de relacionar-se, i com a representant d'una part del Tercer Sector, crec que el Tercer Sector està jugant un paper que no jugava abans. Hem d'aprendre a establir el conveni de col·laboració entre el Tercer Sector, que ha de mantenir la seva independència i valors, però que ha de ser i pot ser un braç executor d'una sèrie de serveis. Encara no hem avançat prou en la definició dels rols que pot tenir el Tercer Sector en un moment en què els serveis públics a vegades no arriben a cobrir tots els serveis i necessitats.

Es parla molt de comunitat, però comunitat vol dir fer ciutadans responsables. Participació vol dir que són persones, que són actors. En definitiva és això, un canvi d'actor. No són persones que reben uns serveis, sinó que són actors que poden fer coses. En un moment en què no hi ha ocupació per a tothom, en què hi ha molta gent que estarà aturada tota la vida, hauríem d'apostar per com creem activitat a la ciutat. Si fem les persones actives, les farem responsables, les farem participar com a ciutadanes. I això és el més important, perquè una persona que se sent útil potser podrà trobar feina o crear ocupació ella mateixa.

Pel que fa a la simplificació dels ajuts, cal evitar tantes ajudes i fer una ajuda única el més concentrada possible, perquè això simplifica tots els processos administratius, i també per la dignitat de la persona. La ruta de les demandes d'ajuts s'ha d'evitar. Cal prevenir, educar, potenciar les persones i no només ajudar-les. Hem d'afavorir la defensa dels drets i no l'ajuda.

En relació amb els desnonaments, potser l'Ajuntament no ho pot resoldre tot, però hem de pensar com s'articulen Generalitat i Ajuntament en aquest cas, perquè la Generalitat també té els seus recursos. Almenys demanaria dues coses:

- Que la gent que ja ha estat desnonada una vegada no pateixi el procés dues vegades. Evitem, si no tots, aquests desnonaments. Quan no hi ha recursos cal prioritzar i proposo que prioritzem que no es repeteixi el procés en una família.
- Que no es desnoni cap família amb infants petits.

9.

Ens hem posat a treballar tots des de la contenció per la situació que hi ha. Però això no ens ha d'impedir de treballar des de la reflexió en nous models. El Tercer Sector és un actor que ja està treballant a determinats territoris unint forces i que hauria de sentir-se més d'igual a igual en el treball territorial. Hi ha moments en què el fet de treballar des d'una associació de veïns o des de qualsevol associació sembla que siguem els segons o els tercers dins del territori, quan normalment estem operant i serveis socials també ens estan derivant gent. Hem de veure quines són les necessitats del territori, qui opera en aquest territori i que tot el que fem sigui des de l'atenció integral. Hi ha una sèrie d'inconvenients que hauríem d'analitzar per facilitar el terreny. Sobretot en serveis socials. Les persones que atenen des de serveis socials estan rebent molt i se senten soles. Hauríem d'operar més en equip conjunt al territori en el qual som, i qualsevol intervenció de les que fem que sigui des d'una ciutadania responsable, des d'una salut col·lectiva, que vol dir que s'impliquin, i això millorarà les condicions de tothom i a més la despesa serà molt menor del que en aquest moment podem estar fent.

10.

Estem d'acord que són velles formes i nous temps i hem de canviar les velles formes per unes altres. Això vol dir, entre d'altres, una reforma administrativa de veritat? Crec que sí. Necessitem repensar el

paper de l'Administració, dels càrrecs de direcció d'aquesta Administració, la gestió pública, i el paper i la importància de la qualitat dels nostres membres electes, per exemple. Necessitem repensar tot el rol, no només del Tercer Sector Social, que està clar que també fa atenció primària de serveis socials, sinó també de l'Administració, sobretot municipal, tan pròxima a les necessitats de les persones. També cal repensar la participació i la necessitat que els ciutadans ens sentim responsables dels drets i de la seva defensa. Hi ha responsabilitats i l'Administració ha de garantir una sèrie de qüestions, però tots som coresponsables. En aquestes noves formes és molt important la relació Administració - Tercer Sector - ciutadania en la part relacional i també comunitària, com treballem plegats, perquè les realitats són molt complexes i això ens portarà a nous camins, i a noves maneres de fer que són i seran molt interessants.

Hi ha drets que hem de defensar entre tots, que la pobresa severa té a veure amb habitatge, amb garantir els drets bàsics d'alimentació i de tenir uns mínims de renda, i que la podem eradicar tots. S'ha parlat de moltes qüestions d'habitatge, però un dels reptes que tenim entre tots és què farem en el futur proper amb tots aquests habitatges que estan ocupats, com els passarem a habitatges de lloguer social. La reforma administrativa és important i és cabdal que repensem la governança relacional i el paper d'uns i altres, per sumar, aconseguir la nostra implicació i arribar a més benestar.

11.

A vegades confonem l'acció comunitària amb l'acció sobre la ciutadania. Segurament el fet de l'atenció social comporta que es produeixi aquesta confusió, però una cosa és la intervenció que es fa des de l'Administració, des d'una entitat del Tercer Sector, des d'alguna entitat representativa veïnal, sobre la ciutadania o sobre el que podríem dir la "comunitat", i una altra cosa és l'acció comunitària entesa com a aquella acció que es fa des de la comunitat, per a la comunitat. Són coses diferents: a la primera concepció, situem l'Administració i els tècnics a una banda i la població, entesa com a comunitat, a l'altra. En canvi, des de l'altra visió, la comunitat (i això ho defensen molts autors) és l'Administració, són els tècnics, són les entitats, i és el conjunt de la ciutadania. Els tècnics han de tenir una visió no particular sinó general i generalista. Tant de bo fossin capaços de fer acció comunitària, ja que la millor manera d'avançar és amb sintonia i amb sinèrgia conjunta d'Administració, tècnics, entitats del Tercer Sector i ciutadania, cadascú amb les seves competències treballant conjuntament. L'Administració pot fer intervenció comunitària per ella mateixa, entenen "comunitària" sobre la població, però això no és acció comunitària. També es pot fer un projecte conjunt, però això tampoc és acció comunitària, són intervencions fetes sobre el conjunt de la població.

Cal diferenciar-ho no només perquè és un concepte teòric, sinó perquè l'autèntica, veritable i rigorosa acció comunitària reporta molts més beneficis que la intervenció comunitària que acostumem a entendre, que és parcial i que no suma, o potser suma però no multiplica. En canvi, l'acció comunitària autèntica i conceptual és multiplicadora, perquè genera una sinèrgia conjunta de totes les entitats i és la que hem de defensar i amb la qual hem de treballar. Quan parlem d'acció d'atenció social és més fàcil confondre les dues coses perquè reclama que la persona que fa atenció social faci atenció individual i col·lectiva. Però una cosa és col·lectiva i una altra cosa és comunitària, i cal diferenciar els conceptes.

12.

No estem en una època de canvis, estem en un canvi d'època.

Pel que fa als desnonaments, en el cas de Nou Barris, al principi hi havia una concentració d'execucions hipotecàries, sobretot a Ciutat Meridiana, perquè molts habitatges eren de Catalunya Caixa (actualment les execucions hipotecàries representen el 5% dels desnonaments, el 95% és per manca de pagament de lloguer). Això ens va permetre veure de primera mà quina era la problemàtica i l'emergència d'actuació que això requeria, i per la qual, a part de tot el treball de ciutat des de la tercera i quarta tinença d'alcaldia, es va fer una mesura especial de tractament dels desnonaments al districte de Nou Barris, on establim un seguiment i un acompanyament familiar. L'Administració pública no és una entitat del Tercer Sector, per tant se n'ha de diferenciar i ha d'actuar amb uns protocols determinats. Això va implicar un treball de coordinació no només intern sinó també extern i el fet de personar-nos, com a Administració local, en els llançaments (no tant els desnonaments). L'objectiu de la mesura era precisament actuar al llarg del procés de desnonament, i com abans millor, perquè aleshores hi ha

més opcions i camins per treballar amb aquella família o aquelles persones. Això ha tingut uns resultats, i m'agradaria destacar la gran feina que fan, tot i que molt silenciosa, les persones que treballen a les oficines d'habitatge. Cada districte té una oficina d'habitatge i fan una feina impressionant. Les persones que estem aquí coneixem molt l'àmbit de serveis socials, però no es coneix tant l'àmbit que es fa a l'oficina, com el programa Ofideute. L'ordre de desnonament és judicial, però després d'aquella ordre intervenen serveis socials, l'oficina d'habitatge o les entitats. No és sempre la resposta que tothom desitjaria, un habitatge per sempre per a la persona. Potser no ho és, però també és veritat que estem donant respostes a través de la Taula d'emergències, Habitat, el Pla 100x1000, etc. Des de la 3a i 4a tinences d'alcaldia s'està treballant amb els propietaris perquè baixin o mantinguin els preus del lloguer.

Pel que fa als desnonaments de famílies amb fills, ja està previst en el protocol amb el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, que es va fer a partir d'aquesta praxi de coordinació, i que contempla 11 situacions per evitar els desnonaments. A la darrera hi caben gairebé tots els casos. El procediment és judicial, per tant s'ha d'interactuar amb tots els actors, jutges, secretaris, oficials, etc. N'hi ha 42 de primeres instàncies a Barcelona, és complex. Per al·legar un dels 11 supòsits cal fer un escrit pel qual va costar molt trobar la forma jurídica, perquè tot això s'ha fet sense modificar la Llei d'enjudiciament civil. El protocol del TSJC permet que amb un certificat conforme hi ha infants, o persones amb discapacitat, gent gran amb risc, es pot aturar el desnonament. En la situació d'ocupació il·legal, que no és un títol legítim, com seria un lloguer o una hipoteca, és una situació de dret totalment diferent, i s'ha d'actuar d'una manera diferent. En això hi ha consens amb tots els grups, perquè és una situació diferent de dret.

13.

Tinc la sensació que tenim molta facilitat per parlar de què hauríem de fer amb els serveis socials, i fugir d'estudi per parlar d'acció comunitària. El debat ha estat molt enriquidor i interessant, però l'acció comunitària és una altra cosa. Ja ho apuntava el Sr. Esteve, entenc que hi ha d'haver un canvi d'orientació, no és acció col·lectiva. D'entrada perquè requereix el reconeixement de nous actors que, en el cas de la interacció entre l'Administració pública d'aquesta ciutat i el Tercer Sector, queden exclosos. Hi ha molta acció comunitària en aquesta ciutat, hi ha molta comunitat que s'organitza per satisfer les seves necessitats amb modalitats que podríem anomenar economia social o economies col·laboratives que estan totalment aïllades del que fa l'Administració pública. No tenim interacció, ni ens coneixem, la qual cosa seria un repte futur també a apuntar.

Probablement hi ha un vessant d'aquesta acció comunitària que tampoc vol tenir res a veure amb l'Administració pública perquè és d'una arrel purament llibertària, però hi ha una altra part que sí, perquè neix d'una necessitat extrema que ningú està cobrint.

També voldria remarcar que no qualsevol partienariat públic-privat amb el Tercer Sector és necessàriament acció comunitària, perquè l'acció comunitària passa per una identificació d'aquelles persones que estem atenent com a subjectes actius del seu procés. I gran part del Tercer Sector fa una feina que clona aquella feina que fan els serveis socials municipals, fa una atenció assistencial. Hi ha una gran diversitat de metodologies, hi ha acció comunitària (bastant reduïda, però en tenim) dins l'Administració pública, i dins el Tercer Sector en tenim. Tant a l'Administració pública com al Tercer Sector tenim accions molt assistencials que desapoderen la persona atesa, i una part important de l'acció comunitària és precisament l'apoderament de la persona atesa i el reconeixement de la persona atesa com a subjecte de drets i polític.

Hi ha una petita confusió en la nostra retòrica, quan diem que els serveis socials o les entitats del Tercer Sector són garants de drets. No som garants de drets. Els serveis socials acompanyen en la reconstrucció de les vides de les persones que han passat per moments o que passen per situacions en les quals requereixen aquesta ajuda, però el dret a l'habitatge o a l'alimentació s'han de garantir amb polítiques d'habitatge, no amb serveis socials. El llenguatge aquí ens para una trampa, perquè estem sobrecarregant els serveis socials. Després ens trobem que a les persones que estan a primera fila se'ls estan exigint drets, quan han d'acompanyar en el procés. Necessitem que hi hagi uns garants de drets, efectivament, però no són els serveis socials. Han d'haver-hi unes polítiques molt més complexes.

Lamento no compartir l'optimisme que estem en un procés o moment que s'acaba aviat. No sé si han vist dades que no acostumen a publicar-se en els informes com les dades de sobre-empobriment o la bretxa de pobresa. Hem decidit renunciar a atendre els més desfavorits. L'Estat, en el sentit ampli, ha decidit deixar en mans dels municipis i del Tercer Sector l'acció per parar el cop dels més desfavorits. El nombre de famílies sense ingressos ha crescut alarmantment i la bretxa de pobresa és la tercera més gran d'Europa, després de països amb un estat del benestar tan desenvolupat com Bulgària o Grècia. Estem en una situació crítica, on la marginalitat i la marginalitat avançada (en termes d'alguns autors) comencen a ser més que evidents. Una altra cosa és que Barcelona gaudeix també del privilegi de poder expulsar la marginalitat avançada, en la mesura que és impossible sobreviure a la ciutat; ja hi ha processos de mobilitat cap a l'exterior de la ciutat a la corona metropolitana. Això tampoc hauria de ser una qüestió de la qual ens haguem de sentir orgullosos.

Quan parlem d'acció comunitària parlem de reconèixer com a subjecte polític, col·lectiu i individual aquelles persones que s'organitzen per satisfer les seves necessitats; hem de ser capaços de tendir ponts entre entitats, aquests col·lectius i persones i l'Administració pública, i fer algun treball conjunt. No dic que sigui fàcil, però coses es poden fer.

14.

El debat és molt interessant i comparteixo el fet que s'estan fragmentant massa les ajudes, i creiem que això és dolent perquè no hi ha una visió holística de les situacions familiars, que cada vegada són de més pobresa i exclusió.

En part crec que és per un fet, i és que des de serveis socials hi ha una manca de reconeixement o de coneixement sobre els ajuts i sobre els recursos que ofereix la ciutat. Per tant, una cosa va molt lligada a l'altra. Si els serveis socials primaris tinguessin més coneixement sobre tot el que fa el Tercer Sector Social, potser podrien tenir una visió més important. Comparteixo també la crítica als informes de treball social. Molt sovint des de les entitats ens trobem amb aquest fre perquè necessitem sempre un informe que potser no caldria perquè ja som prou vàlides.

15.

Des d'una mirada i perspectiva de la infància: quan parlem de nens i nenes normalment ho fem amb dues càpsules: la càpsula de família, la càpsula d'escola i en molt poques ocasions en el lleure, la pertinença a un agrupament o esplai. Si es vol aconseguir una societat més compromesa i socialment cohesionada, cal aprendre des dels infants. Perquè un infant se senti amb aquest compromís, ha de participar i s'ha d'identificar amb el seu territori, el seu barri, i amb la seva societat. Aquesta visió que hi ha també des de l'acció social de parlar d'infància des del punt de vista de la pobresa infantil o de les beques menjador, o les beques d'estiu... hauria de canviar, defugir d'aquest enclaustrament i tractar la infància des d'una perspectiva més transversal, amb l'esport, la cultura, l'àmbit social, l'educació, les relacions familiars, etc.

La formació permanent no és l'adequada i tampoc no ho són la informació i la comunicació. Hem passat de la comunicació en paper a una comunicació de xarxa, però sense aprofitar les excel·lències ni de l'una ni de l'altra. Hem perdut les virtuts del paper amb el debat, l'opinió, etc. i hem passat a unes xarxes d'una manera desorganitzada, caòtica, a les quals hi ha sectors de la societat que no arriben o que hi arriben de manera molt fragmentada, i això no ens ajuda a que el ciutadà tingui una visió general i correcta de la situació.

Sessions de treball del grup Pobresa

En els darreres anys hem estat explorant els equilibris entre la resposta a l'emergència social i el plantejament d'accions i mesures preventives i de llarg recorregut; hem reflexionat sobre la necessitat de portar a terme polítiques desvinculades d'un mercat laboral que no deixarà d'excloure una proporció rellevant de població, i hem intentat aportar idees sobre nous marcs de relació entre les administracions i la societat civil, organitzada o no. Enguany, ens proposem tancar aquest cicle preguntant-nos com haurien de ser les polítiques de lluita contra la pobresa, a escala municipal, en els propers anys, en tres grans temes: la creació d'ocupació i activitat econòmica, l'accés a l'habitatge, i la cobertura de les necessitats bàsiques.

Creació d'ocupació i activitat econòmica

El debat es va generar al voltant d'unes qüestions inicials. En la perspectiva d'un escenari 2020:

- Es pot crear economia productiva als territoris des de la iniciativa social i/o iniciativa pública?
- Es pot generar ocupació de qualitat des de la iniciativa social en un entorn d'altas taxes de desocupació?
- Què podria fer l'Administració pública (i concretament l'Administració municipal) per contribuir al creixement de l'economia social (en la seva accepció més ampla)? I què podria fer la iniciativa social?
- Amb quines eines podríem trencar amb l'extensió de la pobresa entre les persones ocupades? Ens podem plantejar frenar el creixement dels *working poor* a través de la creació de dinàmiques laborals alternatives?

Els ponents que van introduir el tema van ser: Joan Segarra (Confederació de Cooperatives d'Iniciativa Social de Catalunya), Daniel Jover (APRISE) i Xavier Palos (Xarxa d'Economia Solidària).

Com a expertes i experts convidats vam assistir-hi: Albert Alberich (FEICAT), Ramon Noró (Fundació Arrels), Pascual Bayarri (Consell Econòmic i Social de Barcelona), Ramon Jané (Creu Roja a Catalunya), M. Elena Alfaro (Fundació ARED), Desirée García (Càritas), Carme Fortea (Departament de Persones Vulnerables), Hermínia Gil (Barcelona Activa/Xarxa d'Economia Social) i Eladi Torres (Institut Municipal de Serveis Socials).

Síntesi de l'exposició

1.

Les cooperatives i altres formes d'economia social responen millor davant de la crisi que altres models d'empresa, segons les dades dels darrers cinc anys (a Catalunya hi ha hagut 2.174 llocs de treball nous a les cooperatives el 2014 respecte al 2013, un 5,6% d'increment). En altres tipus d'empreses hi ha decreixement.

A més, el darrer estudi de la Confederació mostra que el 81% de la contractació és indefinida, el 75% de les jornades són a temps complet, el 47% és contractació femenina i el 6%, contractació juvenil (menors de 25 anys). Les cooperatives representen el 87% de l'ocupació de l'economia social a Catalunya, però només un 1,4% de l'ocupació total a Catalunya.

Cal tenir present que existeix una dualitat: cooperatives de qualsevol sector d'activitat i cooperatives d'iniciativa social, que d'una banda creen ocupació i de l'altra presten serveis a col·lectius vulnerables o atenció a les persones en general. Aquesta dualitat és clau: perquè donem serveis a les persones, però alhora perseguim que l'ocupació que oferim sigui de la màxima qualitat, tot i que darrerament aquest desig no ha pogut ser tan concret com voldríem.

Com a sector i conjuntament amb l'Administració, hem de trencar esquemes i dinàmiques conegudes. No podem tenir les mateixes dinàmiques que les empreses clàssiques, perquè som empreses innovadores, amb noves formes d'organització, nous models de governança que fomenten la participació a l'empresa, noves formes de distribució de feines, transparència, etc. El problema és de distribució (de la riquesa i de la feina).

Pel que fa a la relació de l'Administració i les empreses de l'economia social, caldria parlar de cooperació públic-cooperativa (com a forma de treballar, no limitat a la forma jurídica cooperativa), i això és una aposta política per treballar amb l'economia social, no només externalitzant o a través de concursos públics, sinó de la relació entre l'Administració i l'economia social (treball als barris, associacions de veïns, organitzacions vinculades al territori), que poden generar aliances que portin a la generació d'ocupació.

2.

El programa Franja Besòs, que està impulsant l'Àrea de Qualitat de Vida de l'Ajuntament de Barcelona, és un exemple d'estratègia de promoció econòmica i ocupacional com a eina de lluita contra la pobresa. No es pot parlar només d'atur i pobresa sense parlar del procés d'acumulació de riquesa basat en la desposseïció de la població.

Cal fer autocrítica, hem fracassat en les polítiques d'ocupació i socials. Amb la crisi del sistema econòmic i financer s'ha provocat una dinàmica tan complexa que requereix una altra mirada i construir altres paradigmes d'intervenció. Qualsevol estratègia de promoció econòmica i social ha d'acceptar que no hi ha respostes simples a problemes complexos. Quan un territori es degrada i no hi ha cultura de cohesió, el risc de convivència i de fractura social es fa present. Cal la participació i implicació de tothom, que el protagonisme el tingui la població i generar respostes col·lectivament. No es tracta de cobrir necessitats, sinó de fomentar capacitats.

El programa Franja Besòs s'ha inspirat en el pla portat a terme a la zona del riu Emscher, una zona al sud d'Alemanya amb greus problemes de xenofòbia i on es va dur a terme un projecte de regeneració ecològica i social amb una planificació a 10 anys, sumant les voluntats polítiques i ciutadanes en un Consell. També en el Projecte Jove, fa 30 anys a Barcelona, una visió estratègica i transversal de les polítiques de joventut. Franja Besòs no només compta amb la participació de l'Ajuntament, també hi són presents l'Àrea de Promoció Econòmica, l'àmbit de la cultura, l'àmbit de la seguretat, el Consorci d'Educació, etc.

Es tracta d'un programa amb un primer any de prova i un segon de consolidació abans de publicitar-lo. Els seus eixos conceptuals són:

- Nou estil de relacions i cooperació entre societat civil, agents econòmics i Administració pública, amb prevalença dels interessos generals i el bé comú.
- Innovació social col·laborativa.
- Integralitat: Franja Besòs no depèn d'una mirada de treball social, sinó de regeneració.
- Consens i participació, amb un grup de treball constituït pels tres gerents i tres regidors dels tres districtes (Sant Andreu, Sant Martí i Nou Barris) amb la implicació de les direccions de Barcelona Activa, Àrea de Qualitat de Vida, Gerència adjunta de Coordinació Territorial, ICUB, Habitatge, Consorci d'Educació i una secretaria tècnica.

Els objectius del programa són:

- Fer de la franja Besòs un sol territori per intervenir, fer-hi un lloc per viure amb creativitat i responsabilitat compartida.

- Espai de convivència, de diàleg i de relació que millora el capital social i humà. La seguretat no es fa des de la repressió i el control sinó des del diàleg.
- Dinamisme econòmic, empresarial i comercial, prioritant aquest territori en inversions de dinamisme econòmic.

Alguns projectes d'aquest tipus han fracassat perquè no es coneix el territori. Les solucions s'han de construir col·lectivament, no es pot menysprear la realitat existent. El projecte va detectar 7 accions emblemàtiques, demostratives, que plantejaven que hi havia una línia de futur:

1. Rehabilitació i arranjamant d'habitatges.
2. Rehabilitació de mobiliari urbà amb empreses d'inserció.
3. Microcrèdits. Promoció de projectes.
4. Model de formació i ocupació a través d'una línia estratègica de sostenibilitat i mobilitat. Línia d'eficiència energètica.
5. Cultura, art i música com a factors de dinamització econòmica i cohesió social. La música com a element d'inclusió.
6. Cultura de prevenció de les violències, en col·laboració amb educadors/es socials, centres cívics, casals de joves, per microprojectes i tallers del perquè de la violència, i sobretot la que s'està infiltrant entre adolescents.
7. Reforç educatiu.

Aquestes accions es fan conjuntament amb entitats i altres actors (Habitat 3, Engrunes, Trinijove, Formació i Treball, Consorci d'Educació, Taller de Músics, etc.).

3.

Des del món de la cooperació, en el sentit més ampli del terme (entitats, empreses...), els valors cooperatius són la solució: cooperació es la solució. El futur està en mans de les xarxes, de la transversalitat, etc. Un dels valors del món cooperatiu és l'arrelament al territori, fent xarxa amb els agents implicats, multiplicant processos i saviesa. En aquest sentit, el model francès de *Régies de Quartiers* és el camí per treballar territori, un model del retorn social que es pot aportar des d'aquestes comunitats. Fer xarxa, comunitat i crear cohesió al territori, a més, et fa més eficient.

Pel que fa a la generació d'ocupació de qualitat, les empreses cooperatives estan creant més ocupació que altres tipus d'empreses (existeixen indicadors quantitatius i qualitatius que ho reflecteixen). Cal, però, una visió estratègica: consolidar el mercat social al territori i apoderar els moviments. A la pràctica diària, podem aportar indicadors com el balanç social, les clàusules socials en la compra pública, auditories, retorn social, etc.

Intervencions de les persones expertes i debat del grup

- Què volem dir quan parlem de fomentar capacitats? Com ho fem? Quan plantejem l'enfocament de fomentar les capacitats, parlem de xarxes, de protagonisme de la població, que són subjectes històrics amb drets que en el seu procés de construir respostes estan formant-se. Parlem d'educació crítica i transformadora, no basada en la transmissió d'informació, sinó en un acompanyament perquè la gent pugui autoorganitzar-se i construir respostes, no una educació que porti al conformisme social. No és el mateix la creació de coneixement que l'acumulació d'informació.
- Fomentar les capacitats provoca èxit en els programes d'intervenció social i comunitària. Per això és important fer bones pràctiques amb un enfocament d'innovació social i amb el protagonisme de la gent. Quan parlem de treball en xarxa parlem de ser innovadors i implicar administracions públiques de colors polítics diferents, empreses privades amb responsabilitat social corporativa, entitats socials del territori, universitats. Així és més difícil ser instrumentalitzat.

- L'educació crítica no es fa de forma ràpida, com el dia a dia, com es poden compaginar aquests dos temps tan diferents? Es pot incorporar una estratègia de formació de manera transversal a través de mòduls perquè la gent reflexioni i pensi, no podem aportar només recursos i eines si no hi ha capacitat d'assimilació. La planificació ha de ser a llarg termini, més enllà de calendaris electorals, perquè així sí que es generen canvis, però cal també un marge de maniobra per gestionar el dia a dia i la urgència. Si la població no té la percepció que és la protagonista del que s'està fent, l'alienació i la desafecció cada vegada seran més grans, i la fractura social serà molt més aguda.
- En l'àmbit de l'atenció a les persones sense llar estem introduint el treball amb empreses, entitats i Administració, però comptant sobretot amb el parer de les pròpies persones afectades. Es poden trobar espais comptant amb l'empresa i amb entitats però el propi usuari ha de formar part del procés de la seva inserció laboral. Sabem que aquestes persones tenen capacitats i se'n poden sortir. No aconseguirem grans xifres d'inserció, però és un gir en la manera de treballar amb aquest col·lectiu.
- Les persones amb discapacitats normalment tenen una situació de pobresa per sobre de la mitjana. Cal lligar l'actuació urgent amb la filosofia del foment de capacitats, i això ha de ser un nou paradigma, ja que les maneres de fer tradicionals xoquen amb les necessitats actuals. Hem de canviar els perfils professionals, les actituds, etc., respectant sempre els drets i la dignitat de la persona. Cal repensar i posar èmfasi des del primer nivell de l'educació amb una visió respectuosa amb el bé comú.
- En aquest plantejament de gran recorregut hem de tenir en compte l'ensenyament, ja que els joves de què parlem són rebutjats o expulsats del sistema educatiu.
- No parlem només d'ocupació sinó també d'ocupabilitat. Independentment del mercat que tinguem, cal poder apropar el màxim de persones dels col·lectius amb què treballem al mercat privat. L'ocupabilitat no és només formació, cal suport a les persones vulnerables davant els canvis ràpids i profunds que vivim.
- El mercat i les propostes d'iniciativa social. El mercat existeix, és capitalista, dur i summament exclouent. Cal promoure iniciatives de l'economia social, que aporten valors, i per això l'anàlisi territorial és molt important, per posar més èmfasi en les zones més afectades.
- No ens trobem en una crisi conjuntural, sinó en un fenomen històric en què s'estan erosionant les matrius integradores (treball, família, amics, entitats comunitàries). Els estats no tenen poder a l'hora d'orientar i dotar de recursos les polítiques, cal treballar a través del territori i les persones concretes. El territori pot ser un espai d'oportunitats, convivència i comunitat, i ha de fer servir models sostenibles.
- Al projecte Franja Besòs, l'energia i el medi ambient són fonamentals, i no podem dependre de l'energia convencional. Seguim tenint uns marcs mentals que dominen, quan la realitat ha canviat totalment. Per això seguim parlant d'ocupabilitat quan ara tenir una feina no és garantia de no patir pobresa. Les classes mitjanes estan desapareixent perquè s'ha instal·lat una "precarietat" amb inseguretats laborals. Qui és vulnerable en societats de risc? Hem canviat el dret a un treball estable amb protecció social pel dret a l'ocupabilitat permanent al llarg de la vida. Cal plantejar estratègies de construir economies productives alternatives, hem de ser emprenedors també a l'hora de crear riquesa. Cal fer una revisió dels nostres marcs mentals, no atendre les conseqüències de la pobresa, sinó les causes.
- Cal fer autocrítica. Crec que tenim un gran repte, tots parlem de col·laboració público-privada entre Administració, Tercer Sector i empreses, però a la fi el repte l'hem de desgranar una mica: col·laboració privada-privada; col·laboració pública-pública i col·laboració entre el propi sector: estratègia i discurs comuns. Cal fer molta diagnosi encara, cal fer un mapeig per territoris. Un gran repte és col·laborar, treballar en xarxa, etc. Cal trobar els mecanismes, i tenir un discurs i estratègia comunes.
- En un moment de tanta complexitat cal deixar d'exercir diferents rols simultàniament i no competir entre nosaltres. No ens agraden les normes del sistema capitalista i volem crear treball, perquè és la sortida. I això està bé, però hem de ser clars en els nostres rols, ser sincers i reconèixer els nostres límits.

A més, en la línia d'allò públic com a quelcom que abasteix molt més que les administracions, hem de ser coresponsables amb allò públic, però tampoc no està bé que al sector se li demanin unes regles de transparència si aquestes no es compleixen en la pròpia Administració.

Pel que fa a l'atenció a les persones, hem de regenerar el sector i entusiasmar les generacions més joves. Proposo un diàleg intergeneracional obert i sincer.

Del món de l'empresa podem aprendre eficiència, i podem ensenyar creativitat i humanitat. Hem de poder dedicar-nos a fer el que sabem fer i no patir per problemes econòmics i de finançament; cal la discriminació positiva: crear mercats, incloure clàusules socials, etc.

- Tres reflexions des de l'àmbit de la gestió pública:

- L'Administració té experiència a projectar a llarg termini, ha fet molta planificació estratègica i l'ocupació es basa en desenvolupament econòmic o del territori, formació i capacitació. Planificació estratègica vol dir pensar a 7, 9, 10 anys vista, tot i les urgències dels mandats polítics i del dia a dia. A més, la planificació estratègica no creu tant en els marcs de les fronteres administratives en què treballem. Podríem estar parlant de l'àrea metropolitana de Barcelona, per posar un límit.

L'Administració també fa treballs a curt termini, perquè es necessiten solucions concretes per a determinats sectors. L'Administració treballa sempre amb els actors del territori. Un dels èxits de la planificació estratègica és que es basa cada vegada més en els sectors públics, acadèmics, privats, que tenen la capacitat de pensar en comú.

- Articulació de la cooperació entre l'Administració i el Tercer Sector. A vegades és difícil per aspectes normatius. A més, el Tercer Sector és molt divers, cal trobar les maneres de treballar-hi plegats.

- Pel que fa a l'economia social, i posant el focus en les persones més excloses, l'Administració bonifica, protegeix, fa contractació responsable, etc. Fa poc que s'està fent, no està avaluat. Una part de l'ocupació que crea l'Administració s'ha de protegir per incorporar les persones més vulnerables. Cal reforçar les competències de la gent perquè pugui entrar en unes bones condicions a l'ocupació.

Cal posar el focus en aquests sectors i donar solucions de manera urgent. Aquests programes són oportunitats. Caldrà avaluar-los, aprendre d'altres accions a Europa. Estem pensant, identificant i establint mecanismes, de manera cooperativa tot el sector social (Administració pública i Tercer Sector).

- Unes propostes/idees sobre el sector d'economia social:

- Autoestima. Com a sector la necessitem, perquè actualment ja estem fent coses que són part de la solució. Cal treballar plegats i no fer-ho des de la diferència.

- Autocrítica. Estem molt fragmentats i som molt diversos, i sovint som molt puristes, no com altres sectors, que cooperen (encara que sigui només per diners). Hem de donar valor a això per agafar força i transmetre el missatge.

- Finançament. Som un sector capaç de moure recursos: finances ètiques, economia social. Algunes d'aquestes entitats tenen recursos i no els estan fent servir perquè les entitats socials ho desconeixen. No només som entitats que resolen problemes i conseqüències, som capaços de mobilitzar recursos per oferir solucions.

- El nostre enfocament és l'anàlisi del mercat de treball. Sense un bon coneixement de la situació no es pot fer gaire cosa, perquè les mesures generals acostumen a fracassar. Per exemple, és cert que el nombre de contractes a Barcelona l'any 2014 ha augmentat un 9%, però el 43% d'aquests contractes és de durada inferior a un mes. Aquestes dades ens ajuden a definir de què estem parlant, sobretot si parlem d'ocupació de qualitat.

Per exemple: a Barcelona, l'única xifra que augmenta és la dels aturats de llarga durada, mentre que el nivell mig d'atur va baixant. L'atur juvenil tampoc no baixa. La població activa de la ciutat està marxant.

Un altre problema són les dades per territori; no es pot actuar igual a Sarrià que a la franja Besòs, i per això necessitem dades disgregades per territoris. Podem fer un mapa amb els barris de Barcelona on coincideixen les zones amb més atur general amb les zones on l'atur és més important en la població activa. Cal actuar partint d'un coneixement detallat.

- A les preguntes proposades es parlava també dels treballadors precaris o pobres. El Tercer Sector ocupa 85.000 persones, si hi sumem la meitat de la gestió de serveis a les persones, ens situem en el doble: 190.000 persones ocupades per aquest sector, que també s'ha precaritzat, però té una gran força. Si el nostre sector acredita que les coses es poden fer d'una altra manera i ser rendibles i sostenibles podrem ser un exemple per a qualsevol tipus de negoci.
- Cooperatives i economia social: estudiem l'economia del bé comú, però fins que no hi hagi una veritable voluntat política, sempre estarem en desigualtat amb altres models d'empresa. Cal incloure també els balanços l'ocupació de qualitat, la relació positiva amb el medi ambient, i que això sigui un actiu a l'hora contractar amb l'Administració i accedir a finançament.

El mercat de treball resultant d'aquesta crisi serà totalment diferent, el sistema exclou col·lectius de difícil ocupabilitat, i serà complicat, perquè els sectors que sortiran de la crisi no són els que generen més ocupació. Cal pensar un nou model social, un nou tipus d'ocupació, i això és responsabilitat de l'Administració pública, l'economia social, els agents socials, etc.

- Al llarg d'aquests anys hi hagut un procés d'auto-engany entre els que treballem amb el col·lectiu més exclòs, perquè hem cregut que les empreses d'inserció eren la solució. La realitat és una altra; cal buscar un tipus d'ocupabilitat o inserció que vagi cap a la feina garantida i sense temporalitat.

Busquem espais on s'encabeixin els interessos de les persones, generem petites empreses en què l'entitat que està fent lideratge acompanya, però hi col·laboren altres experts i empreses. Anem assajant per tenir en compte les capacitats de les persones més excloses.

- El tema de l'ocupació s'ha complementat amb d'altres durant el debat. No hem parlat, però, de la bretxa de la pobresa, que ha augmentat, cosa que no depèn només de la macroeconomia, sinó també de les polítiques públiques. Estem anant cap a un model totalment diferent de la relació que estableix la nostra societat amb les persones en situació de pobresa, marcat pel desemparament en què hem deixat a gran part de la població. Això no se solucionarà amb polítiques d'ocupació, cal un sistema de rendes garantides.

Hi ha altres tendències preocupants sobre les quals hauríem de reflexionar en el dia a dia administracions i entitats, com *work fair*, que estan legitimades per una classe mitjana satisfeta i que condicionen les ajudes a uns itineraris orientats al treball (en molts casos, abocats al fracàs). Cal una perspectiva més transformadora, reconèixer el dret a la subsistència de les persones amb independència de la seva relació amb el mercat laboral.

En aquest sentit, cal ampliar la definició d'economia social: no és només cooperativisme i activitat econòmica emmarcada en transferències monetàries. També ho és quan uns quants veïns s'organitzen per satisfer les seves necessitats (prestar-se crèdits, muntar una xarxa d'aliments), amb metodologies més o menys apoderadores o assistencialistes. On no s'arriba des de l'Administració o les entitats hi arriba la ciutadania.

Pel que fa a la inserció laboral, la creació de llocs de treball específics o buscar nínxols laborals específics té un risc clar: la segmentació dels mercats laborals, un mercat laboral de supervivència. Estem abocant la gent a l'autoexplotació i a treballar per desesperació. Hem de generar llocs de treball i acompanyar perquè entrin a aquesta dinàmica d'autoexplotació?

Pel que fa a la praxi quotidiana, hem de veure que la crisi va començar el 2007, però la pobresa i els canvis que afecten la població són anteriors. Tenim unes modalitats de pobresa molt vinculades a l'autoestima, les relacions socials, les xarxes de relació, el capital social i cultural. Hi ha una pobresa desqualificadora, que es viu amb vergonya, i que priva de buscar ajuda, inclosa l'ajuda especialitzada d'acompanyament en un procés d'apoderament personal. Aquesta és la pobresa més present a les nostres societats. Hem passat d'una pobresa marginal, identificada amb barris i comportaments marginals a una pobresa desqualificadora. Hem de revisar les nostres praxis quotidianes per veure

si nosaltres generem més desqualificació, perquè no és el mateix disposar d'una renda, per petita que sigui, sense haver de donar explicacions, que haver de peregrinar per diferents serveis per trobar petites ajudes que al final componen una petita ajuda per anar subsistint.

Estem convertint en *modus vivendi* anar itinerant d'un lloc a l'altre demanant petits ajuts. Qualsevol activitat que realitzem o canvi que generi aquesta confiança i apoderament de les persones pot obrir nous espais.

- Cal dedicar esforços a explicar què fem, i una forma de fer-ho és l'avaluació, des de la participació de les persones. Si expliquem que la gent millora la seva salut i és més feliç, també podrem explicar que una millor economia també és més saludable.
- Hem de ser capaços de fer simultàniament actuació i reflexió, perquè mai tornarem a estar en el punt de partida on érem abans de la crisi. L'equilibri és important.
- Hem de fer un model de transformació social, ser conseqüents i coherents entre finalitats i mitjans, cooperar amb eines comunes de treball.

Accés a l'habitatge

El debat es va generar al voltant d'unes qüestions inicials. En la perspectiva d'un escenari 2020:

- Podem fer una estimació de la incidència de les diferents formes d'exclusió habitacional? Tenim alguna forma d'aproximar-nos a la realitat de les llars en habitatges massificats, en habitacions de relloguer o en pisos sense subministraments?
- En quina mesura l'habitatge protegit pot donar resposta a les necessitats de les persones i les llars més empobrides? Com fer que les polítiques d'habitatge social no acabin generant barreres a qui més les necessita?
- Què pot fer l'Administració pública (especialment la municipal) per evitar desnonaments i llançaments?
- Quines millores es poden dur a terme des de les administracions i des de les entitats del Tercer Sector per millorar les condicions de vida de les persones que pateixen aquesta exclusió de l'habitatge?
- Promoure habitatges amb serveis comuns o habitatges comunitaris (*co-housing*) de lloguer, en règim de cooperativa i altres per grups específics, pot ser una política millor que la que s'orienta només a donar suport econòmic o facilitar l'accés a habitatges específics per a persones amb pocs recursos?

Els ponents que va introduir el tema van ser: Joan Uribe (Sant Joan de Déu - Fundació Mambré), Carme Trilla (Hàbitat 3), Àlex Masllorens (Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports).

Com a expertes i experts convidats hi van assistir: Gerard Capó (ConSORCI de l'Habitatge), Rosa Alonso (Prohabitatge), Raül Robert (Sostre Cívic), Carme Fortea (Departament de Persones Vulnerables), Núria Casanovas (Fundació Foment de l'Habitatge Social - Xarxa d'Habitatges d'Inclusió Social) i Astrid Lindström Karlsson (consultora en polítiques socials i serveis socials).

Síntesi de l'exposició

1.

Podem fer una estimació de la incidència de les diferents formes d'exclusió habitacional? Si existeixen dades sobre les llars massificades, en relloguer o subministraments, estan en diversos serveis de diferents administracions, sobretot la local però també les autonòmiques. Existeix una classificació per a les diferents formes d'exclusió habitacional, les categories ETHOS, que és l'eina amb què treballen les entitats de persones sense llar:

A. Sense sostre

1. Viure en un espai públic (sense domicili)
2. Dormir en un alberg i/o forçat/ada a passar la resta del dia en un alberg públic

B. Sense habitatge

3. Estada en centres de serveis o refugis (hostals per a sense sostre que permeten diferents models d'estada)
4. Viure en refugis per a dones
5. Viure en allotjaments temporals reservats a les persones immigrants i demandants d'asil
6. Viure en institucions: presons, centres d'atenció sanitària, hospitals sense tenir on anar, etc.
7. Viure en allotjaments de suport (sense contracte d'arrendament)

C. Habitatge insegur

8. Viure en un habitatge sense títol legal (viure temporalment amb familiars o amiguets de forma involuntària, viure en un habitatge sense contracte d'arrendament –s'exclouen els okupes–, etc.)
9. Notificació legal d'abandonament de l'habitatge

10. Viure sota l'amenaça de violència per part de la família o la parella

D. Habitatge inadequat

11. Viure en una estructura temporal o barraca
12. Viure en un habitatge no apropiat segons la legislació estatal
13. Viure en un habitatge massificat

Cap xarxa especialitzada en treball amb persones sense llar aborda totes les subcategories. A Barcelona, on hi ha unes 3.000 persones sense llar, habitualment s'aborden l'A1, A2, B7 i D11. Assumir-les totes és un esforç social i polític. Les categories ETHOS són un bon marc de referència per recollir les dades i classificar-les, després d'identificar on o qui aglutina aquestes dades. Recollint aquestes dades es podria conèixer quantes persones hi ha en situació d'exclusió habitacional i fer comparacions amb dades d'altres països d'Europa.

Com fer que les polítiques d'habitatge social no acabin generant barreres a qui més les necessita? Les polítiques d'habitatge no han de generar barreres a qui més les necessita. Alguns exemples de polítiques aplicades a Londres (ciutat que està perdent capital humà per la dificultat d'accés a l'habitatge) recollides al document marc Strategic Housing Market Assessment, 2013, i London Housing Strategy, 2014, on es preveu crear un àrea metropolitana amb habitatges i serveis que facilitin el consum i l'accés a la ciutat, són:

- fins al 2035 construir 840.000 habitatges, el creixement més gran des de 1930, que implica incidència sobre el preu de mercat per l'increment d'estoc de l'habitatge
- percentatge significatiu d'habitatge social
- polítiques concretes d'ajuts, préstecs i garanties a la hipoteca
- models de tinença que possibiliten accés a determinats col·lectius combinant lloguer i propietat
- polítiques socials per a col·lectius més desfavorits en relació amb l'accés i tinença de l'habitatge; entre els més significatius

Què pot fer l'Administració pública per evitar desnonaments i llançaments. L'Administració pot revisar i començar a aplicar el marc legal europeu pel que fa a la moratòria dels desnonaments pels deutors de bona fe.

Amb una mica més de perspectiva:

- Pressió i incentius a grans propietaris d'habitatge buit perquè passi a ser habitatge assequible. No frena els desnonaments, però aniria compensant el mercat i posant habitatge a disposició.
- Regular i taxar el preu del lloguer ajuda a que en moments d'eufòria econòmica les coses no es disparin, facilita l'accés i té un efecte sobre el preu de venda, ja que el fet que els preus de lloguer siguin més o menys estables fa que el preu de venda no estigui tan subjecte a la bombolla.

En relació amb les accions que es poden dur a terme per millorar les condicions de vida de les persones que pateixen aquesta exclusió de l'habitatge, cal diferenciar entre serveis socials especialitzats i serveis socials bàsics. Una millora seria anar incorporant la intervenció amb persones sense llar des d'un model d'intervenció *housing first*, posar l'habitatge al centre de la intervenció.

Pel que fa als serveis socials bàsics, el model d'intervenció està enfocat a una població determinada, pobra i amb problemes associats a la pobresa. I avui en dia hi ha persones que accedeixen als serveis socials per solucionar problemes de lloguer, però treballen i no necessiten genogrames ni plans de treball. És un tema complicat perquè implica una reestructuració o un plantejament de fons important.

El *co-housing* i el règim de cooperativa són dues polítiques en les quals està tot per descobrir i implementar en el nostre context. Són importants i necessàries per a segons quins col·lectius. Hi ha un ventall de la nostra societat que pot tenir les característiques, la capacitat i la intenció de resoldre i gestionar el tema habitacional des del cooperativisme. Avui en dia és un espai que no té prou marc com per desenvolupar-se i és una part important.

2.

Podem fer una estimació de la incidència de les diferents formes d'exclusió habitacional? Les estadístiques no són precises, cal fer esforços des de l'àmbit local per completar les informacions a través dels serveis socials i de les entitats en contacte amb aquesta realitat.

Alguns estudis ens orienten sobre dades, no específicament de Barcelona sinó de Catalunya. Existeix un estudi de 2009 on es parla de 36.808 casos que correspondrien a alguna de les categories ETHOS. Caldria actualitzar les dades de l'estudi, perquè la situació ha empitjorat amb la crisi.

Una altra forma d'aproximar-se a aquestes realitats són les enquestes de condicions de vida, que s'usen també a escala europea, i que indiquen el risc d'exclusió i pobresa per dificultats d'allotjament i habitatge. Aquest risc es pot mesurar amb tres indicadors, a partir de l'habitatge:

- El que representa el cost de l'habitatge respecte dels ingressos familiars. Permet saber quines famílies suporten costos d'habitatge que clarament impliquen una situació de risc. El cost de l'habitatge no hauria de suposar més del 30% dels ingressos de les famílies, o fins i tot menys (entre un 10% i un 20%) en el cas de població amb ingressos més baixos. La relació ingressos-cost d'habitatge preocupa a escala europea: els ingressos mitjans de les llars baixen, les llars amb ingressos més baixos creixen, però els costos de l'habitatge es mantenen bastant estables (hipoteques i lloguers). La bretxa oberta durant la bombolla immobiliària entre cost d'habitatge i ingressos de les llars es manté, posant famílies en exclusió habitacional i altres en risc d'estar-ho.
- Taxa de sobreesforç en el pagament de l'habitatge. A escala europea se situa en el 40% dels ingressos de la llar, incloent-hi els subministraments. L'any 2013 el 10,3% de la població espanyola vivia en llars que suportaven aquest sobreesforç, i aquesta és clarament població en risc. Si es divideix la població per quintils de rendes, el sobreesforç de les rendes més baixes puja al 38,8%, i en les famílies que viuen de lloguer la mitjana espanyola és del 42,3%.
- Relació entre cost d'habitatge i taxa de pobresa. La taxa de pobresa relativa és el percentatge de famílies en una població determinada que tenen uns ingressos per sota del 60% dels ingressos mitjans de la població. La pobresa severa es refereix a les famílies que estan per sota del 40%. La taxa de pobresa de Catalunya del darrer any és del 20%. Aquesta taxa es calcula en base als ingressos de les famílies; no es té en compte el cost de l'habitatge. Si es resta el cost de l'habitatge dels ingressos, la taxa puja al 31,6% i al 40,4% a les llars llogateres. La relació cost habitatge - taxa de pobresa és una línia d'advertència a les administracions sobre les polítiques públiques a implementar.

En quina mesura l'habitatge protegit pot donar resposta a les necessitats de les persones i les llars més empobrides? L'habitatge protegit, a Espanya i a Catalunya, és aquell que s'ha construït per l'Administració pública o agents privats, en base a la concessió d'uns ajuts (concessió del sòl, concessió de subvencions, condicions financeres més favorables que les del mercat lliure, etc.). A canvi d'aquestes ajudes l'habitatge està subjecte a uns determinats preus i superfícies.

Aquesta fórmula de produir habitatge és pràcticament específica d'Espanya, no ha existit a la resta d'Europa, on la immensa població ha accedit a habitatges de caràcter públic o amb molta coincidència amb el sector públic i sobre sòls públics. El concepte d'habitatge protegit ha perdut credibilitat i prestigi des de la bombolla immobiliària perquè es va veure sotmès a una inflació dels preus molt semblant a la de preus del mercat. El concepte d'habitatge protegit com a habitatge per facilitar l'accés a la població amb ingressos més baixos es desvirtua.

L'habitatge protegit es va poder produir quan hi havia facilitats públiques, que ara han desaparegut del tot. En aquests moments no només tenim un concepte desprestigiat, sinó que, a més, no és real per la manca d'ajudes públiques.

L'habitatge protegit està vinculat a la disposició de sòl. A començament dels anys 2000 es van fer les reserves de sòl per a habitatge protegit. En qualsevol nova promoció d'habitatges, el 50% del sostre s'havia de destinar a habitatge protegit. La idea era que una part important del que es produïa a la ciutat no seguís les pautes del mercat, i tot i això va quedar contaminat pels preus del mercat. Ara les reserves de sòl seran una possible via de treball, però no la solució per a la ciutat.

No hi ha finançament per a l'habitatge protegit, ni ajudes públiques. La possibilitat que n'hi hagi a la ciutat de Barcelona és escassa en el futur.

Aspectes positius referents a l'habitatge protegit:

- La idea subjacent: hi ha d'haver una provisió d'habitatges fora del mercat, amb el preu controlat administrativament, per atendre les necessitats.
- Igualtat d'oportunitats i condicions d'accedir a l'habitatge.
- Desvinculació de l'ús especulatiu de l'habitatge.

Necessitarem el concepte d'habitatge protegit en el futur, perquè si no, moltes famílies no podran accedir a un habitatge. Criticar l'habitatge protegit és lògic i legítim i cal abordar els temes negatius que el van impregnar, però la idea subjacent de la seva funció s'haurà de mantenir.

Tot això s'insereix en el model polític d'una ciutat a través del Pla local d'habitatge: diagnosi de necessitats d'habitatge i desenvolupament de polítiques públiques per abordar-les (provisió d'habitatge protegit, públic; drets de superfície, polítiques de rehabilitació, ajuts públics, etc.) El Pla local d'habitatge és el marc de referència on s'ha de situar aquesta reflexió i on s'han d'incloure les estratègies i les polítiques.

Com a tendència de futur, la solidaritat urbana, concepte importat de França i inclòs a la Llei d'habitatge catalana. Tota ciutat catalana hauria de tenir un mínim del 15% d'habitatges d'ús principal destinat a algun tipus de polítiques d'habitatge (nova construcció, rehabilitació, etc.). El Pla local i els seus objectius són el que ajuda a dirigir les polítiques i a abordar les problemàtiques.

Barcelona clarament té dos tipus de problemes: els desnonaments d'hipoteques i els dels lloguers. Per a solucionar els de les hipoteques cal incidir en les estratègies de les entitats financeres perquè aturin de forma immediata els desnonaments, afavorida amb mesures sancionadores, però també arribar a algun tipus d'acord, facilitar des de l'Administració aquest diàleg per reconduir els préstecs.

Entre el 80% i el 90% de desnonaments de Barcelona són de lloguer. Si el lloguer és d'un banc, cal aplicar el mateix que s'aplica als desnonaments d'hipoteques. Si són lloguers de particulars, que són la majoria, és diferent, cal aplicar la mediació i els ajuts al lloguer. El pes d'aquests desnonaments no és mediàtic ni conegut, però és més important que l'altre.

La regulació del mercat de lloguer porta a la seva desaparició, perquè el propietari privat que no pot treure un rendiment del seu habitatge acaba venent-lo. A Espanya els lloguers estaven regulats fins la Llei de 1994, que els desregula perquè el mercat del lloguer estava desapareixent. A Alemanya, per exemple, el preu del lloguer, que és privat, es regula per barris i es decideix pels seus habitants. És un problema greu de la ciutat, ens remet a l'índex de pobresa de les persones en lloguer.

La riquesa del Tercer Sector és una riquesa a explorar al màxim per ajudar l'Administració a donar respostes pal·liatives o reconductores. En l'àmbit de l'habitatge s'haurà de perfeccionar la coordinació entre l'Àrea d'Urbanisme i Habitatge i l'Àrea de Serveis Socials.

Altres fórmules d'accés a l'habitatge més innovadores no són una alternativa, són complementàries. Són molt interessants, molt complexes de tirar endavant, per problemes urbanístics i de finançament.

3.

Podem fer una estimació de la incidència de les diferents formes d'exclusió habitacional? Segons la classificació ETHOS (European Typology on Homelessness and Housing Exclusion) a Barcelona hi ha unes 3.000 persones sense llar. En els darrers mesos hi ha hagut una relativa davallada de persones vivint al carrer, en part fruit de més recursos existents. Però el problema de fons, l'habitatge, continua.

Segons dades de l'IDESCAT, intentant fer una aproximació, hi ha 17.000 infrahabitatges a Barcelona i unes 20.000 persones vivint en condicions d'amuntegament (per sobre de les limitacions legals d'ocupació de l'espai segons els metres quadrats).

Pel que fa a les habitacions en relloguer, no hi ha dades estadístiques, però els serveis socials han detectat en els darrers anys un augment de les persones ateses en aquesta situació, a causa de la crisi.

El cas dels pisos sense subministraments és complicat, ja que formalment no existeix, més enllà d'alguns pisos ocupats (les ocupacions han anat a més pel nombre de desnonaments). Hi ha pisos on no estan declarats els subministraments, perquè s'han aconseguit de forma irregular i il·legal.

Existeixen a Barcelona 61.000 llars on no hi ha cap persona (en edat laboral) ocupada laboralment. Aquesta situació també es relaciona amb la pobresa, i es tracta de famílies i persones que no són les ateses habitualment pels serveis socials.

Pel que fa al sobreesforç per pagar l'habitatge, en teoria amb les estadístiques oficials moltes persones no s'haurien de considerar sota el llindar de la pobresa, però els índexs de pobresa real augmenten significativament quan s'aplica el cost de l'habitatge. Això deixa fora dels ajuts socials moltes persones, si només es considera el seu nivell d'ingressos. Cal tenir en compte fins a quin punt l'habitatge incrementa una mala situació econòmica i social de moltes famílies.

Com fer que les polítiques d'habitatge social no acabin generant barreres a qui més les necessita? Un tema important és incidir en els preus del mercat, i per fer-ho és necessari que hi hagi una reserva mínima. Les administracions haurien de buscar maneres d'aconseguir aquesta reserva també fora de la pròpia Administració (entitats o empreses disposades a invertir en un tipus d'habitatge protegit).

Cal anar en compte amb les polítiques d'ajuts. Les polítiques d'ajut al lloguer han tingut sovint un efecte inflacionista del propi preu de mercat i han estat contraproductives.

En aquest país durant molts anys s'ha alimentat la política de compra i pràcticament no s'ha fet habitatge de lloguer. Ara, però, constatem que hi ha persones grans que si estan resistint amb les pensions i sobrevivint en condicions relativament dignes és perquè tenen el pis pagat fa molt de temps, i això els ha permès viure en el seu propi barri i entorn.

Les sancions referents a desnonaments no s'estan cobrant. És molt difícil posar aquestes sancions als bancs, demostrar que el pis ha estat buit dos anys, i que porta dos anys en mans del mateix propietari i enfrontar-se amb un poder fàctic com els bancs, que generalment tenen més facilitats per pressionar que la pròpia Administració.

Altres fórmules alternatives, incentius:

- Els pisos buits presenten molts problemes, però molts dels que han estat desnonats no estan buits. Potser caldria insistir més amb la mediació, i intentar que els lloguers o hipoteques que no es poden pagar es transformin en lloguers socials. A Barcelona ha estat així en 350 casos amb la mediació de l'Ajuntament. Els ajuntaments, i sobretot el de Barcelona, tenen algunes possibilitats de pressió, però legalment és bastant limitat. S'han de buscar més les mediacions i les mesures que incentivin que els pisos no estiguin buits.
- Amb la població sense sostre els projectes de Housing First han de ser a llarg termini i de manera molt sostinguda.
- Polítiques d'habitatges sostingudes en el temps i importants pel que fa al volum en els propers anys. L'única política preventiva realment és destinar recursos a les polítiques d'habitatge.

Intervencions de les persones expertes i debat del grup

Podem fer una estimació de la incidència de les diferents formes d'exclusió habitacional?

- L'accés a l'Enquesta de condicions de vida podria servir per completar la informació de les diferents categories, i serien relativament fiables. Cal tenir en compte, però, que l'enquesta perd part de la població en situació de precarietat més important, com les persones amb molta mobilitat, que no arriben a entrevistar-se.
- Se sap el percentatge de persones i famílies que estan treballant però segueixen sent pobres? Actualment el fet de tenir feina no assegura poder pagar els subministraments.

- La Xarxa d'Atenció a Persones sense Llar fa un informe-diagnosi de la població sense llar que atenem a Barcelona, i existeix un debat obert sobre si les persones que viuen en habitacions de relloguer o en infrahabitats són susceptibles de ser comptabilitzades. Les actuacions haurien de ser diferenciades, tot i que el marc sigui un, per obtenir dades fiables i aplicables als programes per a persones sense llar o sense sostre.
- La frontera a vegades és difusa, i les situacions cada vegada més permeables. Les característiques per identificar les persones sense llar ja no són tan clares. Tot i això, cal distingir entre “sensellarisme” i risc d'exclusió habitacional o emergència habitacional.
- De les 3.000 persones sense llar que hi ha a Barcelona, algunes hi estan de manera consolidada però altres passen temporades (dies, mesos) en habitatge rellogat, compartint habitació, etc. Hi ha persones en exclusió severa i no considerades com a sense llar, tot i que el risc de quedar-se sense llar és evident.
- Segons l'estudi presentat, les persones amb més risc d'estar en el llindar de la pobresa són les que viuen de lloguer. Cal repensar això perquè es veuen afectades pels criteris utilitzats per incloure persones als programes. Moltes persones queden excloses pels criteris, una barrera artificial que ja existeix en altres àmbits.
- El document *Comforting Homeless* de la Comissió Europea dóna les directrius sobre com afrontar el “sensellarisme” a la Unió Europea. Gran part de les recomanacions van orientades a evitar la pèrdua d'habitatge, fet que demostra que gran part dels serveis socials estan atenent exclusió residencial. Cal dimensionar els problemes per donar-los solució.
- Fa poc ha sortit una convocatòria per atorgar, des de l'Ajuntament, 32 habitatges protegits per a col·lectius específics, però el 80% de persones ateses per les entitats no hi poden accedir per les condicions, sobretot perquè treballen. El nombre d'usuaris que treballen als quals atenem s'ha elevat, així com el nombre de persones en situació irregular. L'exclusió habitacional augmenta.
- A més de treballar amb dades actuals, cal fer-ho també amb projeccions (com es fa amb gent gran). Cal dissenyar polítiques d'accés a l'habitatge molt determinades, i seguir fent polítiques de protecció.
- Pobresa és no poder assolir uns certs estàndards d'accés a béns de consum. Exclusió residencial és no tenir on viure. L'exclusió social no sempre es dóna amb l'exclusió residencial, tot i que si es pateix exclusió residencial hi ha moltes possibilitats d'acabar en una situació d'exclusió social en un període ràpid. També és possible estar en una situació d'exclusió social sense exclusió residencial. Les categories ETHOS (European Typology on Homelessness and Housing Exclusion) no se centren en la pobresa o l'exclusió, sinó en l'accés a l'habitatge, que transcendeix el tema de la pobresa.
- Parlar d'exclusió habitacional va més enllà de la pobresa o l'exclusió social. Una persona que simplement necessita un suport a l'habitatge no és una persona sense llar.
- Cadascuna de les categories ETHOS-European Typology on Homelessness and Housing Exclusion (i altres que no hi arriben a sortir: joves que no es poden emancipar, gent gran, etc.) és una situació de risc de pobresa o exclusió social a causa de l'accés a un habitatge digne i adequat.

En quina mesura l'habitatge protegit pot donar resposta a les necessitats de les persones i les llars més empobrides? Com fer que les polítiques d'habitatge social no acabin generant barreres a qui més les necessita?

- Abans de les polítiques socials haurien d'estar les polítiques d'habitatge, que són les que han de donar resposta a aquestes problemàtiques. En no poder fer-ho (o no fer-ho adequadament) entren en joc els serveis socials i les polítiques socials pal·liatives de les mancances de la política d'habitatge. Cal posar aquesta diagnosi sobre la taula de la política d'habitatge i treballar complementàriament amb serveis socials i entitats socials. Amb una política pública d'habitatge públic suficient per atendre aquestes situacions no caldrien polítiques socials per pal·liar-les. Tenim mancances estructurals: parc d'habitatge adequat i política d'habitatge que incideixi realment sobre el tema.

- Una altra línia de política d'habitatge preventiva que evita el pas pels serveis socials són els ajuts directes a les famílies al pagament del lloguer, que s'implementen a tot Europa i fan més suportable el cost de l'habitatge.
- El problema estructural de l'habitatge públic i social és evident i condiona la resta. L'oferta és molt escassa comparativament amb les necessitats reals. Cal buscar fórmules, algunes originals i innovadores, i altres de més conservadores.
- Avui ens trobem amb persones que treballen i tot i així són pobres. Anys enrere, hi havia una classe mitjana que havia prosperat molt, uns treballadors més o menys qualificats i en unes condicions més o menys solvents que havien sortit de la pobresa gràcies al fet de tenir feina, i persones que per moltes raons no sortien de la pobresa i eren els clients habituals dels serveis socials. Això s'ha trencat. Actualment hi ha persones que treballen o tenen ajuts públics i segueixen sent pobres. La pobresa té una altra forma i la forma de mesurar-la, en funció d'una renda familiar mitjana disponible, tergiversa la realitat del que és pobre.
- La solució a l'habitatge passa per tenir una política d'habitatge públic que recuperi el retard que portem en inversió en aquesta matèria des de fa desenes d'anys, comparativament amb la resta de països europeus.
- El Pla local d'habitatge ha de parlar d'habitatge, però ha d'implementar qüestions al voltant del finançament i ha de parlar de marc legal. També ha de parlar de com arribar al 15% d'habitatge social, si podem tenir-lo a sòl públic, o com es va habilitant habitatge social que no sigui de titularitat municipal.
- La figura central del Pla local d'habitatge són tots els instruments que treballen harmònicament per aconseguir el dret a l'habitatge.
- El Pla de Barcelona ha passat per diferents fases. Tenir-lo ja és un pas per reflexionar col·lectivament sobre les necessitats d'habitatge des de totes les perspectives. Aquesta reflexió només s'havia fet en l'àmbit urbanístic.
- El percentatge de despesa en protecció en matèria d'habitatge a Europa és el més baix de tota la protecció social. Els grans gruíxos són en sanitat, ensenyament, seguretat, etc. El d'habitatge és molt baix a tot Europa (entre un 0,8% i un 1% del PIB). Catalunya no arriba al 0,2% del PIB. El debat sobre els recursos que es destinen a política d'habitatge no hauria de ser un debat post-pessupostari sinó pre-pessupostari. En els elements pre-distributius que farien que la població no arrenqui amb desigualtat hi ha l'educació, les rendes garantides de ciutadania o rendes mínimes i l'habitatge. I això implica pessupost i augmentar el 0,16% del PIB destinat a polítiques d'habitatge fins a situar-lo en ràtios més semblants a les mitjanes europees.
- Pel que fa als ajuts al lloguer, no són inflacionistes. Només va ser inflacionista la renda bàsica d'emancipació. Des que es van aplicar els ajuts al lloguer, els preus han anat baixant. No hi ha evidència empírica a Catalunya que els ajuts al lloguer hagin estat inflacionistes, tot i ser la crítica habitual.
- És diferent ajudar al lloguer a qui està a punt de perdre l'habitatge que fer un ajut.
- Els països on el lloguer es regula més directament és on hi ha més lloguer públic i intervé més directament en el preu dels lloguers també privats. El mercat s'ha d'ajustar.
- A Catalunya i la resta de l'Estat hi ha hagut especulació a tots els nivells, i se n'ha beneficiat la pròpia Administració pública, i això tenim l'obligació d'impedir-ho.
- Una part molt important de la classe mitjana s'ha empobrit i té moltes dificultats per accedir a l'habitatge. L'Administració pública té l'obligació de jugar un paper de moderació i no buscar els beneficis.
- L'habitatge no és bé de consum, és un dret i tothom ha de poder exercir-lo. Les alternatives poden ser molt variades per donar resposta a les diferents necessitats i possibilitats. Tenim com a eix vertebrador l'Administració pública que ha de jugar un paper de reguladora de preus.

- Cal tenir també una perspectiva de futur (d'aquí a 30-40 anys el 70% de la població viurà a grans urbs) i parlar d'accés a l'habitatge no només des de la necessitat immediata. Cal discutir el model de ciutat i el paper de l'Administració és bàsic per a aconseguir ciutats equilibrades social i territorialment.
- Als països escandinaus existeix la política del 20%, ningú paga més del 20% per l'habitatge. Per evitar que pugin els preus per les ajudes al lloguer cal una regulació del lloguer. A Suècia les associacions de llogaters pacten el preu cada any. Amb els darrers governs s'ha afavorit la compra per part dels llogaters, i ha estat un escàndol, perquè aquests diners provenen dels impostos de la ciutadania, i ara s'han venut a mans privades.
- L'habitatge protegit s'ha de convertir en habitatge assequible, en l'accés i la gestió-explotació (lligat amb la pobresa energètica). Les persones que necessiten habitatge assequible també necessiten subministraments assequibles.
- Les ajudes al lloguer, si s'utilitzen bé, poden ser una fórmula de mixtura social.
- A Barcelona costa generar sòl públic per a nou creixement. A més, hi ha habitatges protegits amb dret de superfície que passats els anys es converteixen en habitatges de compra.
- Un habitatge buit per un desnonament es degrada i si és ocupat irregularment per altres persones encara es pot degradar més. Parlem de polítiques d'habitatge però calen més polítiques actives per fer front a situacions com aquesta (canvi en normatives, pla d'ajuts per tenir cura de l'habitatge, etc.). És una qüestió de voluntat política.
- En relació amb els plans locals d'habitatge, hi ha un problema de competència entre els àmbits d'actuació municipal i els autonòmics. Es van fer una sèrie d'actuacions d'habitatge públic en poblacions arreu de Catalunya, i una gran part d'aquest parc d'habitatge està buit. Segurament el que no es va acabar de fer va ser la correlació entre necessitats reals de la població i la construcció de l'habitatge. Caldria engegar una col·laboració a l'àrea metropolitana o altres municipis propers a la ciutat que tinguin habitatge públic desocupat al qual des dels serveis socials no es pot accedir perquè el marc d'actuació és la ciutat de Barcelona.
- Amb perspectiva de futur, a Barcelona no hi ha espai per a construir, per tant cal fomentar la via dels ajuts d'una banda i, de l'altra, regular el mercat.
- El percentatge de lloguer a Barcelona, que és el més alt d'Espanya, és del 30% del parc. Del total del parc de Barcelona, el 2% és de lloguer públic: del Patronat i la Generalitat, i que gestionen conjuntament amb el Consorci de l'Habitatge.

A l'hora de fer el Pacte Nacional per l'Habitatge els temes de solidaritat urbana es van plantejar per municipis. El 15% d'habitatge protegit al qual s'hauria d'arribar inclou entremig els ajuts al lloguer, els habitatges privats que estan en lloguer protegit, les ajudes a la rehabilitació vinculades al fet que l'habitatge es destini a lloguer social, etc. Es van aplicar mesures segons els recursos pressupostaris disponibles.

L'àrea metropolitana és un tema fonamental, ja que Barcelona fa anys que no resol el seu problema d'habitatge perquè els preus expulsen població i perquè no es pot construir prou. Barcelona no ha construït mai prou habitatges per a les seves necessitats perquè no té espai. Existeix un Consorci Metropolità de l'Habitatge, però hi ha un problema greu de solidaritat entre municipis (que alhora tenen els seus propis problemes). Urbanísticament la perspectiva ha de ser metropolitana, però cada municipi vetlla pels seus recursos municipals.

Pel que fa a municipis que van construir habitatge protegit i ara el tenen buit: les promocions que no es van vendre abans de la crisi, no es van vendre després per manca de crèdit per part dels bancs. Les empreses públiques i privades van baixar preus o van passar els habitatges a lloguer, però moltes han trigat massa a fer-ho i l'habitatge segueix buit i deteriorant-se. Els municipis, amb una reflexió pròpia, van decidir fer aquestes promocions, amb estimació de necessitats (calia acreditar-les). En aquell moment hi eren, però en el mercat de l'habitatge hi ha molts canvis des que es pren la decisió de construir-lo fins que es construeix.

Creuen que promoure habitatge amb serveis comuns o habitatges comunitaris (co-housing) o en règim de cooperativa pot ser una millor política que la que s'orienta només a donar suport?

- Hi ha diferents tipus d'habitatge. A Barcelona tenim habitatges amb serveis per a gent gran, i això és una fórmula.

Hi ha un altre moviment, sobretot en els països nòrdics, que ara s'està estenent, els habitatges autogestionats, amb diferents fórmules de tinença (cooperativa, etc.). Hi ha persones grans implicades, que sovint viuen en habitatges inadequats i volen canviar a un habitatge on puguin accedir fàcilment i decidir qui i com té cura d'elles. Cada vegada hi ha més associacions i cooperatives que decideixen com viure, com ha de ser l'habitatge, quines activitats compartir. És una alternativa molt atractiva per endarrerir o evitar l'atenció domiciliària o la residència.

També hi ha *co-housing* autogestionat amb persones de diverses edats. Comparteixen espais comuns i es responsabilitzen de les compres i la cuina de manera col·lectiva.

Com a política d'habitatge fa que hi hagi més mobilitat en el mercat d'habitatge, perquè la gent gran que va a viure en comunitat deixa habitatges lliures que habita de nou la gent jove. Aquestes polítiques no són només aplicables a persones amb pocs recursos.

L'urbanisme i els serveis socials han de treballar plegats. A Suècia, a la llei de serveis socials dels anys 80 es va incloure una mesura estructural: quan es fa un pla urbanístic, és obligatori consultar els serveis socials, per la seva experiència social i coneixement de les comunitats i de cada barri.

Cobertura de necessitats bàsiques (alimentàries)

Els ponents que va introduir el tema van ser: Manuel Aguilar (sociòleg, Universitat de Barcelona), Albert Sales (coordinador del grup de treball Pobresa) i Marta Llobet (coordinadora grup de treball Acció Comunitària).

Com a expertes i experts convidats hi van assistir: de l'Institut Municipal de Serveis Socials: Patrici Hernández Claret (cap del Departament de Serveis Socials Bàsics) i Elisabeth Barbarà (directora del centre de Serveis Socials de Roquetes); del Departament de Persones Vulnerables: Carme Fortea, responsable del Departament; de l'Estratègia Compartida Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, Projecte tractor "Barcelona Garantia Social": David Jové i Antònia Giménez, de Creu Roja a Barcelona, i del Pla Buits, Miquel Reñé, director del Projecte Buits, Àrea d'Habitat Urbà.

Síntesi de l'exposició

1.

Segons la Llei de serveis socials de Catalunya, els serveis socials s'ocupen de les necessitats bàsiques i les necessitats socials (concepte molt ampli i ambigu). Conceptes importants a tenir en compte:

- Les necessitats bàsiques (cobertura immediata d'alimentació, roba, accés a habitatge, etc.) normalment s'aborden amb diners. Hi ha una forta associació entre necessitats relacionades amb objectes materials i els diners, i que es relaciona amb el que demanem: sistemes de garantia d'ingressos, pensions, prestacions per atur.

És cert que els serveis socials han de fer alguna cosa en relació amb les necessitats bàsiques, però el gruix de necessitats bàsiques s'aborden per altres vies: o bé de manera autònoma (les persones que tenen un salari) o bé, majoritàriament, amb pensions, prestacions per atur, etc. que formen un dispositiu politicosocial molt més ampli que els serveis socials.

La connexió entre necessitats bàsiques i socials a vegades s'ha donat per massa evident. Però la lògica d'abordatge de les necessitats bàsiques i la d'abordatge de les necessitats socials són diferents, així com el tipus de qüestions que cal fer, i en molts casos els públics o poblacions. Hi ha persones que tenen necessitats bàsiques per cobrir però no tenen necessitats socials, i viceversa. Quan al 1987 França va decidir posar en marxa la renda mínima d'inserció, algunes de les persones que van participar en els estudis previs deien que era un error confondre que les persones que necessitaven inserció eren les mateixes que les que necessitaven renda mínima. Algunes necessitaven les dues coses, però no totes. Cal tenir cura amb el discurs que la renda mínima i la inserció van sempre juntes.

- Històricament hi ha hagut tres grans models de renda mínima per cobrir necessitats bàsiques:
 - a. Segle XIX i principi de s. XX, prèvia a l'Estat del benestar. Responia a un model de beneficència pública per atendre les persones pobres, infants abandonats, etc. i de petits mecanismes de control molt propers de les persones en situació de pobresa, on algú que les coneixia decidia si se les ajudava i com.
 - b. El salari. Ha dominat els estats del benestar clàssics, des de la Segona Guerra Mundial fins als anys 70-80. Articulat al voltant de la creença que hi hauria plena ocupació per als caps de família, amb un salari suficient per mantenir la cobertura de necessitats bàsiques de la família. Es creen sistemes, normalment contributius, que protegeixen aquelles persones que quedin sense salari temporalment i que estan relacionats amb el salari anterior, com una substitució del salari en situacions concretes.
 - c. Dispositiu de xarxa perquè tothom que estigui per sota d'un mínim tingui accés a una prestació econòmica per cobrir aquest mínim. Model de prestació econòmica, complementària de les contributives, i dirigida normalment a una petita part de la població que no participava en l'ocupació estàndard.

En els darrers 30-40 anys els sistemes s'han començat a adonar que la idea que la feina assalariada, fixa, a temps complet i amb un salari és suficient per cobrir les necessitats bàsiques i serà el model majoritari de feina i d'ocupació, és una cosa del passat. Això s'aplica a una gran part de la població, però una altra part de la població, fins i tot en els països més exitosos, no ho podrà fer. Els sistemes de renda mínima s'han anat reconfigurant amb la lògica que no és només un sistema de garantir un mínim d'ingressos a la part exclosa dels mercats de treball ordinaris, sinó que és a més una forma de mantenir una franja del 10-15% de la població, fins i tot població que treballa, i a la qual se li complementen els ingressos procedents del salari amb prestacions econòmiques amb diversos models.

El debat a l'Estat espanyol està molt endarrerit, perquè encara estem entre els models del s. XIX i el s. XX. Cal pensar les eines amb les quals treballem i si responen a la realitat. Actualment les necessitats no només estan en qüestió per a un segment exclòs de la població, sinó per a sectors importants de la població que poden tenir feina.

- Suport alimentari. Hi ha diferència entre la lògica de la intervenció pública i la del sector voluntari o Tercer Sector. La intervenció pública ha de respondre a una lògica de drets (les persones que compleixen unes característiques més o menys objectivables tenen un dret exigible que se'ls proporcioni determinades coses) o, quan no pot ser un dret, ha de ser una prestació en règim de concurrència, que no vol dir discrecionalitat, sinó que hi ha un límit (de prestacions, beques, etc.) i s'ha de permetre accedir-hi als ciutadans que estiguin en una situació de necessitat definida.

El Tercer Sector sí que pot aplicar certa discrecionalitat, ja que la seva acció és voluntària i per tant podrà discutir internament quins són els criteris d'acció, però té la llibertat de decidir com atorga i distribueix els seus suports. En molts terrenys a vegades els serveis socials actuen com una ONG de titularitat pública. Entre diferents administracions (i fins i tot dins la mateixa Administració) els criteris d'atorgament i d'oferta poden ser molt diferents.

Per exemple, els bancs d'aliments no són una eina d'acció pública per garantir les necessitats bàsiques, però són absolutament legítims dins del Tercer Sector, i poden tenir un paper important en l'abordatge de les necessitats socials (creació de xarxes, contacte entre la gent, formes de cooperació entre les persones, etc.).

2.

Presentació de la síntesi d'una recerca realitzada l'any 2014 sobre accés a l'alimentació per part de persones vulnerables. Va ser un treball qualitatiu als diferents punts on es poden satisfer les necessitats alimentàries de menjar preparat, amb la intenció de captar l'efecte subjectiu d'aquests serveis sobre les persones usuàries. No poder satisfer amb autonomia les necessitats alimentàries, pel fet de ser molt bàsiques, genera incomoditat. Per tant, les persones que han d'accedir a determinats serveis fan un procés de presa de consciència de la profunditat de la seva situació de pobresa. Aquest procés és difícil d'abordar amb enquestes i treball quantitatiu, per tant es va treballar l'aspecte qualitatiu al carrer, als menjadors públics i d'entitats, i als punts de repartiment on diferents entitats de tot tipus reparteixen menjar preparat. Es va concentrar l'activitat a les estacions de Sants i del Nord, entrevistant tant persones que repartien menjar com persones usuàries.

En el marc teòric, en el procés de presa de consciència de la situació de pobresa hi ha un procés de desqualificació social en el qual hi ha persones que es troben en una situació de fragilitat social que no entren en contacte amb serveis assistencials, ni públics ni privats, perquè hi ha una consciència de problemes econòmics, però també grans reticències a acceptar ajuda. D'aquesta posició de fragilitat es passa a una posició de dependència, no en el sentit clàssic de dependència dels serveis socials, sinó dependència temporal per rebre ajuda d'algun tipus. Més tard hi ha una fase de ruptura, quan la persona, després de molts fracassos personals i de l'assistència rebuda, trenca per diverses raons amb els vincles que tenia amb entitats o referents socials.

Es va intentar estudiar quin efecte tenen les maneres de proporcionar alimentació sobre aquest procés de desqualificació social, i les diferents metodologies que existeixen, a fi d'intentar mostrar que no tot val a l'hora d'alimentar les persones. Algunes evidències i alguns resultats:

- Els menjadors més institucionals generen unes barreres per a les persones en fase de fragilitat. El fet d'anar al centre social de primària ja és un pas, però acceptar l'ajuda alimentària és un pas relativament dur. Per a totes les persones entrevistades que portaven una trajectòria d'escassament un parell d'anys amb una situació econòmica més o menys normalitzada, el moment de començar al menjador era un moment extremadament dur. Ho identifiquen amb l'imaginari dels menjadors per als pobres, identifiquen les persones que estan al voltant com a persones que realment sí que tenen problemes, no com elles, que únicament tenen un problema econòmic.

Això xoca amb els protocols que estableixen que els menjadors, en aquest cas els municipals, serveixen per proporcionar alimentació a aquelles persones que no només no tenen els diners, sinó la infraestructura per cuinar i conservar els aliments i que a més acumulen alguna problemàtica addicional. En els últims temps, com que no hi ha altres recursos, s'ha obert el menjador a persones que tenen estrictament un problema econòmic. I s'està donant la targeta de menjador a gent que en realitat el que necessita no és un menjador, sinó diners.

Amb les persones que ja estan en situació de ruptura després de xocar molt amb els diferents sistemes o modalitats d'assistència, aquests menjadors també generen una barrera, que d'altra banda és natural per les metodologies establertes: es requereix una assistència, un treball, i hi ha un nombre indeterminat de persones a la ciutat en aquesta situació de ruptura, moltes d'elles sense llar, que difícilment poden acudir a aquests serveis, per diverses raons, entre elles pors i mites que no s'acaben de desmentir. Moltes persones sense papers no volien passar per cap circuit assistencial per no tenir problemes. Tenen identificat tot l'itinerari que han de fer sense que ningú els preguntés res.

Una petita part de les persones que acudeixen als menjadors ho fan des de fa relativament poc temps, però sobretot hi ha persones que porten molt temps en situació d'atur de llarga durada, amb una consciència plena de tenir un problema econòmic i d'aïllament social molt important, i sobretot molt vinculat a una situació habitacional desastrosa: talls d'aigua, gas i llum, habitatges ocupats, habitacions rellogades sense dret a cuina, pisos en situació d'amuntegament, etc.

- Iniciatives que reparteixen aliments al carrer o generen espais on donar menjar. Es van identificar, entre els diferents grups, diferents perfils:
 - Persona que té clara la frontera entre el donant i el receptor. És un perfil que acaba generant molts prejudicis.
 - Persona que se sent incòmoda repartint menjar però assumeix que no hi ha alternativa perquè sinó, aquestes persones no menjarien.

Hi ha un risc amb els repartiments de menjar de bona voluntat, perquè moltes de les persones que repartien menjar ho feien però sentien que no servia per a res, perquè hi ha moltes persones que ho necessiten però també moltes que se n'aprofiten. S'identifica l'alimentació com una necessitat tan bàsica, que si algú s'apropa a demanar menjar ja s'entén que tota la resta ha fallat. Per tant qualsevol aspiració a un tipus de consum, a triar el que es menja o que no agradi quelcom que t'han donat, genera una rumorologia que en les situacions analitzades era majoritària.

- Fonts d'ingressos de les persones que acudeixen a l'assistència alimentària. En el cas dels que tenien seguiment social i estaven en menjadors institucionals, en general hi havia sempre alguna font d'ingressos, perquè se'ls ha fet un acompanyament per accedir a ajudes, però en el cas de les persones que anaven als menjadors no institucionals, les fonts d'ingressos eren molt diverses, en general activitats il·legals o recollida de ferralla. En molts casos el problema era d'accés a una ocupació i una font d'ingressos, perquè moltes d'aquestes persones no tenien problemes socials afegits.

La conclusió és que hi ha una mutació de la manera com es fa aquest tipus d'assistència social que consisteix a acabar donant menjar a qui realment necessita renda. En l'aspecte comunicatiu o de connexió amb la ciutadania és fàcil, perquè en la nostra activitat quotidiana també és molt habitual donar menjar a qui necessita diners. Entre el voluntariat que està sorgint de l'evident necessitat per cobrir aquest forat, hi ha també aquesta percepció, que genera una barrera entre donants i receptors.

3.

Presentació de la síntesi d'una recerca realitzada a Montreal a partir de les experiències de suport alimentari. Aquesta recerca es va fer a través d'entrevistes a persones vinculades a diferents experiències (totes elles de tipus comunitari) d'una banda, i de l'altra amb organitzadors comunitaris, de centres de salut i de serveis socials, que fan una tasca central en relació amb aquest tipus de pràctiques de suport alimentari.

Cal definir i consensuar què és la inseguretad alimentària, i a partir d'aquí veure quines persones són subjectes que poden necessitar suport alimentari. Segon l'Organització Mundial de la Salut, la inseguretad alimentària fa referència a la manca de condicions de les persones o famílies que no tenen accés en tot moment (físic, econòmic i amb dignitat) a una dieta segura, nutritiva, d'acord amb les preferències culturals que permetin satisfer les necessitats alimentàries i viure d'una manera sana i activa. Des d'aquí sorgeixen experiències connectades amb reconèixer la inseguretad alimentària. A la inseguretad alimentària s'hi arriba per moltes i diverses raons, però bàsicament per esdeveniments de la vida que tenen una incidència negativa en la renda (mort d'un familiar, pèrdua de treball, malalties, pèrdua d'habitatge, etc.).

L'experiència del Quebec diferencia dos tipus de pràctiques:

- Tradicionals.
 - a. Llocs on es facilita l'alimentació a les persones, fonamentalment amb aliments dels Bancs d'Aliments. Poden ser parròquies o algunes entitats equivalents del Tercer Sector en l'àmbit del barri.
 - b. Bons de compra d'aliments: es facilita una targeta amb una quantitat de diners i les persones els poden bescanviar per aliments. La diferència amb el cas anterior és que en aquest cas trien i en l'altre no sempre poden triar.
 - c. Sopes populars, equivalents als menjadors socials.
 - d. Cistells de Nadal, equivalents al Gran Recapte, que faciliten que en un moment de l'any la gent que està en situació d'inseguretad alimentària pugui rebre alimentació.
- Alternatives. Neixen sobretot a partir dels anys 80 amb la crisi que s'identifica també com a alimentària. En algun cas són experiències que neixen de l'auto-organització de la gent. En altres casos neixen perquè en certa manera es donen aliances entre el sector públic i el Tercer Sector (sobretot del moviment comunitari).
 - a. Cuines col·lectives. Neix a l'any 1982 amb dues dones que són usuàries del Banc d'Aliments i que volen deixar de ser-ho. Es posen a cuinar juntes i com a conseqüència s'acaben repartint el menjar. Inicialment els productes continuen venint del Banc dels Aliments, però mica en mica van trobant formes per deixar de dependre'n i trobar altres vies per aconseguir els aliments a baix cost. Les cuines col·lectives són bàsicament grups integrats per unes 10-12 persones que es troben, es reuneixen, compren juntes, cuinen juntes i reparteixen tot el que cuinen. A l'entorn de la cuina es treballen hàbits d'alimentació. Al llarg del temps han permès que apareguessin cuines de diferents tipus: algunes treballen més temes dietètics, l'alimentació de persones amb necessitats especials (diabetis, obesitat), cuines d'alimentació ètnica o diversa, etc.
 - b. Grups de compra. Són famílies o persones que s'agrupen i incrementen el seu poder de compra. Compran directament al productor, abaratint el cost del producte. Tenen productes de primera qualitat, segons la seva tria, però amb un cost molt baix.

En les dues experiències anteriors, és molt important l'emmagatzematge, i aquí entra el sector públic o el Tercer Sector. En el nostre context, sovint trobem la rigidesa de la normativa, que potser cal modificar per permetre per exemple tenir un congelador gran per als productes que la gent compra i cuina i no poden emmagatzemar a casa.

- c. Horts col·lectius. Diferenciats dels que sovintegen aquí, que són més aviat comunitaris (la gent s'agrupa, però cadascú cultiva la seva parcel·la). Allà es diferencia entre horts comunitaris i

col·lectius. Els horts col·lectius sorgeixen al Quebec de la mà de les entitats, que veuen les dificultats d'alimentació d'algunes persones. Es treballen de forma col·lectiva, tot es reparteix entre tothom.

- d. Restaurant popular. Similar a l'experiència del Mescladís, d'inserció sociolaboral i a partir d'aquesta experiència de formació, de càtering, de restauració, etc. Es tracta d'un restaurant obert a tothom, amb un preu realment popular (2,5 \$) perquè hi puguin accedir sobretot les persones amb necessitats especials, però també estudiants i joves que hi van pels preus. Hi ha dues modalitats: un preu per a tothom, i un preu solidari, que és superior i que serveix d'aportació per poder mantenir el projecte.
- e. Tallers conjunts entre pares, mares i infants per treballar els hàbits d'alimentació. Aquesta alternativa neix conjuntament a les escoles.

Les experiències alternatives neixen de qüestionar les experiències tradicionals. Algunes diferències entre unes i altres pràctiques:

<i>Tema</i>	<i>Pràctiques tradicionals</i>	<i>Pràctiques alternatives</i>
Concepció del subjecte	Assistit i dependent	Actor, amb iniciativa i capacitat de poder anar més enllà i qüestionar
Principi d'acció	Ajuda	Solidaritat
Finalitat	Facilitar ajuda alimentària per acabar amb la inseguretat alimentària	Aconseguir la implicació, l'apoderament i el desenvolupament social i comunitari dels territoris
Acció	Compassiva, tutelar, discrecional i moltes vegades individualitzada	Lògica de drets, sense contrapartides i, sobretot, que es facilita de forma col·lectiva
Efectes	Mantenen l' <i>status quo</i> i sobretot l'aïllament social de les persones	Afavoreixen la creació de relacions, de vincles i la presa de consciència

Com a conclusió, l'experiència del Quebec és interessant perquè com a conseqüència de sorgir les pràctiques alternatives, les tradicionals també han canviat. És a dir, el qüestionament no només ve per part dels subjectes i la investigació i recerca, sinó també dels mateixos Bancs d'Aliments, que internament van començar a qüestionar quin sentit tenia el que estaven fent. Ara, al Quebec, els Bancs d'Aliments donen suport a algunes d'aquestes pràctiques alternatives, com els grups de compra. Hi ha relació entre les unes i les altres.

L'acció contra la inseguretat alimentària requereix d'un enfocament global que contempli totes les dimensions: social, econòmica, cultural, ecològica i política, i no només social. Aquest enfocament global connecta amb un enfocament de tipus integral, perquè la situació d'inseguretat alimentària no fa només referència a l'accés als aliments, sinó que apel·la també als drets socials, la integració, la cultura i l'educació per a l'alimentació. Per tant, és bastant més ampli que l'accés als aliments.

S'ha de poder fer recerca, sobretot una que expliqui els efectes de l'ajuda alimentària sobre les persones, i per això cal preguntar a les persones, per saber com ho viuen i com se senten, en la línia de la recerca que presentava l'Albert Sales.

És interessant veure també un altre element: d'una banda, com s'han creat, també al Quebec, agrupacions, taules de concertació i estructures de partenariat. En aquests moments, existeixen l'Agrupació de Cuines Col·lectives, que agrupa 1.400 cuines col·lectives de tot el Quebec, l'Agrupació de Compra Compartida i l'Agrupació dels Jardins Col·lectius. Es poden trobar dos tipus de lògica: un territori amb diferents horts sense connexió entre ells, o una agrupació entre ells i que diferencia entre les persones que hi van a comprar els productes i les que estan a l'hort per una necessitat bàsica. Cal posar en relació les diferents experiències perquè les pròpies persones decideixin els principis, promoguin i assessorin la creació d'altres horts. També està present la lògica territorial comunitària: a diferents territoris

s'han anat creant diferents experiències encadenades unes amb les altres. Per exemple, inicialment es va crear una cuina col·lectiva, de la qual va sorgir un grup de compra compartida, del qual en va sorgir un altre, i a partir d'aquí un o dos horts comunitaris, i tot està entrelligat i pivota a l'entorn d'una organització comunitària del territori. Per tant formen part del projecte de desenvolupament comunitari l'alimentació, l'habitatge, l'educació, la cultura, etc.

La figura de l'organitzador comunitari és central i important. Fa de nexa entre allò públic i el Tercer Sector (és un organitzador comunitari del sector públic, en aquest cas situat al centre de salut i serveis socials) i aglutina les 40 organitzacions del territori per posar en marxa una experiència d'aquest tipus.

Intervencions de les persones expertes i debat del grup

- En els serveis socials municipals, que han tirat endavant els menjadors socials, també hi ha interrogants plantejats. El gran creixement que hi ha hagut els darrers temps en el nombre de places de menjadors socials respon a la necessitat de donar una sortida immediata a una cobertura de necessitats.
- No s'hauria de potenciar aquesta pràctica, caldria anar en la direcció de la renda garantida per donar suport a les famílies i persones que van als menjadors socials. Aquests menjadors van néixer per donar suport a persones sense llar, però s'han anat ampliant perquè sovint els serveis socials no disposen de prou recursos i facilitar l'alimentació a una família li pot permetre pagar altres despeses (lloguer, etc.).
- Plantejar un gir tan important en la concepció de la intervenció dels serveis socials requereix temps, els processos són llargs, i cal orientar-los i afrontar-los des del territori.
- Actualment als menjadors socials per als col·lectius amb més necessitats hi ha 1.550 places d'alimentació, deixant de banda les que ofereixen les entitats. El canvi de reduir places d'alimentació diària per poder destinar els recursos a altres activitats és difícil. Com han fet aquest pas al Canadà?
- Hi ha un sistema de prestacions que s'ha anat reduint. L'Ajuntament dóna cobertura a allò que la Generalitat no cobreix, i això és una contradicció perquè cobrim el que hauria de cobrir una política de país. S'articulen protocols i aplicatius, però fa la impressió que no avancem, perquè d'una banda sembla que estem objectivant, posant criteris, però també sembla que estem tapant coses, i cal fer autocrítica en aquest sentit.

Hi ha una necessitat i hem de respondre de manera ràpida i ens hem organitzat, i tenim un sistema d'organització ràpida i cada vegada millor, a l'Ajuntament, però que ens porta a poca cosa. Les necessitats bàsiques s'han de cobrir des d'una altra banda, i mentrestant els serveis socials hi donen resposta pagant subministraments, etc. Hi ha altres experiències una mica diferents, s'intenta fer un treball conjunt amb el territori, però no es poden crear bancs d'aliments cada vegada que un se satura, així que cal fer un treball de pensar conjuntament, Administració, veïns, entitats, etc., intentant fer un diagnòstic. Es posen diferents experiències en funcionament, una d'elles és la dels aliments: aprendre maneres saludables i econòmiques de cuinar, mirant de no crear una dependència. Això no dóna resposta al menjar de cada dia de les famílies, però els dóna una dimensió diferent que la d'anar cada dia a recollir els aliments.

El treball comunitari des de l'Administració pública caldria plantejar-lo dissenyant, implantant i fent seguiment de forma més col·lectiva. El treball comunitari no és delegar a les entitats, s'ha de fer un gran canvi.

- Pel que fa l'enfocament de drets, des del Tercer Sector en general hi ha una voluntat de treballar en aquesta línia, i això cal recollir-ho com una bona pràctica. S'ha fet un model bastant mixt, però poc innovador. S'ha treballat afegint algunes coses al model tradicional, però no grans innovacions, i potser és el moment de fer-ho.

Potser no hem estat molt innovadors, però sí que s'ha intentat treballar més des del vessant comunitari, i a vegades ens hem trobat amb un enfrontament amb l'Administració, que té un model d'actua-

ció que ha de seguir tothom, sigui Tercer Sector o Administració pública. Això en general, perquè en l'àmbit del territori i en el dia a dia, la relació amb els serveis socials de base és totalment diferent. Caldria poder treballar conjuntament alguns aspectes.

- És important tenir un pla amb diversos actors. Exemples com Creu Roja, Càritas i el Banc dels Aliments han fet el mateix procés del Tercer Sector, han passat de la caritat a la solidaritat. Cal preveure a curt, mitjà i llarg termini com fer aquests passos. És cert que s'ha de fer molta recerca, i analitzar-la, però també cal actuar i intervenir a temps.
- El Pla Buits, cedir els espais a les entitats, té sentit quan els espais s'omplen d'entitats i de persones (actualment hi ha 12 espais i més de 200 persones implicades). El Pla Buits no és el projecte en si a nivell municipal, sinó els projectes i la gent que els mouen, fonamentalment perquè es torna al ciutadà el protagonisme real. Durant anys els ciutadans han estat usuaris. La diferència ara és que les persones no són usuàries, sinó protagonistes.
- Quan una persona no pot respondre a les seves necessitats bàsiques, cal tenir clar que això li genera un estat emocional determinat, que es pot convertir en una barrera per accedir als recursos. Valdria la pena matisar quan parlem d'iniciatives i experiències, perquè potser volem equiparar coses que no són equiparables. Podem parlar també d'una necessitat bàsica que és la higiene, podríem anar avançant en aquest tema, de manera que si s'acaba convertint en un problema de ciutat ho tinguem present. Potser es podrien fer servir els centres municipals d'esports perquè la gent s'hi pogués dutxar, etc.
- És evident que continuen existint els dos tipus de pràctiques, les tradicionals i les alternatives. El fet de l'emergència de pràctiques alternatives no vol dir una supressió de les altres. De fet a Montreal i al Quebec hi ha menjadors socials sobretot per a persones sense llar. La creació d'aquestes pràctiques alternatives en certa manera planteja un qüestionament i ha implicat modificacions en els menjadors socials, també, a partir de la pressió que exerceix la creació d'altres tipus d'experiències, i perquè els propis usuaris, si participen en un tipus d'experiències i en un moment donat retornen a les altres, hi tornen amb una actitud diferent.

En cap cas el Quebec és el paradís, hi ha hagut un canvi de govern liberal, han aplicat polítiques d'austeritat i estan reformant el sistema de salut i serveis socials d'una manera dràstica. És cert que des dels anys 80 treballen amb aquestes experiències alternatives i que el moviment comunitari local és molt peculiar i idiosincràtic del Quebec. El que trobem aquí és d'una banda el moviment cooperatiu, les entitats d'iniciativa social, el Tercer Sector, etc. i de l'altra, els moviments socials; allà hi ha una certa fusió. Els moviments socials integren aquests tres nuclis i això implica que des dels anys 80 fins ara hi ha hagut estratègies del Tercer Sector de fer taules de concertació prèvies abans de negociar amb l'Administració. Això pot implicar que les entitats petites no tenen tanta presència com les més grans, però també té l'avantatge que no es competeix tant per licitacions, recursos, etc.

Pel que fa al treball comunitari en relació amb el Tercer Sector, l'Administració pública, etc., de l'experiència del Quebec trobem organitzadors comunitaris tant en el sector públic com en el moviment comunitari. I són diferents i fan funcions diferents, per tant hi ha un reconeixement del treball i la metodologia d'acció comunitària com a necessària i important.

Algunes d'aquestes experiències, com la dels magatzems solidaris, la impulsa un organitzador del centre de salut i serveis socials que aglutina 40 entitats que posen en marxa un magatzem social on hi ha serveis públics i Tercer Sector. El magatzem l'utilitzen la unitat de dietètica per fer assessorament i informació a la població, l'oficina de drets dels consumidors, s'hi fan trobades de cuina específica perquè la gent en situació d'aïllament es pugui trobar. L'organitzador comunitari pivota amb voluntariat i amb les entitats del moviment comunitari.

Pel que fa al buit de recerca, l'experiència del Quebec s'explica per l'aliança entre la Universitat, l'Administració pública i el Tercer Sector. A mesura que es fa recerca i es dona a conèixer la veu de les persones que utilitzen els serveis es comença a fer el replantejament.

- Tant a l'Administració com al Tercer Sector hi ha un buit en un tema fonamental, la recerca. S'han fet estudis amb aspectes molt acotats i limitats però cal obrir i no quedar-se en estudis parcials, sinó

més generals. Cal saber també les actuacions que es fan des dels diferents sectors, per dimensionar la situació, no només en consideracions econòmiques, sinó d'altres aspectes: educatius, foment d'hàbits, part qualitativa, etc.

- Pel que fa a la recerca, el problema no és la quantificació, sinó donar veu a qui necessita parlar, i ser canals per fer aflorar realitats que ja existeixen. El que pot aportar la recerca és una mica de llum sobre la batalla ideològica, perquè estem en un moment de retrocés d'unes modalitats d'assistència i d'avenç d'unes altres. No és casual que hi hagi un retorn a l'assistència alimentària en forma de bons alimentaris, de menjadors socials, etc. És un efecte clar d'unes polítiques concretes de desprotecció social.
- Hi ha una sèrie de mesures que durant gran part del segle XX havien quedat en l'oblit a Europa i bona part de l'Amèrica del Nord. Aquest retorn al control social de la gent en situació de marginalitat a través de dosificar i fragmentar els ajuts és un retorn ideològic, i estem perdent la batalla, perquè l'Administració municipal assumeix el problema. Barcelona pot tenir els comptes sanejats, però hi ha uns límits. L'assistència alimentària a necessitats bàsiques és un pou sense fons si la gent no té diners, i a més hi ha situacions estructurals que no se solucionen.
- En l'àmbit de la recerca, de discurs polític, de praxi professional, hi ha d'haver un replantejament de model i una batalla ideològica, i hem de ser capaços d'explicar quines són les motivacions i les maneres de prendre decisions de les persones en situació de vulnerabilitat, i acabar amb els tòpics, al voltant de la dependència, que hem estat massa benèvolts amb els serveis socials en els darrers anys.
- Quan parlem de models de transició i transformació, cal tenir en compte que tot és qüestió de tensions i incidència política d'un sector sobre els altres. Tenim quatre nivells:
 - El model paradigma de relacions socioeconòmiques, on poc es pot fer.
 - El polític, en el qual cal fer un replantejament de quina és la funció final dels serveis socials i quina és la distribució entre el municipi i l'Administració autonòmica o estatal.
 - Transició cap a unes metodologies més apoderadores: hi ha actuacions més concretes. No és el mateix un menjador de 200 persones que un de 25 on a més es poden acollir diversitat de perfils. Cal transformar-los, calen plans de transició: menjadors molt més petits, d'entitats, on a més les persones realitzen activitats dins del menjador, s'impliquen en la gestió, en servir les taules d'una manera voluntària, dinamitzada, etc. D'altra banda, si el problema és la conservació dels aliments i cuinar-los, en lloc de muntar un menjador potser seria millor una cuina i utilitzar els diners del càtering per pagar a persones que dinamitzin els espais amb tasques.
 - La praxi professional. Parlem com si totes les persones que estan a primera línia tinguessin la mateixa manera de veure les coses. A les persones que estan fent treball social i educació social, els hem de donar temps per formar-se, no convertir-les en màquines de fer expedients socials. Calen decisions polítiques d'àmbit municipal per trobar aquests espais.
- És difícil poder fer aquest tipus d'accions i, alhora, està fent de racionador de la petita part dels recursos econòmics que queden en mans de l'Administració local per abordar coses que no funcionen del sistema general de garantia de rendes. Cal pensar-ho, perquè algunes de les qüestions que es plantejaven, sobretot pel que fa als professionals, és que les lògiques d'aquests dos vessants són completament diferents. La primera és una lògica de control, i fer coses junts amb les persones té una altra lògica; i no sé si es poden fer les dues coses a la vegada, com combinar-ho.
- La necessitat de replantejar el sistema de rendes en aquest país és un problema dramàtic del qual caldria parlar molt més, no per fer-ho en les administracions locals, que només poden denunciar el que veuen, sinó per entrar en un debat molt més a fons. I és un debat complex perquè traspassa nivells administratius molt diferents: la renda mínima està en mans de les administracions autonòmiques, però el gruix dels recursos està en mans de l'Estat. Fins i tot hi ha un mecanisme del qual es parla molt poc i es tracta per separat, que és el sistema fiscal, que fa transferències de rendes a la gent via deduccions fiscals, i que no reben les persones que tenen un salari que no arriba als

mínims i no declaren renda. No està en les nostres mans, però n'hem de parlar, hi ha experiències al País Basc, França, Holanda, etc.

- Pel que fa a la “generació de dependència”, no hi ha indicis sòlids per demostrar-ho. Sembla que quan una persona entra en el mecanisme, deixa d'activar-se i se sotmet al mecanisme, però és tot el contrari, la gent s'adapta al que hi ha. Un altre element preocupant és la percepció que tenen moltes persones que estan en aquesta situació que les administracions canvien els programes, el requisits, etc. El missatge de l'Administració no és clar pel que fa a les regles del joc, que canvien de manera aleatòria.
- Entre entitats, Administració i Tercer Sector, a Barcelona tenim l'Acord Ciutadà per a una Barcelona Inclusiva. Dins l'Acord es treballen diferents projectes tractor, un dels quals és Barcelona Garantia Social, en el qual volem fugir de la beneficència i que té tres grans objectius:
 - garantir el dret a l'alimentació
 - garantir l'accés als productes no alimentaris i serveis de primera necessitat
 - accés a subministraments bàsics (energètics i hídrics)
- Les dades macroeconòmiques mostren una repuntada, però passaran molts anys fins que aquesta millora arribi a les persones realment afectades per aquesta crisi.
- Els plans de desenvolupament comunitari segueixen sent un objectiu, hi ha 13 plans en funcionament a 8 districtes de la ciutat. Des de fa un any i mig, el Departament d'Acció Comunitària està treballant en diversos barris de la ciutat, no en forma de Pla de desenvolupament, però sí com a accions comunitàries, en barris on hi ha un teixit amb qui podem fer aquesta feina. Al Carmel s'està treballant en la pobresa energètica, a la Barceloneta en inserció laboral; hi ha una alt compromís amb les necessitats reals, i proactivitat.
- Referent al tema de drets, des de l'Oficina del Pla d'Assentaments s'ha iniciat el procés de constitució d'una cooperativa de ferralla, amb persones provinents dels assentaments que es dediquen a la recollida de ferralla, i que està a punt d'iniciar l'activitat laboral. Ha estat complicat, perquè el tracta l'Ajuntament però deriva de la situació administrativa d'aquestes persones, que és de competència estatal. S'ha intervingut per cobrir necessitats bàsiques a través d'una feina, part del sou de la qual és l'habitatge i la cobertura de necessitats bàsiques (menjar, remeses per enviar als llocs d'origen, etc.). S'ha fet una feina política i tècnica complicada, que demostra que hi ha altres maneres de fer les coses.
- A vegades els veïns no coneixen el que s'està fent, i la proximitat és important. Hi ha entitats al barri, però també hi ha veïns que no estan a cap entitat però senten que tenen suport. Les entitats han de potenciar al màxim els plans d'acció comunitària a tots els barris.
- Quines experiències alternatives de Barcelona tenen un bon funcionament i paper que hi tenen els moviments socials? Actualment estem fent una recerca per conèixer les pràctiques alternatives en alimentació.
- En relació amb el paper dels moviments socials, un exemple molt evident és la PAH, on tenen iniciatives per reciclar i evitar el malbaratament d'aliments posant-se en contacte amb determinades botigues del barri. A partir d'aquí ha sorgit una xarxa important que va més enllà dels aliments, hi ha un equivalent d'un banc del temps, i ha sortit de la pròpia iniciativa de la gent, que neix des de l'autoorganització i que de moment no vol saber res de l'Administració. Cobreixen mínimament les necessitats d'una altra manera, sobretot fent xarxa. En altres PAH sí que comença a haver-hi acostament a l'Administració i fins i tot amb serveis socials. Potser d'aquí poden sortir iniciatives d'aquest tipus, plantejades de manera conjunta i amb el suport dels professionals.
- Hi ha moltes experiències de pràctiques alternatives, per exemple en la producció, que es fa a través de l'ocupació de solars a l'extraradi de Barcelona, o a espais d'horts comunitaris, que són més una eina d'interrelació que per proveir aliments, ja que el volum és petit i la qualitat del sòl pèssima. Hi ha cuines comunitàries, una proposta que podria ser assumida per l'Administració, i que s'està fent a

diferents blocs ocupats. Hi ha un parell de centres socials ocupats a Barcelona on hi ha cuina comunitària i persones sense llar que van sistemàticament a menjar-hi. Aquests espais generen un alt nivell d'activisme, les persones que han ocupat estan disposades a treballar conjuntament, a decidir en assemblea, etc. Hi ha xarxes d'aliments (Gràcia, Sant Antoni, Reus, Manresa, etc.) que recullen els aliments que estan a punt de fer-se malbé dels comerços de la zona, i fan lots entre els membres de l'assemblea, que és mixta: hi ha gent de perfil activista, joves que potser es podrien permetre comprar els aliments frescs, i gent del barri que complementa el banc dels aliments convencional on es reparteixen bàsicament farines i hidrats de carboni amb el producte fresc de la xarxa d'aliments. Aquestes experiències estan cartografiades, hi ha una primera recerca.

Pel que fa a la interacció de moviments socials i Administració, els moviments estan d'esquenes a l'Administració de manera radical. Hi ha hostilitat cap a l'Administració i cap al Tercer Sector. No conec gaires experiències d'interacció més enllà d'algunes propostes d'associacions de veïns que finalment no han prosperat, com Can Peguera.

- Respecte a Can Peguera, s'hi està entrant arran de l'estudi que es va fer. S'estan treballant, a través de comissions, temes de treball, de salut, etc. Va molt lligat amb qui pilota tot el procés, si cal que hi hagi un promotor comunitari o no.

Respecte a obrir espais de reflexió des de l'Administració: al Departament està clar que cal treballar en aquesta línia de la formació i la reflexió, començant pels propis agents municipals, des dels tècnics de barri fins als tècnics dels serveis socials o d'altres espais. És un tema que no està abordat i cal avançar-hi, definint l'acció comunitària, quins haurien de ser els agents presents i com hem d'avançar.

- L'Administració té un repte amb els moviments socials, cal veure qui són els interlocutors, veure quines hostilitats hi ha, com s'hi pot treballar, etc.
- S'està avançant en un mapa per identificar totes les accions comunitàries que s'estan treballant a Barcelona, des de totes les òptiques.
- Dins les accions comunitàries hi ha les que podem fer com a ciutadans al marge de l'Administració, però n'hi ha d'altres que podem fer plegats. L'Administració no és un tot, es poden diferenciar possibilitats, accions i papers, igual que fem amb el Tercer Sector. Junts podem definir i fer treball comunitari. A Roquetes ens hem format, escoltat, definit i diagnosticat junts, i això ens ha permès actuar.
- Cal repensar des de quina lògica s'han fet els plans comunitaris. S'han fet, s'han permès, però no s'hi han posat les condicions. Si realment és una voluntat política, cal fer una reflexió de quin és el nostre paper, tenir clar que algunes coses les podem fer junts i altres no.
- Hi ha d'haver accions comunitàries per a tot i l'Administració té la responsabilitat d'enfocar-les d'una manera diferent, i això voldrà dir una crisi professional. El treball comunitari es pot fer des del treball individual, perquè cal la vinculació amb la persona. Ens formem per poder treballar des de la individualitat i després trobar-nos amb el grup amb què hem fet treball individual.
- S'ha de poder fer una part del treball comunitari des de l'Administració, i la formació és bàsica; pot ser positiu conèixer altres experiències.
- En relació amb la reflexió sobre les pràctiques professionals: d'una banda, en aquests moments els professionals tenen cada vegada més demandes de fer treball burocràtic, i de l'altra, tot un debat obert des del treball i l'educació social perquè això no és treball social. Per poder fer treball social cal replantejar el model. Si la gestió de la renda mínima d'inserció no la fessin els professionals s'alliberaria temps per poder fer treball social, i segur que una part dels professionals estarien encantats de poder fer-ho. Però també és cert que hi ha un sector que planteja la renda mínima com una contrapartida i argumenten que a partir d'aquí podran fer treball social. Són diferents maneres d'entendre el treball social. El marge de maniobra existeix, hi ha territoris on s'està fent intervenció comunitària, però el que no hi ha és un mandat de l'Administració de dedicar-se menys a fer intervenció individual i alliberar els professionals perquè puguin fer intervenció comunitària, que es fa en alguns barris, però moltes vegades gairebé a costa de transgredir.

- Al País Basc fa dos anys es va traspasar la gestió de la renda garantida als serveis d'ocupació. S'ha obert un debat en alguns llocs, perquè això implicava un 50% dels expedients, però altres s'han quedat bloquejats. És una experiència interessant per observar el que passa quan es redueix el volum de feina.
- Fins ara les persones que anaven als serveis socials eren les que estaven en situacions molt precàries, i allà es tractava tot: salut, educació, beques de menjador, tractaments mèdics, etc.
- Els serveis socials són universals, per tant tothom, en tingui necessitat o no, pot anar a un centre de serveis socials, perquè els serveis socials no haurien de compensar rendes ni fer el que estan fent actualment. L'objecte dels serveis socials no és aquest, és fer acompanyament de les persones i vincular-les al territori.

Pel que fa al treball comunitari, una cosa són els plans comunitaris i una altra els projectes o accions comunitàries que poden sorgir des d'una entitat o des del propi centre de serveis socials. Com que els serveis socials no tenen temps, no lideren cap projecte (o molt pocs) i amb prou feines participen en les comissions. Gairebé tots els tècnics comunitaris estan externalitzats, amb el que això implica pel que fa a condicions laborals, horaris, etc. La majoria dels professionals no es qüestiona la feina que fa, no té una mirada ideològica o política sobre la seva feina, que pot ser transformadora o conservadora.

Pel que fa als moviments socials, en molts casos les assemblees de barri no estan participant en els plans de desenvolupament comunitari. Entenen que no és la manera de treballar, perquè tenen una altra manera de fer, no tan rígida, són molt més flexibles.

- Pensant en clau de proposta del grup, una proposta podria ser la necessitat d'un pla o estratègia clara amb la concepció d'inseguretat alimentària, conèixer quina és la línia del municipi en l'abordatge d'aquesta situació.

Actualment cadascú segueix les seves directrius per afrontar necessitats, però no hi ha una proposta global per cobrir la inseguretat alimentària. Hi ha serveis socials, àpats en companyia, projectes comunitaris, que potser haurien de ser l'eix central, però no és l'única línia de treball. Potser fa falta una estratègia que doni paràmetres i línies.

- S'està avançant en models alternatius en el tema de l'alimentació. Potser no són experiències alternatives, però sí diferents al que s'ha fet fins ara:
 - Nutricionistes sense Fronteres ha fet un pacte amb Fira de Barcelona, amb restaurants de renom que fan grans actes. Recullen els aliments que excedeixen d'aquell acte concret i el reparteixen entre entitats que a la vegada treballen amb persones amb necessitat d'alimentació. Són menjars cuinats.
 - Fundació Futur té botigues solidàries, que a través de gent que està treballant inserció laboral, fan aliments cuinats. El consumidor pot comprar a un preu estandarditzat, i també poden anar-hi persones derivades de serveis socials per un baix cost o sense cost.
 - Recollida d'aliments a supermercats, en línia amb el Banc d'Aliments.
 - A Terrassa hi ha el restaurant La Trobada, en línia amb el que explicava la Marta del Quebec.
 - L'empresa social Els Espigoladors, que genera llocs de treball a partir del que la gent llençaria.

Amb relació a fer grups, treballar comunitàriament, etc. haurem de tenir en compte dos aspectes fonamentals i que les entitats del Tercer Sector ens trobem en la praxi diària: hi ha molts grups de treball a tot arreu amb objectius diferents i molts objectius comuns, i no podem participar en tants grups, així que s'acaba desdibuixant l'acció comunitària que es podria fer. L'altra qüestió és que treballar amb l'Ajuntament i fer-ho amb els districtes són dos mons diferents, que no es coneixen entre ells, per tant ens toca fer de frontissa entre les dues parts i això dificulta molt la nostra tasca.

- En el Pla Buits, per aplicar la transversalitat, a mesura que s'ha anat avançant, s'ha anat creant una llista de contactes a qui s'enviaven els informes, des dels càrrecs polítics als tècnics de barri, així tothom rep la informació.

Un exemple de pràctica alternativa és el menjador social de Can Roger, a l'Eixample. Aquest projecte es va presentar al Pla Buïts, i implica diverses entitats, esglésies del barri, associacions de veïns, etc. És un projecte sense vocació assistencialista, i amb un tema, els menjadors socials, que habitualment és responsabilitat de l'Administració. Han trigat un any a construir el menjador, han fet un hort, han treballat de manera comunitària, han implicat a un grup d'artistes per pintar les façanes... i la persona que ha coordinat el projecte té un perfil que seria d'usuari, així com els voluntaris que hi han treballat. Han construït un espai on no només van les persones sense llar, també acullen infants amb necessitats per berenar, per exemple. És un exemple de formes d'autoorganització, de processos comunitaris, i fora de l'Administració, tot i que estan en un marc institucional, perquè estan en un programa.

En la mateixa línia, en el Pla Buïts d'Horta existeix un hort per a persones sense llar, però no les que ja tenim identificades. A través d'aquest tipus de projectes, la societat civil s'avança a l'Administració en alguns aspectes.

- En les propostes que s'elaboren individualment i com a grup cal tenir en compte les entitats del Tercer Sector i les entitats socials (associació de veïns, de pares i mares) presents al territori. A vegades les entitats del Tercer Sector no són del territori; hi van a fer un servei però no el coneixen.
- L'eix territori-servis de ciutat també és un repte pendent.
- Si parlem d'intervenció comunitària, cal fer una visió general del que es fa a Barcelona, i fins i tot de la relació que els serveis socials poden tenir amb aquestes pràctiques alternatives, i visibilitzar-les.

